

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

37807

38.

CONSTANTIN
WEYER
VSODNA
PRETEKLOST

LJVDSKA
KNJIŽNICA
XXXVIII

J. Hanishan ^{to} L. H.

MAURICE WEVER
CONSTANTIN - WEYER
USODNA PRETEKLOST

USODNA
PRETEKLOST

ROMAN

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
NATIONALA JUGOSLOVANSKA LISKARNA (KARL ČREK)

CONSTANTIN-WEYER
USODNA PRETEKLOST

NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA (KAREL ČEČ)

MAURICE CONSTANTIN-WEYER

USODNA
PRETEKLOST

ROMAN

AVTORIZIRAN PREVOD IZ FRANCOŠČINE
JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
VSE PRAVILNOSTI 1951

LJUDSKA KNJIŽNICA

38

37807

VII, 6, 37807, c

AVTORIZIRAN PREVOD IZ FRANCOŠČINE
PREVEDEL SILVESTER ŠKERL
VSE PRAVICE PRIDRŽANE

USODNA PRETEKLOST

Moja se sklanja čez svojo preteklost... Kakor je bila moja preteklost kratka, se mi je zdela tedaj neizmerno dolga. Morda zato, ker se je odigrala na dveh celinah. Če odvijam y mislih nit svojega življenja nazaj, ugređam sebe na konju v kanadski preriji, v smučkah po ledenih severnih puščavah, na ladji preko Atlantskega oceana, na vozu, na kolosu ali peš po lotarijskih cestah, ki so zasenčene s topoli, koder pridem navsezadnje čil in zdrav v dom svoje mladosti. A ničesar tega ne bi hotel pogrešati. Ničesar! Prav ničesar!

Tako je bila pestra moja preteklost, da mi ni bila nikaka oporn za prihodnost, kvocijemu zedanjost bi mi bila mogla tolmaciti. In užival sem zedanjost. Včasih som zapri oči in popotoval v mislih po Franciji, kjer bi utegnil srečati neštete ljudi in stvari, ki som jih nekđaj ljubil. Toda v odločilnem trenutku je vselej zmagala v meni lakota po novem, draž neznanega. Pa vkijuh temu zmerom isto življenje? Leto za letom? Polati prekupčevanje s konji v preriji, pozimi lov na kožuovino po molbeči severni puščavi? V periodičnem ponavljanju zmerom isti okvir? Seveda! A bil je do vrha poln zmerom novih, pestrih in presenetljivih pustolovščin.

V tistem času sva bila — moj sestavljenec Napoleon Bradsav in jaz — posestnika črede lepih konj za ježo; poleg tega sva imela neskončnost prostora in veter, ki naju je pritiskal do vratu najinih konj, a midva sva se mu smejala. To je bila zedanjost. Bodočnost... ne vem ziras, kako si jo je predstavljaj Napoleon za svoj deš... a mislim, da ne posebno drugače kot zedanjost. Moja bodočnost pa se mi je zdela zamotana, tako da se mi je videle najbolj pametno, če mislim nanjo le na tak način,

USODNA PLETKROSTI

32

37807

U. G. 37807, e

AVTORIZIRAN PREVOD IZ FRANCOSKINE
PISMEDEL SILVESTER SKERL
VSE PLAVICE PRIORZANE

Mož se sklanja čez svojo preteklost! ... Kakor je bila moja preteklost kratka, se mi je zdela tedaj neizmerno dolga. Morda zato, ker se je odigrala na dveh celinah. Če odvijam v mislih nit svojega življenja nazaj, ugledam sebe na konju v kanadski preriji, v snežkah po ledenih severnih puščavah, na ladji preko Atlantskega oceana, na vozu, na kolesu ali peš po lotarinških cestah, ki so zasenčene s topoli, koder pridem navsezadnje čil in zdrav v dom svoje mladosti. A ničesar tega ne bi hotel pogrešati. Ničesar! Prav ničesar!

I.

Mož se sklanja čez svojo preteklost! ... Kakor je bila moja preteklost kratka, se mi je zdela tedaj neizmerno dolga. Morda zato, ker se je odigrala na dveh celinah. Če odvijam v mislih nit svojega življenja nazaj, ugledam sebe na konju v kanadski preriji, v snežkah po ledenih severnih puščavah, na ladji preko Atlantskega oceana, na vozu, na kolesu ali peš po lotarinških cestah, ki so zasenčene s topoli, koder pridem navsezadnje čil in zdrav v dom svoje mladosti. A ničesar tega ne bi hotel pogrešati. Ničesar! Prav ničesar!

Tako je bila pestra moja preteklost, da mi ni bila nikaka opora za prihodnost, kvečjemu sedanjost bi mi bila mogla tolmačiti. In užival sem sedanjost. Včasih sem zaprl oči in popotoval v mislih po Franciji, kjer bi utegnil srečati nešteto ljudi in stvari, ki sem jih nekdam ljubil. Toda v odločilnem trenutku je vselej zmagala v meni lakota po novem, draž neznanega. Pa vkljub temu zmerom isto življenje? Leto za letom? Poleti prekupčevanje s konji v preriji, pozimi lov na kožuhovino po molčeči severni puščavi? V periodičnem ponavljanju zmerom isti okvir? Seveda! A bil je do vrha poln zmerom novih, pestrih in presenetljivih pustolovščin.

V tistem času sva bila — moj »nastavljenec« Napoleon Brazeau in jaz — posestnika črede lepih konj za ježo, poleg tega sva imela neskončnost prostora in veter, ki naju je pritiskal do vratu najinih konj, a midva sva se mu smejala. To je bila sedanjost. Bodočnost... ne vem zares, kako si jo je predstavljal Napoleon za svoj del... a mislim, da ne posebno drugače kot sedanjost. Moja bodočnost pa se mi je zdela zamotana, tako da se mi je videlo najbolj pametno, če mislim nanjo le na tak način,

kakor misli človek na priliko na dobro naloženo premoženje. V tem tiči morda velika, nezavedna modrost. Učila me je živeti kar na korajžo iz včerajšnjega in iz današnjega dne.

Opojnost jahanja na konju! Tako je bilo za naju ime današnjega dne. Dejal sem že, da sva imela dobre konje, da je bučal veter po planoti in vrtinčil prah, da sva se mu z vriskom udajala in se mu uklanjala do sédelnega glaviča. Kdo ve, kam je zametel veter za nama stopinje, ki jih je udarjal napol divji poni...?

...Napol divji! Tudi Napoleon je bil vsaj tak kakor njegov lisec in mislim, da tudi jaz nisem mnogo zastajal za njima. Veliko ogledalo v krčmi vasi Bute, v deželi Montane — bilo je okrašeno z zvezdami, ki so jih napravili pijani cowboji pri strelskih vajah — mi je nedavno pokazalo mojo podobo. Suh sem bil, žilav, plavolas, mraz in veter, solnce, sneg in suša so mi usnjato lice, pesti in roke tako ustrojili, da so igrali svetlobni odsevi na njih kakor na bakrenem kotlu. In k temu še oprava! Kakor vsak cowboj sem nosil seveda ogromen siv klobuk, črno satenasto srajco in — nepogrešljivo rdečo ovratno ruto. Spodaj široke usnjene hlače z resicami, ki jim je med tem pripomogel kino do nesmrtnosti. Če dodobra preudarim, ni bilo veliko razlike med menoj in Napoleonom. Pogrešam le njegovih gladkih, bleščečih črnih las, narazen stoječih čeljustnih kosti in poševnih oči, iz katerih je bajala kaplja indijanske krvi.

*

... A dopustite, da si najdem danes, ko se sklajnjam čez svojo preteklost, izhodišče... Ohlip je pravkar raztrgal nad nama bombaževino oblaka in v razpoki sva ugledala bledosinjno svilo neba do zenita... To je bila pomlad.

Tudi v rezgetanju Napoleonovega žrebca je bila pomlad. Vzpel je glavo proti obzorju, položil ušesa nazaj do stremena, okrašenega s srebrnimi dolarji, privzdignil šobe in pokazal zobe ter klical žrebice... Toda žrebice so bile daleč... daleč na severu.

Prejšnjega večera je tik pred kanadsko mejo zastavil Napoleon svojega konja in preizkusil veter na oslinjenem kazalcu — potem se je zasmeljal:

»Mladec! Za trideset piastrov ti spravim vso konjsko čredo čez mejo...«

»Kako? Carina velja desetkrat toliko in — kanadske oblasti...«

»Kaj me pa brigajo kanadske oblasti! Sprejmeš kupčijo?«

Sprejel sem in postal tako nepričakovano tiho-tapec. Vest me je sicer nekoliko pekla, a preveč sem bil radoveden, kakšno bo zagodel Napoleon, ta bandit, kanadskim obmejnim carinskim stražam! Popustil sem vajeti in dal svojemu konju priliko populiti nizko, a tečno travo.

Napoleon je izpljunil črnikasti tobak, ki ga je žvečil, nategnil svoje rokavice in tesno zapel svoj plašč. Povsem ravnodušno je odvezal svoj lasso in si ga uredil. Previdno se je nato približal od strani kobili, stari vodníci, kateri je vsa čreda brezpogojno sledila. Konopec se je v zraku zasukal in hip nato sem ugledal kobilo, ki se je napol zadavljena postavila visoko na zadnje noge ter vlekla v obupnem naporu k sebi. Tedaj sem pohitel na pomoč... Vajen te igre je Napoleonov žrebec lokavo tiščal svojo glavo k vratu, da bi se zavaroval pred kopiti ujetnice. Navzlic teži jahača je skrivil hrbet v grbo in nategoval konopec počasi pomikaje se nazaj. Njegov gospodar je med tem hitel pričvrstiti lasso k jeklenemu sédelnemu glavíču. Premagana in vsa znojna se je kobila udala, nogé so ji klecnile. Ušesa je tiščala nazaj in potuhnjeno je prežala na priložnost, da bi me ugriznila ali da bi me hitro brcnila. A posrečilo se mi je prijeti eno sprednjih kopit ter ga vzdigniti.

Ta čas je Napoleon, čigar velike srebrne ostroge so ob vsakem njegovem drobnem koraku zacingljale, že urno prebrskal torbo tovrnega konja ter vzel iz nje dve ali tri prazne konzervne škatle, ki jih je v svoji previdnosti hranil za različne slučaje, ki mo-

rejo človeka v preriji doleteti. Z vrstico jih je zvezal skupaj in nato trdno pričvrstil na kobilin rep.

»Zdaj jo pa le izпусти!« mi je zaklical. Nato je živalco oprostil zanke.

»Zdaj pa, mladec, drži dobro svojega konja in še tovrnega in... pri Mojzesu! Dobro glej! Čreda ti bo letela, kakor da ji je hudobec za petámi!«

Skočil je v sedlo in zbôdel svojega lisca z ostrogami. Istočasno je s konopcem močno zamahnil po hrbtu še vedno od strahu prevzete kobile. Tedaj je razjarjena brenila proti žrebцу, ki se je pod pritiskom ostrog svojega jezdeca pognal kvišku, bliskovito zasukal in obvaroval udarca. Kobila se je spustila v besen beg. Tik za njo je jezdil v skoku Napoleon. To vam je bil prizor iz junaške dobe, tiste, ki je izza časov Buffalo Billa za vselej minila: — z vihrajočimi usnjenimi »tapaderos« je jezdil Napoleon in streljal iz svoje pištole divje salve v zrak.

Vzpenjaje se in rezgetaje se je pognala zbesnela kobila, kateri so z repa bingljale konzervne škatle, proti čredi, ki se je začela nedaleč mirno pasti. Svojo paniko je mahoma prenesla na vso čredo.

Konji so strigli z ušesi, bočili hrbte, z visoko dvignjenimi repi so skakala žrebeta h kobilam... Tedaj je Napoleon menjal svojo taktiko.

Z iztegnjenim vratom in z glavo med nogami, da se izogne jazbinam, je zdrvel njegov žrebec proti čredi. Spet je pokala Napoleonova pištola. Čreda se je spustila v beg. Tesno prižeti drug ob drugega so konji v strahu kar se dá bežali za staro kobilo vodnico proti severu. Neznansko je bilo valovanje hrbtov in glav, dokler ni vsega pogoltnila guba zemljišča...

Na zapadu je solnce baš vprizarjalo požar na stepi, ko je Napoleon razjahal konja in se smejal do solz. Oči in usta, ramena in večno poskakujoče noge — vse se mu je smejalo.

»Ko pride noč, mladec — danes solnce ne bo več starejše — se zažene vsa družba čez mejo, prav v tem divjem tempu, kakor si jo videl. Groza jim leži za pet in štirideset milj daleč v kosteh in rad bi videl tistega presnetega kanadskega čuvaja, ki bi si drznil zausta-

viti jih sredi noči. V nosu imajo pravi veter — ravno proti severu! Niti za ped se ne oddaljijo od smeri — le bodi brez skrbi! Jutri, ko odbije ura dvanajst, jih najdem v dolini Sioux. Tam je mrve in vode dovolj. Tako! ... Zdaj pa bova taborila.

*

Zamislite si: neizmerna noč nad neizmerno zemljo. Na nji neznamenit, sestradan ogenjček in midva. Daleč bi bilo treba iti, da najdeš malo drv. Toda tisočletja in tisočletja so se pasle črede goveda v teh plitvih kotanjah, dokler niso prišli leta 1885. belokožci sem in vprizorili nezmiselne pokolje. Čudovito je, kako danes gori suhi gnoj iz tistih davno minulih časov, skoraj brez smradu. Na njem si lahko zvariš čaj in spečeš slanino. Najini trije konji stopicajo v mesečini kakor sence, kajti dala sva jim spone na noge. Napol zavita v odeje se udobno grejeva pri ognju ter pušiva z glavo naslonjeno ob sedlo iz svojih pip. Napoleon, čigar jezik je kakor namazan, mi pripoveduje cowboyske pripovedke, prelepe, da bi bile resnične. Lahko bi bile iz Mayne-Reidovega peresa!

Na preriji ni dreves, a nočnih ptic ne manjka. Sove skovikajo ... In daleč na obzorju se oglašajo prerijski volkovi, kruto, porogljivo in gobezdavo ... Dva tihotapca! Dva tihotapca brez vesti.

*

Le kratek je čas počitka ... Kdo bi mislil na spanje! Noč v stepi je omamna in razkošna sila polje po žilah! Le malo zadremava. Komaj se me je Napoleon dotaknil s komolcem, sem že bil pokonci. Sam svoj konjski hlapec sem spravil odeje, osedlal konja in mu odvezel spone. Napoleon je žvečil svoj tobak in pripomnil, da je še nekaj ur do svitanja. Kratka ježa naju spravi preko meje do govednih čet francoskega Kanadca Davida Laprugnea. Skoraj gotovo bova našla čudnega samotarja še budnega pri steklenici gina. Obadva sva ga dobro poznala. V duhu sem si že predstavljal slikoviti nered v njegovi izbi, kjer

diši po usnju, petroleju in alkoholu. Jezdila sva tik drug drugega, napol dremaje, kakor privid, ki straši po nočni stepi. Konji so med tem počivali.

Docela prebudil sem se šele, ko je moja kobila začela stopati korakoma. Posnemala je ves čas žrebca — tako tudi zdaj. Zadel sem se ob glavič težkega mehikanskega sedla — in to me je predramilo... Še je bila črna noč. Jezdila sva baš na parobku mehkega, valujočega grička, ko se je spodaj zasvetila v temi rdeča lučca... Tam je bila Davidova koč.

*

Privezala sva konje na drog in potrkala na dveri. »Come in!...« se je oglasilo iz hripavega grla. Odpahnila sva duri in našla sva Davida, pogreznjenega v gugalnem stolu; mož je napol dremal ob steklenici — popolnoma apatičen. Počasi je vzdignil svoje suho, s črnimi, visečimi brki zakrito obličje. Nato je vzel svetilko v roko in nama posvetil v lica. Takoj naju je prepoznal in pozdravil s slapom besed.

»Strela! To sta Frenchy in Nap! Presneta fanta, to je pa izvrstno! Lep čas vaju ni bilo na spregled! Torej sta spet enkrat srečno odnesla pete iz pasjih severnih puščav! — Sta pripeljala kaj lepih konj s seboj?«

»Sinoči so nama ušli,« je menil Napoleon.

»Pri tem vetru? To lahko natveziš kanadskim carinskim oblastem, ne meni, ti baraba!« Pomežiknil je. »A jaz bom molčal kakor grob. Svojih prijateljev ne prodajam... Ali ne bosta sedla? Ali bosta za vse veke stala na svojih zadnjih tacah?... Gotovo mislita pognati korenine. Lepa reč. Na mestu vaju zalijem.«

Pogledal je štirioglato steklenico proti luči in zmajal z glavo.

»Dve tretjini praznote! Ti preklicana reč! Ali je že tri ura zjutraj?... Takoj grem po drugo... Človek, Nap! Saj veš, kje je oves — vsakemu ga daj en škaf, škodilo ne bo vajinim mrham. Ali še imaš svojega lisca?... Prodaj mi ga! Sicer pa hočem obesiti kupčijo na klin.«

»Kaj — kupčijo na klin?« sem se začudil.

David je bil v mojih očeh zmerom najvzornejši živinorejec! — Napoleonove ostroge so žvenketale na valovitem podu. Odšel je. Z brco je odprl David zaboje, ne da bi se zmenil za moje vprašanje. Potegnil je na svitlo steklenico, enako že omenjeni, a še v papir zavito ter jo postavil na mizo. Skrbno je osnažil dva kozarca, nato je udaril z dlanjo ob dno steklenice, da je zamašek skočil ven. Smehljal se je sam s seboj zadovoljen. Tisti hip se je Napoleon vrnil.

»Da, da . . . to vam je sitna zadeva!« je vzkliknil David. S temi besedami nama je napil. Tedaj šele je prišel odgovor na vprašanje, ki sem ga bil stavil pred petimi minutami in med tem že pozabil nanj. Njegov glas je zvenel bolešno.

»Zakaj se odrekam kupčiji? O, človek božji, kako dolgo te ni bilo tukaj?«

»Pet tednov. Konje sem kupoval v Montani in Wyomingu.«

»Postoj! Prodal jih še nisi? Potem se požuri, ali pa kreni na zapad — saj je prostran. A tu! Tu smo uboge pare že vse prodali. Vse razmetali!«

»Zakaj neki?«

»Vprašaj za to koloniste, priseljeniško pasjo tropo. Zdaj, ko je vzhod ves obdelan, pošiljajo kmetovalce k nam. Yankeeje s parnimi stroji, Bretonce in podobno sodrgo! Mennonite z vezenimi suknjami iz baržuna in ploščatimi klobuki, tudi neko sorto Rusov, ki se imenujejo Duhoborci, Kanadce, kot sem jaz, Francoze kot si ti, ti vrtoglavec. Angleže iz starih naselbin v dokolenkah; to so ti lepi videti! Skratka: ljudje z vseh vetrov. Ali je to pametno? Ko so pred desetimi leti merili tod zemljo, pri moji veri, si nobeden ni mislil kaj zlega zraven. Zdaj pa hočejo za vsako ceno saditi tod rž, tod po lepi preriji, ki jo je Bog naredil za konje in bike. Da bi jih —! Čez pol leta ne boš mogel več jahati šest milj, ne da bi si tvoja najlepša kobilica raztrgala prsi ob kaki bodeči žici, ali pa ti bodo zvezali in odnesli najboljšega bika pod pretvezo, da je udrl v ograjeno zemljišče.« Ves obupan je nadaljeval:

»Proč so lepi časi!... Mi vsi smo oddali svoje stvari, le dva zaboja whiskeya imam še v koči... Ko bo zaloge konec, zažgem to beračijo in jo popiham v mesto. Tam se oženim in otvorim hotel.«

»In vse zapiješ,« sem menil.

»Kaj mi mar! Popivati in na koncu se zlekneš! Mladec, to gre do srca, veš, celo možakarju našega kova. Bil si petnajst let v stepi, gojil konje in jahał, vaje svobode, brez vsake spona ter brez sosednjih nosov, ki se vtikajo v tvoj lonca, sam svoj gospodar, polnih petnajst let! In zdaj živi po paragrafih, ki so jih iztuhtali idijoti tam-le« — pokimal je zaničljivo proti vzhodu, kjer približno leži mesto Ottawa — »mladec, to se nekaj pravi!... Tej druhalni meni nič tebi nič puste, da te okradejo!... Ali naj se tudi jaz vržem na kmetijo?«

Globoko dirnjen je obmolknil, vzel svoj kozarec in ga izpraznil na dušek. Midva takisto. Napoleonu se je nagnila glava težko do prsi, meni se je zdelo, da sem se za nekaj let postaral. Nočna ježa — kje je že bila, pozabljena... proč... In David, ki ga drugačnega sploh nisem poznal kot glasnega in veselega, je čepel, ždel in se cmeril. Debele solze so drčale od gube do gube njegovih izsušenih lic, dokler se niso izgubile v bradi in se pojavile zopet kot kaplje. Celo pipe so nam ugasnile. Naposled smo se vsi trije razjokali radi velike, lepe prerije! O, prerija zgodovine in legend, prerija mitosa! Prerija naše mladosti, ki se je pred našimi očmi vila v smrtnem boju.

*

Ob jutranjem svitu sva se — Napoleon in jaz — spravila v sedlo in odjezdila proti dolini Sioux. Le ozek pas gričev je bilo treba prejezditi. Vkljub temu in celo ob tisti zgodnji jutranji uri sva videla parno lokomobilno pri delu. V dolge, zevajoče brazde je bil plug razparal zemljo, brez usmiljenja pokopal nizko travico, nekda j pašo divjih čred in dolgo že krmo naših pol divjih konj in čred goveda. Pomislil sem na kočico, zgrajeno iz slame in kolov, ki smo jo nazivali

svečano »Davidova hiša«, pozorišče naših popivanj ter na živinorejca, ki je bil kakor sod brez dna. Čez nekaj dni jo bo David zažgal in do tal bo pogorela. Nem, z istimi debelimi solzami kot nocoj pa bo stal on ob strani ter zrl v uničeno svoje življenjsko delo.

»Jaz,« je dejal Napoleon, kakor da je uganil misli, »jaz pojdem v Oklahoma. Tam moreš še živeti. V «državah» me itak še niso nikoli obsodili.«

Saj res, v Kanadi jo je bil nekdanj izkupil radi neke nečedne kupčije s konji. Najprej seveda radi tega, a povrh še zato, ker je temeljito prešeškal žandarja na konju, ki ga je hotel aretirati. A od tedaj je šlo mnogo snežnih viharjev po svetu, in v svetu — to se pravi v tistem, ki je za nas nekaj veljal: v preriji — je užival Napoleon ugled, kot pristoja viteškemu cowboju, ki zna kot malokdo sukati lasso, jahati in krotiti konje. Kaj neki hočeš še od človeka iz prerije?

Proti poldnevu, ko nama je molel že jezik iz vratu, sva zapazila naše konje, ki so se pasli popolnoma mirno v neki kotlini. Vkljub daljavi sva jih natančno videla in preštela. Manjkala ni nobena glava. V manjših gručah so se pasli — tako se družijo nemara po nekem tajnem zakonu simpatije. O, pester pogled! Rjavci so bili v večini, toda tudi prav žlahtni so bili med njimi, plavi, serci in lisci, vranči in sivci. Prekrasna slika, le žal zagrenjena nekoliko z otožnostjo.

Že od daleč sva slišala kobilo, ki je ropotala s pločevinastimi škatlami. Treba jo je bilo hitro ujeti in oprostiti nadloge. In Napoleon je uprizoril pred mojimi očmi čudovito igro, ki je bila nekoč vsakdanja, a je odsorej ne bom več videl — nikdar več! Ogromni, globoko na čelo pritisnjeni klobuk, rdeča ovratna ruta na črnem satinu, od boka do petá vihrajoče resice njegovih hlač, bleščeči pas s patronami in srebrne ostroge, fantastično mehikansko sedlo, nervozni liščev korak... ta slika se mi bo razblinila za vekomaj, če je ne zadržim z vso močjo ljubezni svoje duše!... Najprej je jezdil Napoleon prekanjeno v loku okoli gruče konj, ki so že postajali nemirni, nato okoli druge. Naposled je bila kobila odrezana od

črede, sama zase. Poskusila je pobegniti, plašila se je pred votlim klopotanjem pločevinastih škatel... Nekaj konjskih glav se je vzdignilo kvišku, obrnilo v tisto smer. Nič takega! Ta reč jih nič ne briga... in pasli so se dalje...

Viseč iz sedla na to ali na ono stran, kot je pač bilo treba, je Napoleon križal zvijače kobile. Komaj da je držal za vajeti. Žrebec je bil igre prav tako vaje kakor jezdec. Opazil sem, kako je pripravil Napoleon svoj lasso, kako je zasukal roko in zagnal konopec. Prestrašena kobila je poskusila še zadnjo zvijačo, a zanki, ki je priletela, ni mogla več uiti. Visoko se je vzpela... Iz veselja do igre je izpustil Napoleon lasso in pregnana kobila ga je vlačila za seboj. Kakor puščica se je sklonil akrobat do tal, zagrabil z levico konopec... Kolika lepota! In vsega tega mi ne bo moči več videti — nikdar!

*

Srdito sva jezdila po preriji, ki jo je onečastil plug. Suhi, od solnca ožgani Yankeeji so pljuvali čike tobaka in preklinjali, ker so morali prekiniti svoje delo, da namažejo stroje. »Pojdita v cirkus, presneto!« so kričali na naju. »Vrag vzemi vaše mrhe! Traktorje in prikolice potrebujemo, in če nam je treba konj, si vzamemo prave pasme: Percheron ali Clyde. Poberita se s svojimi prerijskimi mrhami, s to divjo zverjadjo! Že davno je vse to v kraju! Stroj, stroj je rešitev — drugega nič!«

Tako govorjenje Napoleonu ni bilo prav nič všeč. Pretepač, kakršen je bil, je že stopil s konja, da se v enega ali drugega zakadi. A mehaniki so zatulili s sirenami in najini konji so se preplašeni spustili v dir. Napoleon je moral takoj v sedlo, da je ubežnika zajel. Za nama pa se je oglasilo tuljenje in sramotilno kričanje nesramnih, z oljem zamazanih modrih sukenj. Zvenelo je kakor zmagoslavje stroja nad narodo in nad cowboyskim življenjem. Gonja za najinimi preplašenimi konji naju je zapeljala daleč v stran, ne da bi Napoleon prenehal živahno gesti-

kulirati in psovati v vseh mogočih jezikih, angleško, francosko in v jeziku sioux.

... Pogled na jezdece je Bretonce začudil. Naselili so se tam nedavno in so nosili še svojo pestro narodno nošo. Umazane in klepetave ženske v plišastih krilih in čipkastih avbah so pred nama vzklikale po bretonsko: »Usmiljeni Jezus!« Možje ob plugih, h katerim so bili vpreženi voli, so si pripovedovali svoje vtise v goltnikih svojega narečja — ljudje pač, ki niso vajeni konj. Naših so se bali. Starec s sivimi kodri nama je počasi in premeteno razložil, da se rajši zaupa volom. Tako da je menil tudi njegov oče, tako da je njemu všeč in da bo — če Bog da — njegovim otrokom takisto. Gostoljubno nama je ponudil kruha in soli. A rekla sva mu hvala. Kajti otroci so bili neznošno nesnažni in iz zasilnih koč iz blata in slame je prihajal ogaben, žaltav smrad. Zato sva se rajši držala daleč.

... V naslednjih dneh sva prišla do Duhoborcev, ki so se preselili iz Združenih držav. Razložil sem Napoleonu, da hodijo ti ljudje, iskaje Boga, po vsem svetu. Najprej so menili, da ga bodo našli v Rusiji, od tam so se pa napotili razočarani v Ameriko in zdaj menijo, da je paradiž v Kanadi. Ne da bi upala na prodajo svojih konj — iz gole radovednosti sva jezdila k njim. Pod strogim pogledom belobradatih starcev so mladci priganjali s knutami k delu žene, ki so bile vprežene pred pluge. Njih vera je tem fanatičnim Rusom sicer branila trpinčiti živali, a ves misticizem jim ni branil nesramnega postopanja z ženami, z materami, hčerami in sestrami. Z Napoleonom vred sva tedaj obžalovala, da je v Kanadi človeško življenje vsikdar sveta stvar. Bog ve! Sioux — indijanci, ki so jih anglosaški gospodarji iztrebili, so imeli več civilizacije!

... Mimo naselbin Mennonitov sva šla hitro. Celó za prirodni nagon cowboya je bilo nasprotje, ki sva ga pravkar doživela, in med nekdanjo prerijo prehudo. Trpela sva. Napoleon me je naravnost vznemirjal. Ljubkoval je ročaj pištole na tak način, da se mi je v duhu že prikazovala drama ... tem bolj je bila

utemeljena moja bojazen, ker je sicer zgovorni mož trdovratno molčal. Če je odprl usta, je to storil zato, da pokaže svoje zobe, ali da se zakrohoče kakor obsedenec... Prerija je začela postajati peklu podobna... Hrepenenče sem mislil na čase skalpov, ki jih v ostalem nisem nikdar poznal.

*

Vedno bolj grozeča se nama je zdela bodočnost. Lepa preteklost je bila mrtva. Kupček pepela, komaj za spoznanje večji od tistega, ki bo ostal za Davidovo kočo... Predstavljal sem si ga, kako se napravlja, da upepeli svoj dom, neprestano iščočega novih prič svojega junaškega življenja, da jih vrže lačnemu plamenu v žrelo: prazne zaboje od gina, svoje visoko mehikansko sedlo, ki je že od daleč dišalo po konjskem hlevu, uzdo, stremena, lasso. Vse je bilo zaman! Kajti samega sebe zagnati v ogenj, sem vedel, mu bo njegova zdrava pamet branila. Dokler živiš, živi spomin. Naj bo pokopano, kar je bilo, naj prerija umre, žalost ti večno ostane.

Napoleon me je silil k odločitvi. Treba je bilo obrniti konje v dolarje. Zastonj nisva marala prenašati šest tednov stotine milj daleč utrujenost, lakoto in žejo, veter, dež in vihar. Vsi ti dnevi v sedlu, mračni in veseli, morajo dati kaj cvenka. Prodati, to je bilo treba, prodati!

Z denarjem, ki sem mu ga bil dolžan, je nameraval Napoleon čim prej v deželo Oklahoma, da tam nadaljuje svoje staro cowboysko življenje.

*

V Moose-Yaw sva se ustavila. Mož iz Winnipega, ki je nosil trd klobuk po strani, smotko v ustih, obrabljene modre hlače iz slabega blaga, izpod katerih so se svetili popolnoma novi lakasti čevlji, mi je ponudil sprejemljivo ceno za del mojih konj. Banka mi je izplačala ček, ki ga je bil s samozadovoljstvom in nemarnostjo izpolnil na mizi v baru. Whisky in soda sta se zlatila v kozarcih za štiri unče.

Zvečil je s svojim zlatim zobovjem čik in mi dajal dobre nasvete: Jerry Wolker. Na severozapadu pokrajine Saskatchewan, zadaj za peresnim jezerom, bom našel primerno naselbino, je menil: tam so kmetje, ki so se naselili iz Ontarija, angleškega, škotskega in irskega porekla, in v prvo obdelujejo zemljo. Zemlja pa je lahka, za moje konjiče baš pripravna. Ko je začel mož iz Winnipega klepetati, ni mogel nehati in mi je povedal nešteto podrobnosti. Zapalil si je smotko za pet centov, ukazal prinesiti četrti whisky in mi obširno razkladal, da porabijo moji konjiči manj krme nego težki konji iz Ontarija. Čiste nožice mojih konj da niso tako občutljive za bramor, ki na zapadu razsaja, kakor kosmati členki tistih debelih konj. Na vzhodu je živinozdravnikov toliko kot nič. Radi tega je v vsakem oziru prikladneje uporabljati domače konje, ki so trdi in vztrajni ter najbolje prenašajo težave podnebja. Vsak novi argument mu je povečal žejo in njegov obraz se je vznemirljivo temnil. Kakor da se mi je kamen odvalil, sem se oddahnil, ko je bilo njegovega predavanja o konjski kupčiji konec, ne da bi bila debe-luha prej zadela kap.

*

Zame in za Napoleona so sledili trdi dnevi. Morala sva voditi najino čredo brez škode skozi bodičasto žico, s katero je bil preprežen ves kraj. A še huje je bilo, ko so ograje končale. Kajti prišla sva v najplodovitejše ozemlje Kanade, iz čigar trdnih, vijoličastih tal je poganjala bogata setev. Če bi jo konji pogazili, bi bila kazen občutna. Raztresene med obdelanimi vrtovi so stale ljubke, veselo poslikane lesene kolibice. Simpatična radovednost naju je spremljala in na mnogih krajih sva uživala veliko-dušno gostoljubnost. Slanine, jajc, zelenjave, puddinga, mleka in peciva v izobilju. Kmetice prijazne zunanosti so naju priljudno vabile v svoje domove. Prinesli so nama več kot preveč vode in mila v velikih rožastih skledah. Polagoma je utonil spomin na Bretone, na Duhoborce in Mennonite.

A kmalu sva pustila naselbine za sabo. Prejezditi sva morala precej divjo pokrajino, ki je bila ravna, globoko ležeča in mestoma poraščena z gozdovi. Celó prava stepa vmes je bila posejana s pritlikavim bičevjem. Rastlo je okrog mlakuž, a v njih so se zrcalili oblaki, kadar niso plavale po njih divje race. Naši konji se niso več tako plašili pred divjimi zajci, kakor pred časom na veliki južni preriji, tembolj pa so se strašili pred léščarkami. A vprav té so nam bile slastne večerje! Zvečer sva jih pekla na ražnju. Neznosni so bili brezštevilni in neutrudljivi moskiti. Skušala sva se jih ubraniti z dimom svežih vej, ki se je vil v gostih plasteh pri tleh. Celó konji so se podajali v tesnih gručah v ta blagi obrambni dim. Najina čreda se je v ostalem že počasi priučila nomadskemu življenju. Sama od sebe je nastala neka disciplina, tako da nama ni bilo več treba tako pogostoma skakati iz sedla, da zajameva kakega ubežnika. Vkljub temu smo napredovali le počasi, ker sva pustila konje medpotoma dolgo se pasti. Povsod je bilo tečne mrve v izobilju, a trava je bila povsem drugačna od one, ki smo je bili v znanih krajih vajeni.

Tudi nočni orkester je bil zdaj drugačen. V začetku, še preden je utonilo solnce na zapadu za bičevjem, je klic skovirjev oznanjal od veje do veje novico o umirajočem dnevu. Nato je zatulil prvi volk. Hip za tem so kobile zarezgetale svojim žrebéтом. Kajti volk je gospodar kanadskih noči in le dobro merjena brca kobile mu zna vcepiti spoštovanje do žrebetovega življenja. Pri drugem tuljenju volka je bila čreda že pripravljena k obrambi, žrebeta na sredi. Potem se je mirno pasla dalje, brez hlantanja, golila grmičje in teptala travo. Potem se je oglasil kozodòj: boa purri! boa purri! ... in spet grozni klic skovirja in velike uharice. Do gozdnega roba je bilo slišati tihi let nočnega orjaka, njegova ogromna, preteča senca se je smukala med mesecem in nama ... Krik zadavljenega zajca ... Zagonetni šelest v gozdu ... in še bolj zagonetni vzdihi, o katerih nisi vedel, ali jih poraja slast ali bolečina. Ljubezen in

smrt sta pletla okoli naju omamne kroge. Menjaje sva poslušala to dražljivo in okrutno glasbo, kajti eden izmed naju je vedno bdel in čuval čredo ter svojega tovariša. Čim se je zasvital dan, sva po hitri južini skočila zopet v sedlo. In potem naprej, skozi prirodo, ki je bila prepletena z vsemi odtenki modre in zelene, a najbolj rdeče barve, od lahno rožnate do bleščeče sile maka.

*

Dnevi so postajali daljši... Malo da niso razpokali od nategovanja, a jutranja zarja je zopet spravila vse v red... Jezdila sva po peščenih zemljah, kjer so se posamezne pritlikave kakteje in krivi bori brezbrizno zoperstavljali suši. Konjska kopita so nama metala trd in boleč prah v oči. Isti prah, pomešan z najinim potom, je postal čvrsta lupina umazanije, ki se je tudi pri večernem taborenju nisva mogla docela rešiti. Tudi komarji so storili svoje, da se je nisva mogla rešiti.

A ko sva imela sipine za seboj, se je pokazal, skrit med vejami topolov, prvi dim. Bilo je — dobro se spominjam — nekega jasnega, kakor opal prozornega večera. Napoleonov žrebec je zarezgetal, kajti zavohal je neznane družice. Od tam je prišel odziv. Psi so zalajali.

Krenili smo na vprav zorano polje. Bela in rdeča, iz svežih debel zgrajena domačija, s hlevi in shrambami, belimi in bleščečimi, se je ponudila našim očem. Radovedni obrazi so se pojavili pri vratih, živahno mahanje z rokami je opozarjalo na naju.

Vkljub težkim keпам zemlje na zoranem polju sem tvegala pognati svojo kobilo v dir; skrbno sem se ogibal mlade setve, ki je tu pa tam na štirioglatih ploskvah poganjala in stala sinja proti solncu. Ustavil sem pred bradatim starcem, ki me je presenečeno gledal. Dva mlada plavolasa fanta sta stala ob njem pa rdečelas potegon, ki me je nesramno meril s svojimi vodenomodrimi očmi, in dve dekleti v ljubkih predpasnikih. Videti je bilo, da sta se veselili. Držali sta v rokah škafe s kipečim pravkar pomolzenim mlekom. Njiju glasni klici sta izvabili suho, blebe-

tavo gospo na prag, ki je radovedna obsula s kopico vprašanj svojega moža, svoje sinove in hčerki, ne da bi ji kdo odgovoril.

»Cirkus?« je naposled vprašalo eno izmed obeh deklet. Po tristo miljah — isti izraz, s katerim so naju zasmehovali preklicani Yankeeji.

Ta beseda mi je bila v pojasnilo. Ne na jugu, ne na zapadu nisva zbudila pri prebivalstvu posebne pozornosti. Bil sem torej tu v eni izmed novih naselbin, o katerih mi je pripovedoval Jerry Walker v Moose-Yawu. Poslal sem zapitemu konjskemu mešetarju sam pri sebi tih, hvaležen pozdrav.

*

Hitro sem povedal svoje ime in svoj poklic. Bradati orjak me je poslušal s hladno rezerviranostjo. Moj pas s patronami, pištola in karabinka mu očitvidno niso zbudjali zaupanja. Naposled se je izrazil, da nima porabe za konje. Ko sem ga naprosil za prenočišče in za dovoljenje, da smem gnati svoje konje v eno njegovih praznih staj, je vprašaje pogledal staro gospo. Ta se je tako namrdnila, da je bil »ne« popolnoma jasen. To pa nikakor ni ugajalo okusu deklet in niti rdečelasega fanta.

Živahno in hkrati sta govorili deklici očetu.

»Pusti jih!«

»To so vendar tuje, ki so prišli od daleč!«

»Saj so videti vendar povsem pošteni!«

»Ali naj odrečemo gostoljubnost?«

»Zdaj, ob tej uri!...«

Rdečelasec me je vprašal o številu in položaju mojih konj. Nato je dejal odločno orjaku:

»Veste kaj, gospodar! Zakaj naj bi ne imeli mi prvo izbero v okraju? Če tega ne storimo mi, ju sprejme Mac Pherson ali Jonesovi ali celó oni Francoz. Če imata res kaj porabnega med svojimi konji, oddala bosta drugod in mi ostanemo z dolgim nosom!«

Starec si je zamišljeno gladil svetlo brado in gledal, obotavlja se, svojo ženo, svoji hčeri in svoja

sinova. Poslednja dva sta molčala. Žena je godrnjaje odšla v hišo.

»Hm, hm, Archer! Stara gospa nama bo nocoj pokazala zobe!«

»Čeprav, gospodar. A pri tej priči vam povem, da ne bi nikdar dopustil, da nosi žena hlače v hiši!«

»Res je. Morda imate prav.« Nato se je ozrl proti sinovoma, napravil z roko kretnjo, češ, odpustite mi, in je dejal ponižno: »Archer in dekleta so za to.« Nemo sta sklonila mladeniča glavo.

Archer se je odpravljaj, da gre z menoj. Odklonil sem.

»Bolje je odpreti stajo in se postaviti nato ob stran, da se konji ne splašijo,« sem menil.

Ne da bi počakal na odgovor rdečelasca, sem pognal z ostrogami svojo kobilo in sem komaj še utegnil slišati starca, ki je vpil za menoj:

»Pazite na moje žito! Pazite na moje žito!«

Napoleonu in meni se je posrečilo spraviti konje na varno brez velikega truda. Nato sva obesila najina sedla in vso opravilo na kole in v Archerjevem spremstvu stopila v hišo.

Dekleta sta nama prinesla vode in mila.

II.

Časih mislim, da je bila prav ta postaja odločilna za vse moje poznejše življenje. Zares, kakor da je usoda storila vse, kar je bilo v njeni moči, da me je privedla tja. Če pomislim na vse po vrsti: na nemi obup, ki se me je polastil od one moči, ko smo pri Davidu ob steklenici gina objokavali umirajočo prerijo; na nasvet mrtvoudnega prekupčevalca Jerrya Wolkerja v moose-yawškem baru, na potovanje proti severu, ki sem ga imel v mislih za pozneje... vse se je pač zarotilo, da me spelje v ta kraj... Toda — ali bi bil postal poslednji tovariš Paula Duranda, hranitelj njegove oporoke, če bi me tistega večera ne bilo tako nepremagljivo, tako, ah neodoljivo mikalo gle-

dati za zlatolasim dekletom, ki mu je bilo Hannah O'Molloy ime? Zlatolaso...?

Pustite me, še enkrat mi dovolite, da jo pogledam, kakor sem jo videl tedaj! Zlatolasa... (v laseh rdečkasti odsevi, ki jih je podedovala po kakem rdečelasem predniku),

velika,

sloka,

in cvetoče kože na rokah in vratu, medlo blesteče, deviške kože, ki ji najbolj vroči poljubi solnca niso mogli do živega. In vsa smejoča se, smejoča se, — bisernobeli zobjé,

in ozke roke, ki niso izdajale, da molzejo krave, nosijo škafe ter sučejo nit in šivanko,

... a najprej še čarobno dejstvo, da je bila ženska — in da sem prihajal jaz iz puščave, z vročo krvjo.

Spominjam se dobro, da mi je ves čas obeda bilo v sencih in da mi je lice gorelo kakor v vročici, čeprav sem se pošteno trudil poslušati Archerja, ki je pripovedoval zgodbe iz burske vojske. Boril se je, kakor je pomežikujoč zatrjeval, »na pravi strani« — to se pravi, proti Angliji.

Ko je slišal, da sem rojak Villebois-Mareuila, mi je čestital. Nato je nadaljeval svojo povest:

»Sedeli smo na varnem v globokem strelskem jarku ter smo se od smeha držali za trebuhe, kadar so se rezletale angleške granate, ne da bi nam prizadevale kaj žalega. Kaj takega moraš pač sam doživeti, da si ustvariš pravo podobo! Ko so naposled Angleži verjeli, da smo vsi že mrtvi, so zatrobili k naskoku. To vam je bilo veselje! Pravo pravcato streljanje v tarčo!«

Pri tej priliki je moral seveda nekoliko očrniti prostovoljno kanadsko konjenico, ki jo je zbral lord Strathcona.

»Da bi jih!« je robantil, »počenega groša niso bili vredni, kakor Angleži. Nekega dne sta dva, ki sta bila na patroli, pribežala k nam. Privedli so ju pred Deweta. Slučajno sem bil tedaj pri njem. Zaslišal ju je — in ker nismo imeli menaže za nepotrebne gobce, ju

je poslal nazaj k Frenchu. Naslednjega dne sta se zopet pustila ujeti in tretjega dne zopet. Tedaj si je pa moral stari Dewet odpeti pas, tako ga je tresel smeh. Narekoval mi je angleško pismo na Frencha, v katerem ga je prosil, naj uvede turnus, da mu ne bo treba gledati zmerom istih obrazov. Pregovoril sem ga, da je pustil pripisati še ta stavek: »Na tak način upamo, da bomo mogli do konca vojne spoznati vse angleške vojake.« S pomežikovanjem je dal Archer dekletoma razumeti, da velja njegovo norčevanje vsem cowboyem sploh, kajti Strathconova konjenica je bila sestavljena iz samih cowbojev. Pogledal sem Napoleona. Ni se premaknil; z vljudnim prezirom se je delal, kakor da ni razumel. Njegovo fino indijansko obličje, v katerem so se svetile urne oči, je kazalo zanimanje samó za kompot in potico, ki mu jo je neprestano ponujala gospa O' Molloyeva, ki je medtem postala ljubezniva in postrežljiva. Trije požirki čaja, nekaj dimov iz pipe — in rdečelaščeva norčija je bila pozabljena.

O' Molloy si je gladil plavo brado, njegove sivo-modre keltske oči so imele vedno isti žalostno zastrt izraz: pripovedoval je o svoji mladosti, ki jo je preživel v službi v Bostonu. Govoril je o sovraštvu med irskimi in francoskimi Kanadci, ki je prišlo v baru redno vsakega plačilnega dne do izbruha. Ob svitu ročne svetilke, ki jo je držal eden izmed gledavcev, so se vršile poštene in nepoštene rokoborbe. Čim se je približala policija, je bilo slišati rezek žvižg izvidne straže, ki je v ta namen bila postavljena. Hipoma je zavladal sporazum in zmagovalci ter premagani so si složno pomagali odnašati ranjence in pijance.

Hannah in njena sestra sta naju naprosili, naj pripovedujeva kaj o preriji. Malo sem bil voljan govoriti in čeprav sem vedel, da se dekleta vrlo zanimajo za izredne in neverjetne čine jahačev, sem prepustil besedo rajši Napoleonu. Otožno, v spomin na mrtvo prerijo zatopljen, je opisoval Napoleon veliki »round-up« spomladi in jeseni, ko priženejo gospodarju konje in govedo vkup, da jih more prešteti, žrebce in junce skopiti ter pregledati in za prodajo

izbrati. To je prilika, da pokaže cowboy svojo spretnost in umetnijo. Vsak hoče pokazati najbolje dresiranega konja. Slovesnost začčenja s tekmo v metanju lassa. Napoleon se je pohvalil, da ujame vsakega konja v najhujšem diru, za katerokoli nogo.

Porogljivo in vljudno je izrazil Archer svoj dvom o tem. Na Napoleonovem vratu so se žile od jeze napele, nagubančilo se mu je čelo. Pretep je bil že goden in čas, da ga zabranimo. Obljubil sem, da bova naslednjega dne pokazala svojo umetnost ter ukrotila dva konja. K sreči sem prav tedaj zagledal gosli, ki so visele na zeleni vrvi — irska barva — na steni, ter sem naprosil Napoleona, naj nam kaj zaszvira.

Takoj je snel O' Molloyev sin Tim, ne da bi prekinil svojo dotedanjo molčečnost, gosli s stene ter jih ponudil Napolenonu, ki jih je sprejel. Po svoji navadi je uprl inštrument ob prsi mesto pod brado ter nam zaigral živahen, razposajen clogg-dance. Nato, prilagodivši se irski okolici, še Irish washer woman. Ta godba je zbudila splošno narodnostno občutje. Hannah in Archer sta vstala ter se postavila drug drugemu nasproti, mlajši sin George in njegova sestra sta sledila in ritem keltskega narodnega plesa je odmeval od tal. O' Molloy, Tim in jaz smo udarjali takt z rokami, celó gospa O' Molloyeva v gugalnem stolu je prekinila svoje pletenje ter se zagledala v gibčno kretanje svojih hčerâ.

Ko sva ji naposled še prihranila trud pripravljanja postelj za naju, sva si osvojila popolnoma njeno srce. Vajena sva bila spati na prostem in sva tudi to noč, ki je bila posebno lepa, sklenila prenočiti rajši zunaj, zavita v najine odeje. Zares je bilo pametneje takó! Vsakdo bo razumel, zakaj...

Ko se je zaszvital dan, sva že bila na nogah. Najini konji so že navezali stike s težkokrvnimi O'Molloyevimi, ki so stali v hlevu in jim krepko odgovarjali. Zraven v govejem hlevu je bilo slišati krave, ki so

prežvekovale in tolkle po mehkem gnoju. Najino kolo-vratenje po dvorišču je razjarilo pse.

Kljub zgodnji uri se je nočna rosa že začela topiti v topli, bisernobarvni meglici. V mehki progi je sramežljivo zastirala prebujenje bližnjega gozda.

Tudi v hiši se je oglašalo življenje. Archer se je pokazal pri vratih — z namiljenim licem, britvijo in ogledalom v roki — ter naju je z veselim režanjem pozdravil. Obesil je ogledalo na žebelj ter se takoj začel strgati.

Sveži in smejoči se sta naju vabili Hannah in Madge — razpuščene kite so jima padale čez tilnik — naj stopiva k umivalniku. Nato sta odšli s škafi za mleko v rokah proti hlevom. Čim sva bila obrita in umita, sva stekla, Napoleon in jaz, za njima, da jima ponudiva pri delu svojo pomoč. Zaupali sta nama do vrha polne škafe mleka. Nositi sva jih morala do posnemalnika. Potem je bilo slišati ostri, a prisrčni glas hišne gospodinje, ki je klicala k zajtrku. Pripravila je ovseno juho, jajca in gnjat, krompir in kompot.

Po zajutreku sva gnala konje na pašo v dolinico, ki sva jo radi prikladnosti in sočnosti že prejšnjega dne opazila ter si jo zapomnila. O'Molloyu za košnjo ni bila prikladna, ker je bila vsa posejana z bičevjem. Od tam sva opazovala Irce pri delu. Tim in George sta okopavala z lopato in motiko kos še ne obdelane zemlje, hkrati pa sta O'Molloy in Archer v bližini poganjala z glasnimi hi in ho po štiri pred pluga vprežene konje. Celó hišo sva mogla še precéj dobro opazovati. Na dvorišču sta stali deklici ter trosili zrnje glasno kokodakajoči perutnini. Ker sta bili popolnoma enako oblečeni, ju nisem mogel iz tolike daljave razločiti. Moje srce se je trudilo, da bi ugenilo, katera je Hannah.

Proti deseti uri sta se napatili deklici proti nama. Vsaka je nesla velik kamnit vrč hladnega čaja. Čez nekaj časa sta se ločili, ena je šla proti oračem, druga proti nama. Upal sem, da prihaja Hannah. Da bi se mi želja zagotovo izpolnila, sem hitro stavil sam proti sebi, da gre Madge. Pa je bila zares Madge in dobil

sem svojo stavo, a predpoldan mi je bil pokvarjen. Kljub temu sem začel med tem, ko sem pil svoj čaj, dekletu dvoriti, in moja naklonjenost mu očividno ni bila nevšečna. Tako sem si mislil, da kaznujem Hannah, ker ni prišla ona namesto svoje sestre. Ko naju je Madge zapustila, sem bil že slabe volje. Z nezmotljivo gotovostjo me je Napoleon pregledal in moral sem pustiti njegove krvave norčije mirno preko sebe. Naposled sem se pa ž njim vred smejal ...

* * *

Pri obedu naju je Archer spomnil na obljubo, da pokaževa, kaj znava na konju. Ponudila sva se, da ukrotiva dva rjavca, enega pet-, drugega štiriletnega, ki sta bila popolnoma divja in še nikoli nista poznala povodca. Hannah je v šali pripomnila, da je to enostavna prevara.

»Drugega nič nego cirkus,« je dejala. »Poslednji cowboyi so že davno mrtvi in pokopani. Vsi vajeni konji so že ukročeni in ježe vajeni. Lahko nam natvezite, kar hočete: da so divji in —«

Smehljaje se sem ji predlagal, naj se sama prepriča. Če se ji posreči, obuzdati enega izmed obeh konj, naj bo njen — če pa ne, naj mi dá poljub. Ali sprejme stavo? Smejala se je in sprejela. Nenadoma sem začutil, kako me je dregnil Napoleon s kolonom ... Rdečelasec me je meril z besnim pogledom.

Tu ni bilo ne mesta ne priložnosti, da bi radi dveh lepih oči izzval pretep, pa čeprav so oči še tako lepe. Zato sem skušal stvar zasukati drugače, češ, da se ne spodobi staviti, če je kdo vnaprej svoje zmage gotov. Na svoji ponudbi sem pa seveda še vedno rad pripravljen vztrajati. Če bi se ji posrečilo, obuzdati eno izmed obeh živalc, ostane njena last. Tedaj se je vmešal Archer.

Odločno je izjavil rdečelasec, da konja nista ukročena. Nevarno da je približati se jima brez poznanja obrti. On, Archer, bo Hanni zabranil počenjati neumnosti. Dekletu to nikakor ni bilo po volji. A je molčalo. Ko je pa šlo za njegovim hrbtom v kuhinjo po potico, je nakremžilo obraz. Nihče ni opazil te nor-

čije razven mene. Hitro je položila prst na usta. Ta nemi sporazum me je očaral.

* * *

V največje presenečenje kmetске družine se nama je posrečilo oba konjička ukrotiti, ali kakor pravi cowboy, »zlomiti«. Že dolga leta mi je bil ta sport največje veselje. Zdaj, sevé, ko sem osedlal svojega konja, me je obšla rahla otožnost. Kolikokrat bom še odigral to igro poslej, ko ne bo nikjer več prerije? Še nekajkrat — dokler bodo vsi moji konji godni za prodajo, potem — oj zbogom za zmerom, cowboysko veselje! Le kakor gledavec na galeriji bom smel še, sključen čez svojo preteklost, uživati v spominu na razgibano sliko mojega lastnega jaza. Ali sem storil prav, da sem oropal toliko konj svobode, da jih iz razkošne prostosti prerije prodam v suženjstvo kmetovalstva?

A čim sem sedel v sedlu, se je ta mehka otožnost razblinila. Napoleon je že ujel enega konja na lasso ter privezal k sédelnemu glaviču. V rdečelaščevo zadovoljstvo sem jaz dvakrat vrgel lasso napak. To me je razjezilo.

»Katero nogo pa hočete ujeti?« se je rogal Archer.

Komaj je te besede izrekel, se mi je posrečil težaven lučaj pri nenadnem okretu in dekleti sta vzklikali mojemu uspehu. Čeprav je konj, v tesno zanko zajet, hipoma obstal, sem iz golega veselja do igre izpustil lasso in splašil živalco s klici, da je pobegnila. Zakadil sem se za njo in uspelo mi je s toliko spretnostjo zgrabiti za vrv, ki jo je vlekla za seboj, da bi Napoleon tega boljše ne bil napravil. Če bi bil mogel postati rdečelasec zelen od zavisti — tisti hip bi se bil tak čudež gotovo zgodil.

Enemu samemu človeku ni lahko spremeniti lasso na divjem, petletnem konju v krotek povodec. A tako jaz, kakor Napoleon sva to storila. Ostalo delo sta morala dovršiti najina žrebca. Ko sva lasso privezala k sédelnemu glaviču, sva razjahala in prijela vsak lastnega konja za uzdo. Pametni ujeti živali sta

se krivili težko sopeč ter se upirali z iztegnjenimi vratovi... Vrv ju je rezala in vztrajno nategovanje žrebcev jima je povzročalo krute bolečine. Pobesneta sta, vzpenjala se, a komaj sta bili sprednji nogi v zraku, tako, da je nategovanje žrebca odjenjalo, se je ta zopet z vso silo napel in potegnil. Iztrgan iz ravnovesja, je padel rjavec nerodno na vse štiri in se pustil ves iz sebe vleči nekaj korakov.

Hitrost, s katero sta začela rjavca odgovarjati s krhkima vratoma na lonžo, je napravila na kmete silen vtis.

»Ta-dva poznata svoj obrt!« je mrmral O'Molloy v svojo brado.

»Kaj pa midva ne znava!« je odvrnil Napoleon v smehu. Nato je dejal, obrnjen proti Hanni:

»Ali še želite zajahati enega ali drugega?«

Ni mogoče, da bi se kdo lepše nasmehnil, kot se je ona na to. Stresla je svojo glavico in menila (pri čemer je meni komaj opazno pomežiknila):

»Ampak Archerja, ki se razume na vsako stvar, utegne zamikati.«

Razburjen od pravkar odigranega prizora, je Archer pristal, dasi je nekoliko pobledel. Popolnoma resno, brez najmanjšega videza norčavosti, ga je vprašal Napoleon, katerega bi rajši poskusil. Archer se je odločil za mojega rjavca. Takoj sva se spravila k njemu, da ga osedlava.

To ni bila lahka stvar. Držal sem ga na kratko: v eni roki vrv, z drugo sem mu stiskal nosnice. Prskal je, branil se in napihoval v bokih, nenadoma pa se spet stisnil v votlo, med tem, ko mu je udaril iz kože pot, ki se je pomešal s prahom. Spretno mu je zvezal Napoleon eno nogo kvišku in pritrdil zdaj popolnoma brezmočni živali sedlo na hrbet. Z bliskovito naglico je zapenjal pasove. A še hitreje se je rjavec zopet napihnil in le počasi, od luknje do luknje, je bilo mogoče stiskati pasove. Nazadnje je bilo sedlo čvrsto: rdečelasec je lahko zajahal. Moje ogromne mehikanske ostroge je sicer nevljudno odklonil, a prav to je zapečatilo njegovo usodo. Deset sekund pozneje sva ga zopet spravila na noge, med tem, ko

je rjavec, ki so mu stremena klopotaje udarjala nad sedlom skupaj, še vedno mrkal v utvari, da bo sedlo prav tako vrgel raz sebe kakor jahača. Archerju se ni pripetilo nič žalega razen tega, da si je raztrgal srajco in da je njegova zaljubljenost v samega sebe zadobila bridko rano... morda tudi njegova druga zaljubljenost... Čeprav je Archerjev neuspeh napravil moje delo še težje, se mi vendarle ni bilo treba veliko truditi, da sem rjavca ukrotil.

Pod pretvezo, da mora oditi na delo, se je Archer mračno pobral.

»Zaradi mene — pojdi!« je dejal orjak. »Mene pa veseli, da si smem privoščiti pol dneva počitka.. Muhasta pasja noga!« je potihem robantil za rdečelascem, ki se je napolil žvižgaje proti domu. Madge je dregnila Hanno v rebro in se zahihitala. Ta me je pogledala in se ugriznila v ustnico. Vsak trenotek bolj me je očarala. Ali nemara postane to dekle sporno jabolko med Ircem in menoj?

Želja, da bi ugajal temu dekletu in si ga osvojil, je še večala moje veselje, ko sem se napravljal, da vprežem pravkar ukročenega rjavca k dolgemu in težkemu lestvenemu vozu, ob bok O' Molloyevega težkega in hladnokravnega konja. Radi grozot, ki jih je bil pravkar na svoji koži izkusil in ki so mu za vselej vcepile spoznanje o človekovi nadmoči, je rjavec ves krhek očitoval neko nerodno prepadenost. Poslušno se je prilagodil kretnjam svojega težkega druga in ob pokanju mojega biča se je rad pustil vpreči.

To je dalo O'Molloyu povod, da je vprašal za ceno obeh konj. Dejal sem najprej tristo dolarjev, a sem jo znižal takoj na dvestopetdeset, če mi hoče ol-stopiti stajo za konje tako dolgo, da prodam še ostale. Na račun naj mi da polovico, za ostalo pa vzamem menico z zastavno pravico.

Suha gospa O'Molloy, ki je bila oblečena v modro z belimi pikami posuto obleko iz indijanskega blaga, se je vmešala v kupčijo. Vsa razburjena je obračala tik pred mano svoj dolgi, ostri nos in je hotela za vsako ceno znižati znesek za petindvajset dolarjev.

Že sem bil pripravljen popustiti v priznanje za gostoljubnost, s katero sva bila sprejeta, ko se je vmešala Hannah ter potuhnjeno podprla svojo mater. To me je ujezilo. V sebi sem poleg svojega poželjennja po nji začutil tudi neko sovraštvo do nje. Hladno sem odvrnil, da svojih konj nisem ukradel in da me ni volja, razmetavati svoj denar.

»Sicer pa,« sem nadaljeval, »nisem v nikaki zadregi. Povejte mi prosim, gospa, koliko sem Vam dolžan za hrano in vse drugo. Kupce si najdem drugod, kajti čas je zlato.«

To je zadelo. Gospa O' Molloyeva je s široko gesto pokazala proti severozapadu in vzkliknila:

»Predlagajte tam-le gospé Phersonovi, naj Vam zaračuna tri beraške obede! Morda potrebuje denarja, da si kupi novo praznično obleko — Bog ji daj zdravje! Lepa Vam hvala! Moj stari ni pijanec kakor ta-le Mac Pherson! Pri nas imamo še vrečo moke v hiši, če hočemo speči kruh! Bah! Tam pa le poskusite, pri Phersonu, dobiti kaj denarja za svoje konje! Mi smo, hvala Bogu, še zmerom plačali vsako stvar! Rada bi videla tistega, ki nam more predbacivati, da je z nami izgubil en sam dolar!... En dolar? Kaj pravim! En sam cent!«

Rdeča kakor rak — očarujoča! — je stala Hannah zraven. Naposled je rekla:

»Zares, očka, konji so lepi. Kako bosta lepa ob koleslju, ko se v nedeljo popeljemo k maši. In vrhu tega nam ni treba mučiti ubogih mrh, ki se trudijo ves teden na polju.«

»Ko bi le bil Archer tu,« je vzdihnil orjak, ki se ni mogel sam odločiti. »A ta fant ima naglo jezo in jo hladi zdaj pri plugu. Ali mu je bilo treba igrati se za dve minuti cowboya? No, zdaj bo pač čutil svoje kosti!«

»Vrag vzemi tvojega Archerja!« je klel Tim. »Ali moraš tega nemarnéta zares vprašati za vsako figo? Archer sèm, Archer tjà! Kdo ima tu ukazovati: hlapec ali gospodar?«

»Archer se dobro spozna v poslu!« se je cmeril orjak ter si gladil zlato, s srebrnimi štrenami pome-

šano brado... »A če smo vsi edini, tudi Archer ne bo imel nič zoper to!«

*

Archer ni imel nič zoper to. Zvečer se je trudil le na vse načine, da drži Hanno in mene čimbolj narazen. Ko je izprezal, je pristopil rjav, nekoliko slaboten mladenič, in mu je pomagal. Govoril je strašno angleščino. Ko je svoje delo opravil, se je polastil Magde, da je ves večer ni pustil od sebe. Ona nas je predstavila. Bil je Francoz, ime mu je bilo Paul Durand in takoj se je razvnel, pripovedujoč mi navdušeno o Touraini; govoril je francoski, da bi ga Madge ne umela, in je pristavil, da se je izselil le radi velike ljubezni, ki mu je puščala edino odločitev med samomorom in izgnanstvom.

»Zelo me veseli, da ste se odločili za izgnanstvo,« sem dejal. »Očividno je, da je moje čuvstvo ljubezni manjše od Vašega, ker seže le do samomora, poslednje seveda odpade. Sicer pa z veseljem ugotavljam, da Vam Kanada že nudi svojo tolažbo.«

Namignil sem na Magde, ki se je nasmehnila, ne da bi bila razumela. Bil je nekoliko v zadregi.

»Če bi vedeli, kakšno dekle Vam je to! Brez primere!«

V nenadnem izbruhu čuvstva je vzel njeno roko in jo poljubil.

V ganotju, a nekoliko smešno je s tem podpričal, da ne vzdrži nobena ženska na svetu primere ž njo. Ali jo je tudi ljubil do samomora? ... Ali do novega izgnanstva?

»Brez primere!« ... Meni pa so se zdeli Hannini zlati lasje bujnejši, njena koža bolj blesteča in njen bisernobelni smeh, ki se je izprožil baš ta hip ob neki Archerjevi pripombi, neprimerno bolj zal! Ni dvoma — rdečelasec je imel dober okus!

Tem bolj mi je bil zopern... K sreči sem imel posla s konji, ki ju je bil kupil O' Molloy. Napoleon ju je bil baš privedel. Enega je držal za povodec, drugi je bil privezan k repu prvega. Irci se niso

mogli dodobra načuditi, kako sta postala konjiča poslušna. Gospa O' Molloyeva je menila, da je to nekako s coprnijo v zvezi. Njena keltska duša je tičala nevede še globoko v poganstvu. Iz za časov sv. Patrice se ni posrečilo docela iztrebiti praznoverstva. Tako rotijo še dandanašnji v bretonskih predilnicah duha Judicaelovega, pravljičnega bretonskega vojvode! . . . Zabavalo me je, pustiti staro gospo pri njeni utvari. Sicer pa sta se konja, ko sva ju hotela spraviti v hlev, zopet zoperstavila in splašila, tako da je imel tudi Napoleon posla dovolj.

Vzel je v roke tistega, ki se je najbolj plašil. Hlev se mu je moral zdeti kakor strašna črna past. Z vso silo se je branil in kljub občutljivosti svojega vratu, ki je bil še ranjen od krotečega lassa, se je nenadoma vzpel kvišku. Malo je manjkalo, da ni Napoleon padel. Nehote sem segel — v spominu na neko davno doživetje — v svojo torbo, da bi konja ustrelil. Sam sem bil nekdanj prišel pod kopita zbesnelega konja prav na podoben način in rešila me je le prisotnost duha nekega cowboya, ki je konja ustrelil. A spretni Napoleon je bil že zopet v ravnovesju. Z levico mu je stiskal nosnice ter ga tako ukrotil, nato mu je pomirljivo pihal na nos, mu z dlanmi zaprl oči in hkrati nežno monotono šepetal v uho, dokler se žival ni docela umirila. Deset sekund kesneje je bila že privezana k jaslom in ogledovala radovedno, a brez teka, neznanu čudo v koritu: oves. Njegov tovariš se je udano pustil privezati zraven njega. Ta čas je Napoleon dopovedoval Timu, ki je bil na prvi pogled prav tako nežen kakor močan in ga nobena stvar ni mogla spraviti iz ravnovesja, kako je ravnati z živaljo, da jo ukrotiš . . . Poleg ogromnih konj — težakov sta najina rjavca bila še bolj lična. A jaz sem opozarjal očeta O' Molloya na njih prednosti: brezprikorna zlahkost nog in močna gradnja poševnih ramen; — po pravici sem mu zatrjeval, da bosta na tej lahki zemlji isto zmogla, kakor njegova dva težka konja, a vzdrževanje bo neprimerno cenejše. Za moža, ki se je bil v kmetijstvu izučil na težki zemlji v deželi Ontario, je bilo to nekaj povsem novega. S sklonjeno

glavo, gladeč si brado s prsti, je O' Molloy pozorno in nemo sledil mojim besedam.

... Ko smo zapustili hlev, sta sedela oba para, Archer in Hannah ter Paul Durand in Madge, v mali razdalji na nekem štoru. Za njimi je zahajalo solnce, s svojimi zadnjimi žarki je zlatilo lase deklet in Archerjeva glava je s svojo rdečo lasuljo kar gorela.

V svoji črni satinasti srajci in belomodrih hlačah, je nategnil Archer galantno vse strune, da bi Hannah pozabila na mojo navzočnost. Tako vsaj se je zdelo meni, ko sem zaslišal njen smeh. Donel je glasno, skoraj nekoliko grobo. A vendar si lepšega nisem mogel misliti. Da se more bolje nasmejati, je upognila glavo nazaj, videl sem, kako je njeno cvetnobelo grlo podrhavalo... Nehote me je spreletela želja po kaki katastrofi, da bi, recimo, izbruhnil požar, da bi se mogel pri taki priliki pokazati kot junak... A istočasno mi je pokazalo izmišljeno ogledalo moj lastni jaz — in zazdel sem se sam sebi dosti bedast.

Odločno sem sklenil, da začnem že naslednjega dne prodajati svoje konje. To me bo raztreslo in ubranil se bom nezmislne ljubezni in nezmislne sovraštva, ki sem ju čutil hkrati pojavljati se v meni in katerima sem se bal podleči.

Mac Phersonovi, Grantovi in Campbellovi so zoperstavili mojim predlogom svojo trdovratno škotsko previdnost.

Angus Mac Pherson je hotel vedeti vse natančno in je pripogibal svojo dolgo, suho postavo čez vsako poedinost, da bi njegovim rdečkastim pijančevim očem kaj ne ušlo.

Grant je bil razposajen dečko, šaljiv v taki meri, da sploh nisva mogla priti do resnega kupčijskega zaključka.

In Jimmy Campbell je žvečil hkrati s konci svojih brk neodločna angleška rekla:

>Da, da! ... Saj bomo videli.<

Angus Mac Pherson je izrazil željo, da bi videl nekaj mojih konj pri delu, ob plugu poleg svojih. Uganil sem prekanjenost in malenkostno skopost, ki se je skrivala za tem predlogom — rad bi bil videl, da mu polje zorjem zastonj — in sem mu gladko odklonil.

Nato sem poskusil z orjaškim Grantom, ki se mi je zdel dojemljivejši. Imel pa je manijo citirati neprestano sv. Pismo, s čemer je razvlekel pogajanja v neskončnost. Znal je vse Salomonove izreke na izust. Kakor kak laični duhovnik je znal na sredi prekiniti stavek ali šalo in klicati s svojim basom, ki mu je dal maziljen zanos:

»A zapisano je: Vi ubogi na duhu, poslušajte mojo modrost! In vi norci postanete modri!« Ali pa je zasadil vile v seno ter se izgubil v razlago kakega svetopisemskega mesta: »Ali mi morete povedati, mož, kako je treba umeti to-le mesto?« Moral sem mu priznati, da v teh stvareh žal nisem preveč podkovan. Zadovoljen je bil, da sem tako kapituliral pred njim in zato je rajši poslušal moje predloge.

Tedaj mi je priskočil O' Molloy na pomoč. Od daleč sva ugledala na glavni cesti oba rjavca vprežena pred visoko naloženim vozom sena. Grant, ki je dobro poznal vsako vprego v okolišu, je ves začuden ogledoval to novost. Razložil sem mu stvar in poudaril, kako sta bila tista dva konja divja še pred nekaj dnevi. Ne glede na svetopisemski stavek, s katerim je začel: »In moje ustnice bodo pravične, ker prekipavajo moja usta resnice,« in ki se mi je zdel podoben dvomu, je Grant nazadnje priznal, da morejo mali konjiči opravljati zares koristno delo, skoraj toliko kakor težki. Vrhutega tehtajo le 850 do 900 funtov napram 1300 funtom, kar tehtajo njegovi. To pomeni izdatno pocenitev prehrane — štiri škafe ovsna na dan mesto šestih.

Vse to mu je bilo jasno. Markiral je svoj umik s starim škotskim pregovorom: »Vrlemu svobodno pot.« S tem je mislil mene ter me povabil na zajutrek, ki je bil tečen, dasi nekoliko preprostejši kot pri O' Molloyevih. Tako sva sklenila kupčijo. Na tistem

sem si čestital, ker sem bil prav tako trdoglav kakor moj Škot, in sem v duhu že razdeljeval svoje konje tu enega, tam dva, celo štiri, za vsako kmetijo v okolišu. Kljub stari škotski maksimi »Vsi za enega«, se mi je posrečilo prodreti v njih falango. Čeprav je prerija umirala, je vendar cowboy še enkrat zmagal nad kmetom.

Med zajtrkom se je sprožila vsa kisla zlobnost gospe Grantove nad sosede O' Molloyeve.

»Kako nespametna je bila Vaša misel, prositi za gostoljubje pri Ircih, ko je vendar škotska gostoljubnost prišla že v pregovor! Ali Vas je nemara nagnila k temu Vaša katoliška vera, ki jo v škodo svoje duše izpovedujete, k temu koraku? Hvala Bogu! Moje je maščevanje, pravi Gospod! Morda — kajti Vi ste simpatični in bi bilo zares škoda za Vas, če bi ne bili med izvoljenci — bi Vas v protestantski okolici doletela sreča, da najdete pravo vero in se spreobrnete!«

Nato se je s svojim namazanim jezikom umazano širokoustila s psovanjem gospe O' Molloyeve: »To je vendar neodpustno, dopustiti, da se Hannah zaljubi v tega pritepenca, Archerja Joycea. Kaj pa vemo o njem? Edino to, da je bil nesramen dovolj, boriti se v južni Afriki proti britanskemu imperiju! Škoda, da ga niso ustrelili — večno škoda!... Gotovo je potomec tiste irske sodrge, ki je leta 1870. pridigala k vstaji zoper Anglijo in podjela roparski vpad v lojalno provinco Ontario!«

Mac Pherson ni imel do redčelasca nič več usmiljenja kot njegova žena. Koščati kmet mi je potisnil kozarec whiskyja v roko in me je pozval, ponoviti že dve stoletji posvečeno formulo: »Spominu Viljema Oranjskega, ki je osvobodil Veliko Britanijo pretendentov na krono in papistov, stranke grejač in lesenih cokljev!« Ko sem mu smehljaje se dejal, da sem tudi jaz »papist«, je bil nekoliko poparjen in se je vljudno opravičil.

»Ah, saj sem mislil le na tega neumnega Irca... Če bi se kdaj zgodil v tem okraju zločin, ga mirno lahko uklenemo, preden se potrudimo iskati krivca drugod.«

Enodušna obsodba Archerja, ki sem nanjo razen pri O' Molloyevih in pri Paulu Durandu naletel, me je nekoliko spravila ž njim. Poznal sem tip ljudi, kateremu je pripadal. Bil je eden tistih nediscipliniranih, upornih in prepirljivih Keltov, kakršnih je bilo od nekdaj dovolj. Bil je pripadnik tiste rase, ki je spravljala v obup vse angleške vladarje po vrsti in ki je zastrupljala tudi dneve velike Elizabete nič manj kot izguba Calaisa. Bil je eden tistih anarhističnih Galilejcev, ki so širokoustni, v večnem prepiru med seboj in s svojimi sosedi, vsak hip pripravljeno, organizirati najbolj nepričakovane intrige.

Ta podzemski, tleči plamen je povzročil več kot enkrat velike požare po vsem britanskem kraljestvu. Archer je sledil le klicu svoje krvi, ko je sejal v tej tihi nasebini duha nemirnosti in upornosti, ko je morda — tisti hip se mi je zdelo celo zagotovo — v svoji okolici, pri O' Molloyevih, da, v Hannahinem življenju, silil v kako katastrofo. Čutil sem, kako se mi krči srce. Toda naposled — kaj pa mene briga? Važno je le, da se ne zapletem tudi jaz v tako stvar. In temu se prav lahko izognem. Le temu malemu irskemu dekletu naj bi ne pripisal večje važnosti, kot je treba — pa bo! Saj je le statistinja v velikanski drami, ki me obkroža; statistinja — nič več!

Če dobro preudarim, je mrtvi preriji sledila le nova slika, ki pa v ničemer ne zaostaja za prejšnjo, kajti izpolnjuje jo moč in sila človeka! Med barjem in gozdom, v trdem podnebjju peščice ljudi: O' Molloyevi, Mac Phersonovi, Grantovi in Campbellovi, Jonesovi in Atkinsovi, Lavalléejevi in Brosseaultovi — v pestri mešanici, Irci in Škoti, Angleži in francoski Kanadci, vsi skupaj pravi graditelji britskega svetovnega imperija, vsi skupaj prevzeti svoje naloge, da zavzemajo zemljo pod zastavo Union Jacka.

Prekrasna igra, velika dovolj, da ji posvetiš nekaj let svojega življenja!

Tako je prišlo, da sem se udal prigovarjanju Paula Duranda, ki me je bil opozoril, da je zemljišče zraven njegove kmetije še prosto. Tako je prišlo, da

sem se napotil v zemljeknjižni urad, da zadostim zakonu.

Tako je prišlo, da je bila smrt prerije tudi v meni potrjena in zapečatená.

III.

Prerija mi je bila odumrla, a zaživel mi je gozd. Zemljišče, ki sem ga kupil, je mejilo ob ogromno hosto, ki je bila deviška v svoji modrorjaví krasoti. Po večini je bila močvirnata in z gostim bičevjem preprežena; in mahoma me je njen čar prevzel. Kdor si je upal stopiti noter, je bil zamrežen v tkivu zelenih in posušenih vej, kjer sta se življenje in smrt sklenila v nerazrešljivo enoto.

Kljub temu sva si Napoleon in jaz utirala gaz. Kakor je napol indijanska kri mojega tovariša v preriji nagonsko nepogrešljivo vodila, tako je obstal pred hosto nezaupljiv in ni bil sposoben čutiti takega veselja kakor jaz. Kjer ni bilo mogoče jahati na konju, tam se mu je zdelo, da je zadržan, ujet v zaplankanem prostoru. Galop — to je bil njegov element. Peščev korak mu je veljal za prisposodbo podložnosti. A meni je bilo tudi tipajoče prodiranje v temo kakor zavzemanje!

Paul Durand je prevzel prevoz desk, skódel, vrat in oken, ki sem jih kupil v oddaljeni vasi, ter zaboje z žebli, rokodelsko orodje in opravo. Trgovec Murchison je bil spreten kupčevalec in neutrudljiv blebetavec. Pod težkimi koraki orjaškega, nabuhlega, vendarle gibčnega moža, se je treslo škrlatno rdeče pobarvano tramovje njegove neznatne trgovine, ki je na pročelju nosila tablo z ogromnim belim napisom: »A. W. Murchison, veletrgovina«. Neizprosna radevednost preiskovalnega sodnika mu je bila lastna. Prepričan sem, da si je delal za vsakim odjemalcem, ko je odšel, beležke v svojo knjižico. Zabavno se mi je zdelo, da sem ga nekoliko potegnil ter mu natvezil najbolj fantastične stvari o svoji preteklosti. Konca mojega pripovedovanja sicer ni slišal, kajti sredi naj-

lepšega jo je prisopihal Paul Durand z novico, da se ga je Napoleon napil in da preti s škandalom.

Hitel sem v krčmo. Tam je Napoleon razsajal kot divjak, natreskan kar se dá, in se pridušal, da bo iz Archerjeve glave napravil beefsteak. Rdečelasec ga ni imel nič manj pod kapo. Krčmar ga je z največjo muko držal v nekem kotu pokonci. Med tem me je klical neki trgovski potnik, z melono postrani, ves razsrjen, za pričo, kako ta prizor jasno govori za uvedbo prohibicije. Napoleon je skakal rožljaje z ostrogami kot obseden po prostoru in suval s svojimi dolgimi rokami v zrak. Nevarna slika! A zame ne. — Poznal sem ga dobro. Ne preveč nežno sem ga zagrabil za ovratnik ter ga pozval, naj gre z menoj.

»Ne grem, dokler tej pasji nogi ne zrahljam kosti!« je rjovel. Psovki, ki mu jih je Archer metal za odgovor nazaj, nisem utegnil slišati, ker jih je krčmar Turnhill dušil na tak način, da mu je bil s svojo močno kosmato pestjo v zobe.

»Ali mislite, da ima ta surovina kako orožje pri sebi?« je poizvedoval trgovski potnik v skrbeh. Brez besede sem skomizgnil z rameni, kajti svojo sapo sem nujno potreboval, da ukrotim Napoleona. V ostalem je pa bil itak že napravil nekaj lepih komedij. Bilo je jasno, da je zapravil ves denar, ki sem mu ga na njegovo željo izplačal kot predujem. Lahko sem si predstavljal, kako se je izcimila vsa stvar. Najprej je velikodušno povabil ves svet na gostijo. Prisegel bi, da je bilo tako. Samo Timma, ki je nekje ležal, zvit v klobčič, bi bil pogledal, ali O' Molloya, ki je s solzami v očeh pil z Mac Phersonom bratovščino, ali kot slednji dokaz: račun! Avtomatična blagajna je kazala pet in dvajset dolarjev. Ves ta denar je bil zapit in Napoleon je plačal. Vprašal sem potnega in razjarjenega krčmarja.

»Da,« je godel, »kar se tiče plačila, je plačal kakor mož beseda — a kako ti ravna s pijačo! Kakor preluknjan škaf!«

Naposled mi je prišlo na um, da bi Napolenu rekel, da je zunaj neznan človek, ki si ogleduje njegovega žrebca in ga hoče zajahati. Hipoma je pozabil

Napoleon na prepir, planil na prosto, objel glavo svojega konja ter mu poljubljal nozdrve. Izročil sem Paulu Durandu listek, na katerem je bilo zapisano vse, kar sem bil namenil kupiti ter sem ga prosil, naj preskrbi ostalo. Potem smo zajahali konje. Po daljši ježi se je Napoleon zopet iztreznil.

*

Napravili smo gaz v grmovje in začeli prodirati v hosto. Debela, ostrodišeča seč je bohotno rastla povsodi med drevesi. Okrog izbranih debel smo morali s sekiro delati prostor; iveri so odskakovale.

Paul Durand in Archer, ki ga je radovednost bolj gnala kot maščevalnost, sta odpirala oči na stežaj, ko sta videla, kako urno vlečejo naši žrebiči dolga debla, privezana ob sédelne glaviče. Še bolj seveda, ko je Napoleon — ki se je pri tem imenitno zabaval — kazal neumnim kmetom, kako znajo vleči konjiči v pomanjkanju oprave prav čedne tovore kar na repu. Na tak način se domorodci mnogokrat poslužujejo konj. Tudi to bo napredek polagoma izbrisa! Škoda!

Ko smo začeli vezati debla, se je ponudil rdečelasec za sotrudnika. Bahal se je, da to dobro ume, in zares smo ugotovili, da zna ravnati prav spretno s svojo sekiro... Navezanost izseljencev in radovednost nam je nudila nadaljno pomoč. Zvečer so se pojavili: oba O' Molloyeva sinova, orjak Grant, suhec Mac Pherson in so vsi obljubili, da pridejo tudi sledečega dne malo na pomoč. Paul Durand se je moral hitro peljati v vas po whisky, po sod piva, po gnjat in konzerve.

*

Kakor pasti se je Napoleon izogibal koč, ki mi jo je pomagal zgraditi. Čezdalje bolj neusmiljeno ga je indijanska kri klicala nazaj v prerijo. Čim bo imel svoje dolarje v žepu, bo odšel nekam na jug, sam ne ve še prav, kam. Nemara v južnozpadni smeri od Alberte, ali v Wyoming, v najhujšem slučaju pa v skalovito Oklahomo. Nekje bo že našel živinorejca

ali trgovca, ki bo znal ceniti njegovo umetnost in znanje o konjih.

V hitrem diru sem ga spremljal kos poti. Pod lassom je veselo ropotala priprava za kuhanje na špirit. Malo zalogo živeža sem mu jaz pritrdil zadaj k sedlu. Približno pet in dvajset milj v južnozpadni smeri od O' Molloyeve domačije, v senci od strele razklanega topola, sva zadnjikrat skupaj obedovala. Kakor vlažna cunjja se je vlegel molk na najina drgetajoča ramena. Brez besed sva poslednjikrat pokadila skupno pipo tobaka.

Tačas se je pasel moj osedlani konj v najlepši slogi zraven njegovega lisca. V šali je zdaj pa zdaj šavsnil eden po travi, ki jo je drugi populil, božala sta drug drugega po vratu in grivi, tiše sta k temu porezgetavala. Z roko, s katero sem držal vajeti, sem trdo potegnil svojo kobilo, da je nagloma šinila z glavo kvišku. Z nemim očitkom me je pogledala, nežnejšega postopanja vajena.

Napoleon mi je na kratko in trdo stisnil roko, nato je brez besede skočil v sedlo. Da bi skrnil svojo ginjenost, je surovo potisnil svojemu konju ostroge v lakotnici. Med tem ko je žrebec z divjim skokom odpeketal, so Napoleonova usta vriščala bojni klic plemena Siouxov: »U-u-u-i-i —! Pat-tat-tat — Pat-tat-tat — Pa-ta-ta — Pa-ta —! — ta — P — t-t — P — t-t —.« Tiho je dir izzvenel. Dragi, tako domači hrbet v črni srajci, rdeči trikotnik ovratne rute... vedno manjši... manjši...

*

Osamljen in zamišljen sedim zdaj v svojem naslanjaču, ki sem si ga naročil iz Winnipega, osamljen ob zaboji knjig, ki je izzvala Archerjevo vzhičenost. Ali sem se zares pokmetil? Prav gotovo ne. Našel bom človeka, kakršnih je tod mnogo, ki napravi zakupninsko pogodbo za kratek rok — in ta mi bo obdelal toliko zemlje, da bo zadoščeno zakonu. Pšenica bo rastla, ali oves... meni je vse eno... Šest kobil za rejo sem obdržal. Kupim si še nekaj krav in enega običajnih rdečih bikov z belimi nogami, belo glavo

in kratkimi, ravnimi rogovi... Čez zimo prepustim vso kramo kaki družini v oskrbo, ki bo vesela, da najde streho in da se z malim trudom skromno prerine... Hvala Bogu! Četudi je prerija izumrla — severna puščava še vedno obstaja!... Prav tako to zimo kakor prejšnjo, in vedno dalje, dokler ne obležim nekega dne na poti, neznaten kupček pod gorami snega... Pojdem in bom trgoval s kožuhovino... Ta kupčija me je do zdaj redila in me bo tudi za naprej. Tu pa bo — dokler traja koncesija — vedno le tri leta skupaj — moj oddih.

V moji koči sta le dva prostora: kuhinja, ki je obenem shramba, pa spalnica. Tu je dovolj prostora za čitanje dobrih in nenavadnih knjig. Poleg »Razprave o metodi«, ki sem jo radi preproste jasnosti od nekdanj ljubil, imam pri sebi v glavnem angleške pesnike in romanopisce: Spencerjevo »Fairie Queen«, Marlowejevega »Fausta«, lepo Dentovo izdajo Shakespeareja — rumeno in zlato — Savage Landorjeve »Hellenics«, Shelleyevega »Prometheusa« in Miltonove sonete. Zraven še Nashejeve »Nesrečne potnike«, »Pickwickerje«, Kiplingovo knjigo o džungli, Thoreauovega »Waldena« in, seve, vse kar je bilo Hazlitta v Winnipegu mogoče pokupiti. Naposled še Suetonovih »Dvanajst cesarjev«, katero knjigo imam vedno pri sebi. Vse to zadostuje in zna izpolniti možu nekaj ur na dan. Paul Durand meni, da mi manjka eno kolesce v glavi; vprašuje me, če imam morda namen držati književna predavanja. Tudi on ima knjižnico in je zelo ponosen nanjo: Zola, Marcel Prévost in Loti, z njihovimi slavošpevi gmoti, čutnosti in nasladi, spadajo zraven, dopolnjuje jih elegično-rahločutna nota v obliki zbranih pesmi Alfreda de Musseta. Vse v vsem okus francoske meščanke, ki gre z roko v roki z ljubeznijo do vina in do jedi z omakami.

*

... Prenasičen čitanja, me je včasih Paul vlekli s seboj k O' Molloyevim. Archer, ki mu zdaj nisem več v zelje hodil pri plavolasi Hanni, me je kar naj-

prisrčneje sprejemal. Ta mož mi je ostal za zmerom zagoneten. Njegov več ko preprost način pripoznavanja O' Molloya za svojega gospodarja se mi nikakor ni ujemal z njegovimi opazkami o mojih knjigah. Tako na primer, če je vprašal:

»Zakaj neki nimate Swifta, Sterneja, Fiedlinga, Goldsmitha?«

Ta opazka priča za vse prej kot za neznanje ali za pomanjkanje pravega razumevanja. Razložil sem mu, da v Winnipegu žal ni mogoče vsega kupiti in da nikoli ne kupim hkrati več, kot morem brez težave nositi pod pazduho. S tem odgovorom se je zadovoljil...

... Presneto — kdo neki je bil ta Archer, ki je šel v južno Afriko na vojno proti Angliji, ki se je vdninil za hlapca na kmetih in se obnašal kakor vsak drugi hlapec v Severni Ameriki? V hipu, ko sem o tem premišljeval, je zvonil z nogami raz zid, na katerem je sedel z odpeto srajco, ter skušal očarati Hanno z najbolj banalnimi frazami. Zrnce zmisla za šegavost, ki je vsem irskim ženam lastno, ji je izvabljal smeh, ki je bil s svojim zvenečim valovanjem petju podoben... To vse me je nekako zmedlo, da sam ne vem, zakaj... Ljubezen ni bila, ne! Prav zares da ne!

*

Bil sem samega sebe gotov. Misel na Hanno se ni več tako uporno vrivala med mene in moj gozd. Le ozek niz dreves je ločil mojo deželo od civilizacije, ki ni brez lepote. Avgust je v Kanadi mesec izobilja. Kakor daleč seže oko: valovi zlata, morje žita. Nedogledno valovanje v sapici. Tu pa tam raztrgano od modrikastega srebra ovsa... A kaj je pomenilo vse to proti gozdu?

Da sem se udajal s polnim srcem, ko sem se zvečer vračal s Paulom Durandom od O' Molloyevih, mirno dihajočemu veselju te pokrajine, to je bila le neka priprava za pretresljivo doživetje, ki me je čakalo pri vsakonočni poti skozi goščavo. Ko sem

prišel v svojo koč, sem najprej nekaj časa zamišljen slonel ob oknu, tik za mrežo zoper moskite, in sem prisluškoval ritmu življenja in smrti, ki je od zunaj počasi in nepremagljivo vdiral v notranjost.

Če Paul nocoj ne more zaspati, vem, da je sentimentalni, žrtev svoje predstave o Madgi — kakor jo vidi v duhu, z golimi rokami in vratom, ko prihaja iz kravjega hleva s škafi za molžo. Nizko jadrajoč oblaček, ki se v ostrem zraku razdre, kakor biser v kisu. Morda prisluškuje zvonkljanju goveda... in psu, ki je baš zalajal... ali daleč, nekje prav daleč, žvižgu lokomotive, ki kliče v daljo. To vpliva nanj kakor žeganje na vaški ljud. Romantična podoba, kakor si jo za par grošev kupiš pri kramarju!... Te minute sem ohranil tako zvesto v svojem spominu morda zato, ker tvorijo nekako lirično predigro sledečega doživetja noči v gozdu.

Med tem se je namreč razgrnila noč. Vse potujoče sence so se počasi podrsale od vzhoda čez jug proti zapadu ter so si roke podale. Krog zaključujejo v mehkem mraku... Že se oglašajo prvi glasovi: volkovi in sove, ki se naglas pomenkujejo o izgledih za lov. Daleč na zapadu sta dva volka na skupnem lovu. Kratki lajež volkulje je izdal, da je našla sled, nagli volkov glas pa, da je raztrgal žrtev. Da imata volk in volkulja večerjo, je morala druga živalca v smrt... To se pravi, ona dva in mladiči — to se ve — ker sami še ne znajo loviti. Celo poslednja, pekoča rdeča lisica na zapadu je ugasnila. Le mušice, ki se svetijo v siju ognja kakor kresnice, čarajo še male lučke v temi. Žabe v mlaki začenjajo svoje regljanje; psi lajajo — a to je že civilizacija! Našla si je varuhe!... Dihanje, stokanje v noči... Če grem do slane mlake, bi gotovo našel tam boreče se lose... eden bo v borbi poginil... borijo se za samico... in moskiti bi mi na tej poti izsesali nekaj unč krvi... Da, stokanje, naslada in bolečina, igra izmenjavanja med življenjem in smrtjo! O neumne pastirske igre osemnajstega stoletja! Kakšna otročarija! Vaša »vsedobra priroda« je pošast s kremplji, poškropljena s krvjo...

Zjutraj zgodaj odidem v rani meglici, katere slastnosti vse prehitro solnce raztrga. Zažvižgal bom svojemu konjičku, ki se pase svobodno, da mu dam ovsa. Počasi bo prišel blizu, otepaje muhe z repom, ter se bo s čelom — kjer ima belo liso — podrgnil ob mojo ramo. Med tem, ko zoba, udari z zadnjo nogo proti preveč vsiljivi muhi, ki se mu je zagrizla v bok. Nežno ga požgečkam za ušesom, potrepljem po rami — in grem. Skrajni čas bo, da pozajtrkujem sam, ker sem človek, ki porabi svoje tri funte mesa na dan.

*

Po dnevi sniva hosta. Njeno pravo življenje se začenja šele v noči. Nasičene od hrane in gonje se živali odpočivajo. A vsako jutro jih nekaj manjka. Tu leže na priliko šop dlak in okrvavljeni ostanki male gazele... Plašna je hitela mimo tega drevesa, ki nosi sledove kremljev... Težak ris se je nenadoma spustil na njen hrbet. Enkrat je ugriznil in žila odvodnica je bila pretrgana... Tam-le na vrbi visi nekaj peres: sova si je privoščila jerebico... In znabiti najdem pri slani mlaki sledove borbe losov. Zmagovalec si je prilastil samico — nagrado zmage.

...Svileno mrežo med grmi, ki se na njej lesketajo biseri rose, je spredel velik pajek. Muhe visé v nji... Kosmati pajek se premika sem in tja ter sesa svojim cepetajočim žrtvam mozeg iz teles... A neka ptica bo požrla pajka...

Skloni se k zemlji! Pesek in mah sta polna idil in dram. Kaj me briga, kako imenuje zoolog vse po imenu te žuželke, ki so kakor za okras! Ta hip me zanima le igra med samcem in samičko: idila! A kaj naj porečem na to, ko izrabi samička utrujenost samca za to, da ga požre?

Da, resnično vsedobra priroda!

Če pušiš svojo pipo na jasi, prepoznaviš ptice na letu. Zakaj neki letijo tako različno? Zaradi različne hrane skoraj gotovo, katero velja uloviti, in zaradi različnih nevarnosti, ki jim preté. Glej zalo sinico, ki tako čarobno poje — ali bi ne bilo večno

škoda zanjo, če bi jo kdo ubil? Spustila se je z veje, v lahnem loku je poletela tik do zemlje, pretrgala pajkovo mrežo in se v širokem krogu vrnila — v malem, sitem trebuščku ji pajek leži...

In rastline! Kaj pa šele rastline!

... Drevesa se med seboj dušijo, v padcu ubijajo ali med seboj zadavijo. Povsodi škili iz zasede prirodosloven zločin. Vidiš napade, ki so tako pretkano, preračunano izpeljani! In spet nenadne, slepo presenetljive.

... Kaj hočeš?

*

Tako utrjen po naukih prirode sem čutil, da mi nesrečna bližina Hanne ni tako nevarna, kadar sem zvečer prihajal na njen dom.

Pisali smo že mesec september, in do trde noči je bilo slišati odkod s polja neprestano ropotanje mlatilnice. Če si prišel nenadoma po kakem ovinku, si jo tudi zagledal — vso posuto z žitnim prahom, ki so ga poševni solnčni žarki zlato obsevali. V svojih praznih vozovih stojé so se kmetje vračali s pipami v ustih, potem, ko so bili raztovorili snope čim bliže pri stroju.

Neskončnih poletnih prepirov do grla siti, so se sosedje znašli zopet pri skupnem delu v vrlem tovarištvu. Mac Pherson, Grant in Campbell so pomagali O'Molloyu zvoziti žetev do mlatilnice, metati snope, zajemati zrna v vreče in spravljati jih v kašče. Medtem so imele gospa O'Molloyeva in njeni hčeri polne roke dela, da bi bilo kruha, mrzle pečenke in slaščic zmerom dovolj pri roki za lačne želodce. Jaz sem bil prevzel zaupno delo prevzemanja, izpraznjevanja, štetja in zapisovanja vreč v kašči, kar bi naj bilo za kontrolo strojnikove poštenosti.

Pod pretvezo, da je moje delo posebno truda-polno, sta prišli Hannah in Madge, spodrecani, najmanj dvajsetkrat dnevno, da mi prineseta hrane ali košček malinove potice, ali potice z rozinami, ali čašo čaja! Čudno! Da ni bil Archer zaradi tega prav nič nejevoljen? Ali je morda mislil, da za Hannino pri-

vlačnost nimam pravega očesa? Ali sem ga imel? Sklenil sem, da si izprašam vest.

*

Na vozu, s katerim sva se peljala domov, sem dejal Paulu Durandu, da se zdaj takoj odpravim na svojo vsakoletno pot na sever.

Za trenutek se je nehal čohati — po vsem telesu naju je namreč grizel žitni prah, kako sem se že veselil, da se bom mogel umiti! — in me je vprašal, v čem da obstaja prav za prav to zagonetno potovanje.

Danes si očitam, da sem tako navdušeno pripovedoval o deželi »velikega belega molka«. A čim težave prestanejo, so že pozabljene. Ostane le spomin na severno krasoto, ki ji zares ni para.

Nastal je daljši odmor. Ta čas sem sam pri sebi vnaprej s pomočjo spominov okušal slast doživetja, ki me je čakalo. Paul Durand je prelomil molk z vprašanjem:

»Ali vas smem spremiti?«

Moj odgovor se je zakesnel, ker so Mac Phersonovi psi — peljala sva se baš mimo njegove speče kmetije — lajali proti mesecu.

»Vprašujem se, če ste sposobni prenesti težave takega potovanja,« sem mu odgovoril. »Le o lepoti sem pripovedoval, a zamolčal sem vam, da sem še vsakikrat potem zatrdno sklenil, da se nikoli več ne podam v tako bogokletno neumnost. Ne! Za nobeno stvar na svetu...«

»Pa vi vseeno greste?«

»Brez dvoma zato, ker sem neke vrste pustolovec. A ponavljam vam, da sem še vsako pomlad prisegal: Hvala lepa! Dovolj mi je zime in samote, snega in severne svetlobe, petkratnih solnc in njih vencev slave! Dovolj boleče luči in strašne neskončnosti, ki poka in se lomi pod bičem mraza — dosti je tega — trebuh si ob ognju pečeš, v hrbet pa prezebaš! Dovolj je grozne žeje, ki je sneg utešiti ne more, dovolj bolečin v licu, solznih oči in zledenelih, zmrzlih obrvi, dovolj...!! Na pamet vem to svojo prisego — a to je prisega omamljenega človeka!«

»Ali je na takem potovanju lep zaslužek?«

»Ni ravno slabo! A na tem mi ni... Zaenkrat imam več denarja, kot ga potrebujem za življenje... Saj sami vidite, kako preprosto živim... Res, potrata je, da vse poletje nisem nič delal, odkar sem svoje konje prodal. A moje življenje v hosti je vendar tako skromno... Saj ne zapravljam. Sami dobro veste! Manj izdam, kot mi prinesejo skromne obresti. Moji patroni veljajo tri solde komad; vreča žita, škač masti in osoljena svinja — to dolgo drži... Na civilizirano življenje se požvižgam... Prav izvrstno se počutim tako, kakor je. A zima me kliče neizprosno na sever! In ne morem spraviti preko svojega srca, da bi na ta klic rekel: ne.«

»Tudi jaz bi si rad kaj prislužil.«

»Čemu neki? Ali ne živite dovolj udobno? Povrh tega imate v Franciji še starše, ki vam včasih sežejo pod pazduho...«

»... Madge ima višje zahteve,« je pripoznal.

»Madge! To je torej os! Ona zahteva, vi pa hočete za vsako ceno zaslužiti nekaj tisoč dolarjev na mah, da postane ona čim prej gospa Durandova?«

»Ljubim jo že leto dni,« je vzdihnil. »Ne smete se šaliti z menoj.«

»Ali sem se šalil? Nisem imel takega namena.«

»Zdelo se mi je, da ljubite Hanno. Tudi Madge misli, da je tako, in Archer besni od ljubosumnosti. Madge pravi, da ste Hanni zelo všeč.«

»Ne mislim, da bi se oženil — preveč nestalen sem, da bi se vezal. Sicer pa mislim, da se Madge moti. Archer ji je mnogo bolj všeč. On je tudi njenega rodu...«

»Menite li, da ima to tak pomen? Saj tudi Madge mene ljubi, čeprav sem Francoz kakor vi!...«

Nervozno si je pulil brado, ki mu je poganjala, ter nadaljeval:

»Zakaj me ne marate vzeti s seboj?«

»Nisem dejal, da ne maram. Nasprotno, zmerom sem si želel popotnega tovariša. A ponujali so se mi vedno ljudje, s katerimi bi ne mogel mirno spati. Devet desetih vseh mož, ki živijo to strašno, da,

strašno življenje — verujte mi! — je sposobnih za vse. Mirne duše ti zakoljejo tovariša, če se izplača, podedovati po njem. Če po poti ugledam belca, napravim velik ovinek. Le pri domačinih se čutim na varnem.«

»Torej me vzamete s seboj?«

»Tega nisem dejal. Premislite sami, ali ste telesno in duševno dorastli takemu življenju.«

»Ali mora biti človek za to atlet, kakor ste vi? Ali mora znati skakati tako visoko, kot je velik, ali žonglirati z vrečami od poldruega kvintala?«

»Ne. Čeprav to znati ne škodi. Kar je treba, to je vztrajnost! Vedno se vrača trenutek, ki pomeni smrt — a že naslednji prinaša življenje. Dotlej je treba vztrajati.«

»Če vi to zmorete — zakaj bi jaz ne zmoget?«

Vesel sem bil, ko sem ga slišal tako govoriti. Zvenelo je tako gotovo in odločno. In spomnil sem se, kolikokrat mi je zaupanje vase rešilo življenje. Dejal sem:

»Da.«

»Boste videli, kako vama bova hvaležna, Madge in jaz,« je rekel s smešno in genljivo resnobo.

*

Kakšna misel, mladič, da hočeš vzeti Madge za ženo! Ali je bila omama? Presneta reč: to je pač druga stran kolajne na tem lepem zapadu. Ali pa, kakor se glasi zoprno rêklo: pomanjkanje žensk... Ne morem umeti, čemu naj bi se Paul Durand priklenil za vse svoje življenje na tega dekleta, ko vendar ni med njim in Madge niti kake duševne niti narodnostne vezi?... Še angleščine ne govori gladko. Njegov naglas in francoske spakedranke bodo vsak dan silile njegovo ženo v smeh... Pa kaj me vse to briga? To je njegova stvar!

Vesel pa sem samega sebe, da sem bil toliko trezen ter se izmotal iz Hanninega čara. Morda bi bila porabna žena za rdečelasca, če bi se ta vznemirjajoči Archer nazadnje ne izkazal, da je kak lord... A za-me? Ljubi Bog! Ali si more kdo predstavljati mene

obešenega k tej poti, ki ne zmore ceniti prav ničesar od vsega, kar je meni na svetu največje vrednosti: solnčnih vzhodov izza tenčic jutranje meglice, svečanega poldanskega miru, vsega v zlatu, opalno barvnega mraka, safirno modrih noči z bliščečimi diamanti, vse velikanske arhitekture...? Vsega tega, kar je edina moja last in kar me osrečuje... Hannah! Povrni se v svoj nič! Postani mistres Archer, če hočeš! Med nama ni prav nobene vezi. Jaz ljubim nevarno, veliko življenje pustolovca, ki požlahti človeka, a ti še prava meščanska žena nisi!...

... Tako mine noč. Že je tretja ura zjutraj. Še dve uri in pol, pa bo spet solnce sijalo. Ne morem spati, čeprav sem se v mlačni vodi okopal in kljub svežemu posteljnemu perilu, ki mi ga je pregrnila moja perica, stara brezzoba Sarah Gosselin... Še slišim volka na pohodu, komaj tristo korakov od hiše... Srečen lov, bratec! Nasiti se s svojim plenom in prespi nato ves dan na svoji topli postelji iz suhega listja...

*

»Kaj pa je Paula pičilo, da vas hoče spremljati?« me je vprašala Madge. »Čez dva meseca bo že zima, to se pravi, da bomo začeli plesati. Kako sem se že tega veselila! Očeta sem že pregovorila, da je obljubil povabiti Gosselina k nam, ki zna tako izvrstno svirati na gosli. Tako rada bi bila plesala s Paulom!«

»Francoski pregovor pravi: Kdor je odsoten, ni ma prav.«

»Pri nas rečemo prav narobe: Ločitev učvrščuje ljubezen. Ker sem irsko dekle, se bom tega držala. Paul je Francoz in bo živel po vašem, to se pravi, da bo name pozabil.«

Želel sem si, da bi res bilo tako. Če mu utegne to potovanje kaj hasniti, če more doseči kaj dragocenejšega kot krzno in dolarje — potem je to: pozaba. V ostalem si hočem tudi sam zapomniti to reč za slučaj, da bi me spet prijela kaka nespametna ljubezen.

Rdeča in rjava krasota jeseni je opominjala k odhodu. Leteče gosi so že risale svoje trikote na škri-lasto sivem nebu; z iztegnjenimi vratovi so v parih letale race v mraku, na glas izpovedujoč svoje navdu-šenje za potovanje. V trstju je utihnila ptica. Njen melanholični klic, ki izraža vso žalost močvirja, je obmolknil. Srebrne niti, ki jih je solnce topilo, so visele v zraku, bleščeče in lenobne. Kadar je bil zrak čist, je bilo slišati zvonjenje vračajočih se čred go-veda. Ptičje jagode, ki so skoraj čez noč dozorele, so visele kot krvave kapljice v listju, in mošusova podgana si je pripravljala v vsej naglici svoje biva-lišče za zimo v močvirju ter hitela donašati zalogo korenin trstja.

Vse kliče k odhodu.

*

Paul Durand, ki je bil v teh poslednjih dneh pred slovesom ves iz sebe, mi je bil slab pomagač. Medtem ko sem jahal naokrog, da bi našel človeka, ki bi bil v času najine odsotnosti poceni oskrboval najino ži-vino, se Paul ni utrudil voziti neprestano po vijugasti poti med svojo kočo in O'Molloyevimi. Le redko kdaj sem ga utegnil spremiti. Vedno je bila ena in in ista reč: Archer in Hannah sta se iz mladega Francoza, ki so ga imenovali Frenchy, norčevala, ker je tako nenadoma odkril v sebi poklic za trapperja. Bradati hišni gospodar je sedel pri svoji blagajni ter štel dol-arje, ki mu jih je prinesla prodaja žita. Zdaj pa zdaj je kanila iz njega kaka opomba o prijetnosti toplega doma po zimi, zlasti kadar se toplomer stisne v svojo stekleno kroglico in ne mara več slediti norčijam mraza.

»Ali nam raste zimski kožuh kakor živalim? Ali se moremo kakor one segreti s potresavanjem kit in udov? Ali gospodu Paulu Durandu ni znano, da mraz v Athabaska-Mackensie daleč presega mraz v Saska-tchewanu?«

Resnično žalostna je bila, mislim, le gospa O'Mol-loyeva. Že pri sami predstavi jo je zazebljo skozi fla-

nelasto jopico in potresavala je s svojo dolgo suho glavo, da so postali vidni rumeni zobje in da so ji izpadale lasnice iz razredčene kukme. Madge je v trdovratni zagrizenosti molčala in me od časa do časa ošinila s sovražnim pogledom. Kriv sem bil, da je prišla ob svojega plesalca.

»Mar bi vzeli Archerja s seboj,« se je poskusila šaliti Hannah. »S tako lasuljo! Bi vsaj imeli zmerom ogenj pri sebi!«

Rdečelascu šala očitvidno ni bila všeč.

*

Kar mene tiče, sem vaju samotnih odhodov. Paul pa je do poslednjega trenutka pričakoval — tako se mi je zdelo — da bodo zadoneli na kolodvorskem hodniku nagli koraki razgretega dekleta. Na postaji — prav za prav je bila postaja star tovorni voz, ki so ga dvignili iz tira in opremili s plotom, a edini njegov okras je bila živordeča, ogromna peč, ki je s svojim slabim premogom v vsej okolici zasmradila zrak — ni bilo žive duše, nikogar, da bi mu človek mahal v pozdrav. Robec, ki ga je imel moj tovariš že v roki, ni mogel rabiti drugemu kot za to, da je od časa do časa obrisal oči, ki so bile nekoliko vlažne. Pustil sem mu veljati izgovor, da mu je prišla smet v oko, in sem se pečal z drugimi stvarmi. Suetonova pripovedniška umetnost me je kakor v letu prestavila na otok Capri, ob smaragdno zeleno morje in v čas, ki je bil za nekaj stoletij za nami; kajti ne gledé na njeno bibliofilsko vrednost, sem vzel knjižico tudi tópot s seboj. Format je bil preveč mikaven in pergamentna vezava neuničljiva. Sitnost je bila le radi predrobnega tiska, ki je prizadeval v mraku muko mojim očem. Za Tiberija, ki je razuzdano živel, me ni bilo tako sram kot za tega štiri in dvajsetletnega fanta, ki se je jokal, ker mu ni bilo dano, da bi vzel podobo neutolažljive neveste s seboj na pot. Prav tako! Madge ima popolnoma rav... Sredi zanimivega Suetonovega stavka mi je manjkala beseda. Nisem in nisem se mogel domislite prave, niti točnega smisla, ki ga je

nedvomno hotel Sueton izraziti na tistem mestu. Kaj je neki mogla pomeniti? Kanadski vlaki so gotovo najboljši svoje vrste, a latinskega slovarja le nimajo s seboj.

Gotovo sem se dolgo mučil s tisto latinsko besedo, ki je nisem umel, kajti ko sem pogledal naokoli, sem opazil, da je Paul zaspal. Morda zato, ker je v pretekli noči premalo spal... Rajši bi pa videl, da bi bil spal kakor svojčas Condé na predvečer bitke pri Rocroyu, iz notranje ravnodušnosti. Kaj pa naj bi tudi delal boljšega, ko da je spal, med tem ko sva se vedno bolj oddaljevala od O'Molloyeve kmetije, kateri so njegove koprneče misli veljale? Utrujen ob iskanju upornih latinskih besed, sem zaspal tudi jaz.

V Athabaska-Landingu (tiste čase železnica še ni vozila do tja in bila sva primorana, najeti si v Edmontonu voz) je veljala moja najnujnejša skrb nabavi sani in psov.

Paul Durand je bil krvav začetnik in pri nameščanju prtljage nisem smel računati ž njim. Pri tem je spretnost vrlo važna reč. Noben matematik bi ne znal rešiti problema težišča bolj od izurjenega trapperja. Nikjer ni zapisano, kako sklopiš jermene najspretneje v obliki mreže... Psi pri saneh, ki ti parirajo na prvi mah, smatrajo za smešno prisojanje, da bi ubogali tvojega tovariša. Režijo se na svoj način, odkrivajoč svoje čekane, in kakor hitro izdaš le trohico svojega strahu pred njimi, obrnejo stvar narobe ter si privočasijo razne šale s teboj. Če bi ne zasadil toporišča svojega biča psu vodniku Paulove priprege pravočasno v gobec, bi se bil moj tovariš pri tisti priliki na lep način iznebil najmanj treh prstov. Tako je pa mrcina dobila le rokavico pod zob — ta seveda ni bila po tem dogodku nič več porabna... in Paul? ... Moj Bog, bil je neroden, pa vendarle zvedav.

»Le pazi na psé,« — sem mu dejal, »da ne dobi Madge invalida za moža.«

Z vpregama sem imel srečo. Med osmorico psov so bili trije, ki sem jih imel že preteklo zimo. Seveda

sem jih takoj spet kupil, kajpada za dražji denar, od istega moža, ki sem mu jih bil spomladi prodal. Dobro sem vedel, kaj zmorejo in tudi oni so vedeli isto o meni, ker so začeli mahati z repi, čim so me spoznali. Odklonil sem njih intimnost, ker je pes za sanke pač le pes za sanke, in čeprav ga imaš rad, mu tega ne smeš pokazati. Za nalašč sem ovijal pred njihovimi očmi dolga jermena bičev. Sedé na zadnjih tacah so nas pri tem opravilu pozorno gledali. Šele ko je visel bič ob mojem pasu, so spet zravnali ušesa. Bil sem jim gospodar in nedolžnega nikdar ne tepem, a sleherno napako, tudi najmanjšo, neizprosno kaznujem.

Pred nami se je razprostirala tistega solnčnega in mrzlega jesenskega dne cvetnobela snežna ravan, le do neke razdalje prevožena... Nad njo se je bočilo blede, a čisto nebo, biserne lučice so se lesketale na progi... Veter nam je pihal osvežujoče v obraz ter silil v kri, da je hitrejšje in veselejše plala...

Hurá! Hurá! Hurá! Spet sem bil na poti proti velikemu Severu!

IV.

Bil je šele začetek februarja, a midva sva bila že na povratku. Potovanje je bilo krajše, nego sem si upal misliti, da bo. Neki Indijanec iz rodu Chippe-waya nama je svetoval kreniti proti vzhodu. In to je bil dober nasvet.

Bila sva komaj trideset dni na potu. Če kdo pomisli, da sva v tem času natovorila sani, da je bilo treba počivati in da nisem smel preveč utruditi pasje vprege in Paula Duranda — samega sebe sem smatral za neutrudljivega — je mogla meriti pot, ki je bila za nama, komaj 450 do 500 milj...

Naletela sva na domorodce, ki so imeli svoje nselbine daleč naprej od najbolj severnih postojank hudsonbajske čete. Zato so se dali tudi tako hitro premamiti od blaga, ki sva ga imela za zameno s seboj: bombaževine, tobaka, nožev, steklenega nakita, sekir in karabink. Vrhutega sva imela še neko

prednost pred oficelnimi trgovci: prodajala sva tudi žganje. To je bilo sicer strogo prepovedano, a v tem sva se držala pač okvira francoske tradicije. Postopala sva kakor vitez de la Salle in gospod du Lhut v sedemnajstem stoletju. Poglavitno je, da ne pretiravaš. Kdor zna držati pravo mero, se izogne vsakemu škandalu. Ali morete naposled misliti, da bi se žandarmu na konju pri 20, 30 ali 40 stopinjah mraza zljubilo loviti uboga klateža?

Za svoj del sem užival ponujeno nam gostoljubje Indijancev kar na moč. Jezik chippewayskih Indijancev mi je bil toliko znan, da sem se znal šaliti z dekleti in prisluškovati zabavni bahavosti odraslih... Kratko bivanje v taborišču je prav prijetno in kratkočasno. V času, ko so mladiči na lovu in nabirajo stare ženice suhe trske, sediš pri ognju v okroglem šatoru in se pomenkuješ z gospodarjem. Ta se zvija na sklado kož, ki je obenem njegovo ležišče, puši in blebeta brez prestanka. Do vratu je poln zabavnih zgodbic. Toda tudi če pripoveduje preproste, vsakdanje stvari, je njegovo pripovedovanje za belokožca še vedno tako zanimivo, da bi ga dneve in dneve poslušal.

Pripoveduje tudi o belokožcih, ki so ga v prejšnjih časih obiskovali. Če si bil kdaj na belo pleme ponosen, ti utegne njegovo pripovedovanje dokaj zmanjšati plemensko prevzetnost. »Ti nisi tako hud prevarant kakor so bili oni« — to je kompliment, ob katerem se ti občutljivost vneme. Med tem posveča gostu tudi odrasla hči pozornost. Meče mu namreč koščke lesa v obraz. Oče se prizanesljivo smehlja...

Paulu Durandu, seveda, temu je železna volja branila, da bi postal dovzeten za igro s koščki lesa, ki ji v Kanadi pravijo »indijanska ljubezen«. V molčečem koprnenju je sanjal o Madgi O'Molloyevi in o njenih čarih. Varoval sem se povpraševati ga po tem. A ni bilo težko uganiti, da sanjari o veselih zimskih večerih na jugu, ko se oglašajo gosli in je slišati vmes kratki histerični smeh tesno objetih plešočih deklet. Gospodinja ponuja peciva in čaja v izobilju. A kdor je kot gost navzoč in nekaj drži nase, ima zunaj v

snegu skrit kamnit vrček whiskya in od časa do časa pomežikne gospodarju in dvem, trem prijateljem, naj se potrudijo z njim na prosto. Tam si vzklikajo »Ho« — to bi naj bil nemški »hoch« — ali pa, če je kak Škot v družbi: »His it is, was like his, dam! di hem!« — nato se spet vrnejo v izbo... Vse to je bilo daleč za menoj, zelo daleč. Zaljubljenemu, ubogemu, brez pomoči zaljubljenemu fantu pa je bilo blizu, tako zelo blizu — a ni imel kaj prijeti...

*

... A zdaj sva bila na poti domov in prekrasni kožuhi so bili naloženi na naših saneh. Na snegu, ki je bil pokrit s sitno ledeno skorjo, so škripala sanišča in naše smuči so pele svoj ritmični sip-sip-sip-sip. Neumorno, vedno v istem taktu kakor stroj, sem delal spredaj gaz. Za menoj so capljali psi, ki so bili na zunaj s sršastim kožuhom nalik svojim očetom volkovom, ne da bi dali glasu od sebe, le zdaj pa zdaj so hlastnili v sneg, da si ohladijo posušeni, vroči gobec. Zada je drčal Paul Durand po že utrjeni poti in za njim je sledila njegova vprega.

Spominjam se, da je bilo od sile mrzlo. A bilo je tudi nepopisno lepo. Nebo je bilo razpeto v brezmadežni čistosti in solnčna luč je vprizarjala svojo umetelno slepilno igro. Kakor mrazu v porog, se je solnce potrojilo, početvorilo, čaralo je svojo podobo v oddaljenosti le dveh premerov od originala na blede stekleni zvonec, oblikovalo se v plavajoč privid malteškega križa, čigar udje so se v mavričnem loku izlivali drug v drugega. Opojno so strujile pestre prizmične barve do zemlje, raztapljale se v snegu, odskakovale nazaj v prostorje, srečavale tam jim sledeče sestrice ter se ž njimi razblinile zopet v belino. Bajna igra polna ironije, razkošnost luči, katere gost si bil za ceno 45 stopinj mraza.

Kosti ob sencih so bolele, čelna kost je bolela, nabrekla od mraza. Kar je bilo zraku izpostavljenega obličja, je stiskalo svoje celice skupaj in jih mēlo, da bi se ogrele. A to je bilo brezuspešno početje, zato

pa si imel bridek občutek, kakor da je meso napeto v tesnem ovoju, ki grozi, da bo zdaj zdaj počil. Najine brade so bile potegnjene navzdol, ker je sapa ledenela in je visela teža oblikujočih se ledenih sveč na koži ter jo do bolečine onegavila. Rastopiti si jih moral z orokavičeno roko. A hip nato je bilo spet vse kot poprej.

A to ni še bila najina največja skrb. Kajti zdaj, v prvih pomladnih dneh, se je vreme obrnilo. Pričelo se je tako-le: mesečina je pokazala dvorec. Bilo je slikovito, a jaz si mislim: lepa hvala za slikovitost! Zvezde so otekle in so zrle utrujene doli. V nočeh je bilo slišati že melanholično, slutenj polno tuljenje volkov in psi so se plazili potuhnjeno, kakor pred nevidno pretečo nevarnostjo.

Če bi bila kje na varnem kraju, bi bil odredil počitek. A nahajala sva se baš v sredi tiste »dežele molka«, ki ji rečejo Angleži »Barren Lands«, »gola zemlja«. Gola je bila zares. Gola pod snegom, deviške in krute golote... Morda doseževa z vztrajnim prodiranjem gozd in — to sem seveda Paulu Durandu zamolčal — varnost.

*

Pospešil sem tempo prodiranja... Kljub bridkemu mrazu, ki je mlel zledeneli sneg v prah, tako da se mi je usipal kakor moka na smuči, sem čutil, da se kopljem v potu kakor v mrzlem olju. V neizpros- nem prašnem snegu so se udirale moje dolge indijanske smuči za dobro ped. Psi za menoj so še za pol pedi ostajali v mojem sledu. Dasi sem tvegala zdrobiti svojo moč, sem se nekajkrat ozrl za njimi. S srditim naporom so renčaje nategovali svoje jermenje ter iztegovali svoje vratove daleč naprej. Škripanje sanišč je postalo glasnejše, brezmočen škripajoč protest zoper mraz. Zadaj je drčal Paul. Ves zakrit s kapuco je upogibal glavo nizko do prsi, da se zavaruje proti ledeni sapi, in krepko stopal, prizadevaje si držati ritmični korak, ki sem mu ga z muko vtepel. Nehote mi uide smeh, kadar se domislím, kako je bil

spočetka zelo neroden, kako se je spotikal in padal. Ali bo zdaj vzdržal...?

... Temna lisa — pa ne preveč temna, ker je bila daleč — se je pokazala na obzorju. Ni dvoma — gozd! Gozd — to se pravi: zavetje! ... Ni dvoma? Da vidimo! Gozd?... Ali je fata morgana?... Fa-ta mor-ga-na...? Zlogi teh besed so mi plesali pred očmi in omotica se me je lotevala. Utripajoči svetlobni odsevi na snegu so izgubili čar, ki mi je bil vse dotlej pomagal preko vseh težav, preko mraza in utrujenosti. A zlogi besedi fata morgana niso nehali svojega vrtinčastega vražjega plesa.

V omotici so mi kolena začela odpovedovati pokorščino, tako da sem moral napeti vse svoje sile, da premagam nevarno čarovnijo teh besed in da ji ne podležem.

Z obupnim vzponom sem prišel zopet k sebi in se pognal z novo silo na svojo pot, kakor na beg pred tistima demoničnima besedama: fata mor — ne! Nočem več izgubiti ravnovesja in blebetati sam zase tiste zloge! Osredotočil sem svoje možgane v zlogu »bes«. Da! Bes, bes, bes! To ima še nekaj smisla! Bes, bes! Gonja smrti na ubogo živalco! Bes, bes, bes!

Moja volja je zmagala. Izza silnega jeza iz snega je počasi rastel gozd, je vabil in se mi bližal. Torej ni fata morgana! Zdaj sem smel zopet izustiti to besedo, ne da bi vprizorili začarani zlogi svojega blaznega plesa. Gozd je bil gozd — in zdaj zdaj pridemo v njegovo zavetje.

Moral sem nevede zavleči svojo hojo, kajti čelni pes mi je stopil s prednjimi tacama na smuči, da sem se prekopicnil. Hipoma sem stal spet na nogah, otepal sneg, ki me je grizel v vrat in ušesa. Bodeča bolečina me je presunila: desno uho... prokle...! Desno uho mi je zmrznilo? Drgnil sem ga tako močno s svojo usnjeno rokavico, da so mi stopile solze v oči, in... prokletu! Gozd, sneg, vse — je utonilo. Moje oči so oledenele...

Poznal sem že tako nesrečo. Ni bilo povoda, da bi se razburjal. Snežna oslepitev je prirodna reakcija

na pestro rajanje barv in na prerezko svetlobo. Nikdar še ni trajala pri meni delj ko nekaj minut.

Tipal sem nazaj in dotipal zmršeno, z ledeno skorjo prevlečeno dlako čelnega psa. Ni se repenčil, ko sem ga prijel. Bil je priljudnejši nego so običajno taki psi. To ne pomeni veliko: le toliko, da roki, ki ga je hotela pobožati, ni ravno odgriznil nekaj prstov, temveč pri tej priliki še nekoliko pomahal s svojim v ledeno palico spremenjenim repom. Pogladi sem ga po boku, ki mi je trepetal pod dlanjo, in spoznal sem, da se je vprega, vsa izmučena, že vlegla v sneg.

Tedaj sem poklical Paula. Njegov odgovor je prišel iz čudne daljave. Njegove besede so bile kakor zmrzle. Kričal sem v njegovo smer, da sem od snega oslepel, a da to ni nič hudega.

»Pridi sem — le naprej,« sem klical, »prevzameš vodstvo ti. Hodil bom za tvojimi sanmi ter se držal zanje...«

»Saj sem slep tudi sam!« je klavrno odvrnil. »Ko si se ustavil, sem pogledal naprej, pa je mahoma bilo, kakor da mi je svetloba izžgala oči.«

»Ne premakni se z mesta! Poskusim priti do tebe!«

Posrečilo se mi je tudi obrniti se, čeprav sem pri tem poizkusu najprej telebnil ob tla. Nato sem tipal ob jermenju vprega nazaj, vsak čas pripravljen, da me naskoči eden izmed psov. Naposled sem otipal sani in še nato nekaj živega: Paula, ki je sključen v klobčič sedel na svojem tovoru. Potihem je ječal predse. Nagovarjal sem ga, naj zbere vse svoje sile in naj vstane. Posrečilo se mu je, a pri tem sem jaz zopet padel in moral sem si odvezati smuči, da sem mogel vstati. Nato sem si jih spet pritrdil — še vedno slep. Le vrtinčaste sence sem videl na svojih vekah — b e l e s e n c e, da, same plesoče svetlobne pike — in omotica, grozna omotica...

»Kaj bova storila?« je ječal Paul.

Mislil sem, da je poglavitno to, da ne zmrznemo na mestu, zato sem mu predlagal, da se drživa za roke in tečeva okrog. Bo že šlol! In začel sem se sme-

jati. Strašansko narejen je moral zveneti ta smeh, kajti Paul je vzkliknil:

»Nikar se tako ne smej! To je grozno!«

»Prav! Zdaj bova tekala, sicer še na mestu zmrzneva. Veš, da je najmanj 50 stopinj pod ničlo.«

Prijel sem ga za roko, a komaj sva napravila nekaj korakov, sva seveda telebnila ob tla — oba. Poskušala sva priti pokonci. Pri tem sem skušal obrniti vso zadevo na smešno plat in ko sva prav nerodno visela drug ob drugem, sem mu vpil v uho:

»Kaj bi dal, da bi zdaj mogel videti, kakšna sva videti. Dva pijanca bi ne mogla bit tako smešna!«

Bridko je odvrnil, da ni povoda za zbijanje šal.

To me je razjarilo in zatulil sem nanj, da ni vreden živeti, kdor nima moči, da se samemu sebi smeje! Zdi se mi, da je nato začel ihteti, kar je moj bes še bolj upalilo. Tako surovo sem ga stresal, da sva se spet oba zakotalila po snegu. Dvignil sem se. On pa se je upiral, še enkrat vstati.

»Prav. Pa pogini, če hočeš! Vitez žalostne postave si, če nimaš srca na pravem mestu!«

Razkačen sem marširal dalje, pal, vstal, spet pal in spet vstal. V meni je vrel srd in kosti so me bolele — saj sem se moral že najmanj tridesetkrat pobrati in odvezati si smučī. Pri tem sem se brezmočen pogrezal do prsi v sneg. Zašel sem bil v snežni kup. V tem obupnem položaju mi je prišlo na um, da bi bilo bolje storiti nekaj drugega nego trapati brez smotra po snegu. Z vso naglico sem povečal luknjo, v kateri sem tičal in sem se tiho stisnil v kot. Tako sem našel zase skromno zavetje. O, ni bilo toplo, ne, toplo ni bilo, a vendar sem čutil, da bo toplota moje krvi zadostovala, da ne zmrznem. Zdaj naposled sem smel misliti na svoje oči. Izmenjaje sem slekel zdaj eno, zdaj drugo rokavico ter pritiskal toplo dlan ob veke. Pri tem sem se vpraševal, kaj bi bilo bolje: slepota ali zmrzla dlan, pa sem se hitro odločil za poslednje. Vsaj dotlej, dokler mi niso prsti levice docela odumrli. Tedaj se mi je zazdela slepota manjše zlo in posvetil sem roki vso svojo skrb. In ko sem se trudil, da si oživim roke, sem nenadoma zopet imel vid. Ne vem

zakaj, a popolnoma brez moje volje je izbruhnil iz mene tako strahoten smeh, da me je postalo sebe groza. Sem mar zblaznel? Da si o tem pridem na jasno, sem napravil takoj poizkus na tak način, da sem začel deklamirati prvo Virgilovo pastirsko pesem. Uspelo mi je. Tako je na čudežen način rešil Virgil v razdalji dveh tisočletij in nekaj milijonov kilometrov, pesnik solnčne dežele, moj um iz groze ledu in snega... Za hip sem bil daleč proč. Tedaj pa sem se domislil Paula.

Ko sem zapustil svoj brlog, me je mraz napadel z dvojno silo. Radi izpuhtevanja sem hipoma dobil oklep iz ledu, ki je težko pritiskal na ramena, na boke in na noge.

Ko sem si nataknil svoje snežke, se mi je posrečilo, osvoboditi se vsaj deloma tega oklepa. Zgib z rameni in zgib z boki sta me vsaj pretežnega dela te teže osvobodila. Le na nogah je še lepil čvrsto led. Vseeno! Zdaj sem moral za vsako ceno ven iz te verige! Spet sem na tihem sam sebi pri tisti priči prisegel, da se nikoli več ne vrnem v te kraje... a te prisege seveda nisem izpolnil. S priprtimi očmi — z dlanjo sem si jih senčil — sem ogledoval ravan.

Silil sem se, da bi jo videl trezno belo. Nič odsevov, nič barv, nič razkošja! To ne dé dobro. In glej, zares se mi je prikazalo vse obzorje brezbarvno kot neskončna enoličnost. Prozaično — obzorje brez fate morgane. Spet sem stal na svojih nogah; kajpa, solnce je tonilo, tonilo...

Daleč na vzhodu — mnogo dalje kot je segala daleč moja orjaška senca — je ležal grd madež: psi in sani. Kje je tičal Paul? Kam za vruga je izginil? Blodil sem naprej.

Spotoma sem opazil hierogliffe, ki sva jih bila zarisala v sneg. Ljubi Bog! Kolikokrat sva telebnila!

Paula sem odkril kot kup brez življenja — a ne mrtvega — napol pokritega s snegom. Po dolgem pretresanju se mu je izvil vzdih. Naložil sem si ga na ramo. O Bog! Kako globoko sem se pogrezal!... Nič ne pomaga! Naprej! Do sani!... Naprej!... Ne tuliti! Le ne tuliti!... Tja priti! Le priti tja...

Na saneh sem odkril steklenico whiskyja, ki sem jo upal tam najti... Vlil sem odrevenelemu mladiču požirek, ko sem mu s silo ločil stisnjene zobé... A jaz?... Jaz?... Koliko premagovanje, da nisem pil! A ne, le tega ne! Četudi je moje telo, ta kup mesa, vpilo po pijači, moj razum je natanko vedel, kako en sam požirek ohromi noge izčrpanega človeka. Ne, vztrajaj do konca... močan... in mlad. Ukrotim te, beštija!

Paula Duranda sem zavil v vse razpoložljive odeje, tudi glavo, nato sem zmetal kože raz sani ter ga natovoril kakor balo nanje. Tudi svoje sani sem nekoliko olajšal. Zdaj pa naprej! V gozd!

V gozd?... Kje pa je ta gozd? Pač! Tamle doli! Še lep kos poti... Globoko sem potegnil sapo... Potem, ko sem že hotel nastopiti to pot, se je zganila v meni skopost. Nisem se znal obvladati. Moral sem se ozreti nazaj. Prelepe kože!... Najino premoženje. Tam je ležalo na klavrnem kupu in Paulove smuči so bile zraven zataknjene v sneg...

A kaj mi mar? Prišel sem do gozda in sem si napravil ogenj.

In jutri! Jutri zjutraj pojdem po kože.

*

Ko sem zanetil ogenj, sem moral skrbeti za nekaj hrane. Moje in v še večji meri mojega tovariša življenje je zaviselo od moje sebičnosti, prav gotovo, od sile moje sebičnosti.

Nič se ne brigaj za svojega druga! Privošči si dobri, pri domorodcih nakupljeni pemmikan (posušeno meso)! Vtakni v svojo notranjo peč vse to čvrsto, redilno kurivo, požri suho sadje, ki ti ga je dala skrbna squaw — obvaruje te skorbuta!

Ko sem se nasitil, sem se lotil s sekiro sekanja tenkih debel za zaščitno streho nad prostorom, ki sem ga očistil snega in kjer sem zanetil ogenj. Plahte in kože sem položil kakor za šator povrh... Hvala Bogu! Uspelo mi je spraviti v notranjosti temperaturo za 40 stopinj na bolje. Tedaj šele sem se posvetil Paulu

in sem obdeloval — kakor kopališki mojster, v indijanskih čevljih ter umazani srajci — njegovo suho, bedno, ušivo telo... Kako se je ta umazana golota odražala od deviške čistote snega!... Hvala Bogu, začel se je vsaj premikati — in jaz sem ga spet oblekel... Nekaj požirkov vročega čaja — in fant je polagoma začel postajati živo bitje... Bled in še vedno slep se je kljub vsemu milo nasmehnil, ko je izpregovoril svoje prve besede:

»Spet bova videla Madge.«

Ta čas sem imel seveda drugega opravka zadosti, da nisem mogel sanjariti. Sanje imam zelo rad, a trudim se jih uresničiti. In prav nobena sanja se nama ne bo uresničila, sem preudaril, niti njemu, ubogemu privesku mojega motorja, niti meni, če se ne postavim zdaj z dovršenim delom. Zato sem se najprej preoblekel, pri kateri priliki sem svoje drgetajoče noge temeljito oribal z whiskyem. Pol steklenice sem žrtvoval v ta namen. Potem — ko sem čuval mirno spečega Paula — sem se zamislil.

Kakor da sem se prerodil, mi je bilo. Srečen sem zrl v plamen in sem pital dobri, veliki ogenj z naročji drv. Mojo požrtvovalno vdanost mi je poplačal s tem, da mi je razvezal otrple ude.

Obuzdani, kakor so bili, čvrsto zasidrani ob sa-neh, so se psi udajali počitku, škilili postrani in njih volčje oči so kresale iskre. Že se je oglašal ves čar bivaka.

Tako sem prebil dobršen del noči, ne da bi zatislil očesa. Čaj, pipa in pemmikan so me izmenjaje poživiljali in moja kri, ta zvesti služabnik, jih je lepo prekvašala in razdeljevala. Čaj sem, maščoba tja, a v možgane neprecenljivi užitek tobaka. Da bi več ko dve uri spal, nisem smel niti misliti radi Paula Duranda... Malo pred solničnim vzhodom, ob uri, ko so sence severne noči najgloblje, sem zatislil svoje oči.

*

Ko sem se predramil, je bilo komaj še malo žerjavice. A nekaj polen je kmalu porodilo švigajoče plamene v modri in oranžni barvi, v tisti mešanici barv,

v kateri neki kovinski elementi, ki so bili vse dotlej organično zvezani med seboj, praznujejo svojo mlado svobodo in svojo zagonetno spojitev. Prav tako bodo nekoč vprizorili atomi mojega telesa ples radosti, ko jih veliki alhimist Smrt odreši iz njih ječe.

Smrt!... Še včeraj sva se tikala, danes pa se mi ni zdela več tako strašna. Neugnano poželjenje po življenju, ki sem ga nosil v sebi, je prav rado pozabljalo, je čutilo samó sebe, opojno radost, da sem živ človek, ki misli in dela, a bolesti so služile le temu, da razširijo in povzdignejo v neskončnost veselje do življenja... A Paul?...

Glava mu je bila vroča, nekoliko preveč. Na glas je sanjal. Misli so mu preskakovale... eno le sem utegnil dojeti: Madge...

»Pusti vendar to dekle! Saj te je docela začarala! Ali ne znaš ničesar drugega videti v sanjah kot vedno le to neumno gosko?... Jaz se bom zdaj najedel — to je najvažnejše.«

Dal sem pasji vpregi hrano — zmrzlo ribo, skrbno v enake dele razdeljeno. Z bičem v roki sem stal zraven in pazil. Vsak hip so ti razbojniki in tatovi pripravljeni, zlorabiti najmanjšo nepazljivost. Izza očesnih konic so me gledali, medtem ko so požrešno požirali svojo hrano. Čim so bili psi gotovi, sem napravil sani, da odidem po kože, ki sem jih bil prejšnjega dne zmetal proč.

Bil je skrajni čas, da sem šel. Že se je bil dvignil veter, ki je mlel sneg ter ga premetaval. Ko šivanke oster prah je letel po planjavi, zdaj še nizko pri tleh, a iz izkušnje sem vedel, da se kmalu dvigne visoko, da zdivja v vrtincih, da bo od tega sleherno živo bitje z grozo presunjeno. Še celo volk se tedaj naglo zagrebe v sneg, da si najde zavetje. A kdor le more, se reši v goščavo. Tam stojijo potlej črede severnih jelenov, losov in drugih živali tesno prižete, tiščijo glave vkup, da nudijo vetru čim manj nezavarovanega telesa, medtem ko se hkrati skušajo z ritmičnim potresavanjem ogreti. Vihar je imel zdaj zdaj izbruhniti, smrtni sovražnik življenja. Zopet se je uresničila prerokba meseca — in ker sem vedel, kaj me čaka, sem

v nagonu samoohranitve, ki mi je postal rešitelj življenja, še preden sem se kakorkoli pobrigal za Paula, pripravil hrane in suhih drv za tri dni. Ogenj ni treba da je baš velik, da si ohraniš — in celo z lahkoto, smelo trdim — življenje v tako majhnem prostoru, kot je bil naš — osem čevljev v kvadratu in pet čevljev do stropa. Taka je bila namreč naša snežna kolibica. Poglavitno je, da ti ogenj ne ugasne docela, da mu posvečaš pozornost in nalagaš preudarno in stalno, bogu ognja žrtvuješ... Začutil sem v sebi trdega, čvrstega in babjevernega duha svojih pradavnih dedov, ki so se v predzgodovinski dobi morda prav tako kakor jaz borili zoper mraz, lakoto in utrujenost. Zmagoslavno me je prevzemal — in tudi jaz bom slavil zmago... Začutil sem vez skozi sto in sto vekov in rodov.

Ko sem prebudil Paula, je bil še vedno slep. Vendar je mogel zdaj zapaziti vsaj lahen soj plamena. Imel je hudo mrzlico, ki sem jo skušal kurirati z lahkim, zelo vročim čajem. Medtem ko so se nad najinimi glavami pripogibali skeleti topolov stokaje v viharju, sem kuhal bolniku juho iz pemmikana. Ni bila lahka stvar, da sem ga pregovoril zaužiti to zdravilo, kajti polagoma je postajal že apatičen. Nič več se ni upiral smrti.

Ali je imel bolečine? Zatrjeval je, da ne. A da se čuti slabega. Zatikaje se je šepetal o Madgi. Tedaj sem razumel, da leži tu os, in da ga more le ona rešiti smrti. Začel sem torej jaz govoriti o nji, na dolgo in z vso vnemo.

»Če bi se ti poročil s Hannah, bi si bila svaka,« je menil radosten.

Prav, sem si mislil, iztrgam te. Danes mi še ne umreš! In sem mu dal še eno skodelico vroče juhe ter nekoliko s čajem pomešanega whiskya. Potem sem ga pustil spat. A če sem hotel upati, da pri tem viharju rešim svojemu tovarišu življenje, sem si moral za tri dni in tri noči izbiti spanje iz glave. V ta namen sem si pripravil ogromno hrane in neprestano sem pil grenak čaj. Le od časa do časa sem si privoščil kratek čas dremanja, v trdnem prepričanju, da me

neznan čuvaj v meni o pravem času predrami iz omame, da vržem nekaj polen na ogenj.

*

Pokoren zagonetnemu zakonu števila tri, je vihar tretjega dne proti večeru pojenjal. Od prejšnjega dne je Paul spet videl. Mrzlica je padla in drugega ni zapustila kot popolno hripavost. Zopet je imel dober tek. Sklenil sem, da bomo še en dan počivali.

Odjenjejanje viharja sem porabil za lov. Dokler še traja v gozdu pokanje vej, so izgledi posebno ugodni. Komaj pol ure sem hodil, ko sem dospel do jase, ki je bila z vrbami obkrožena in na grmičevju sem opazil, da so vsi konci na sveže odgrizeni, kakor s kleščami odščipnjeni. Sodil sem, da so losi v bližini. Zares — na vsakem mestu sem opazil, da je sneg shojen in razpraskan. To je moralo biti tik pred izbruhom viharja. Naslonil sem se ob topolovo deblo in prisluškoval v smeri vetra . . . Že se je tihotapil mrak skozi drevje in bilo je skoraj gotovo, da se bodo živali prikazale kmalu, čim še nekoliko poneha veter, da se po dolgem postu temeljito napasejo. Moje pričakovanje ni bilo jalovo. Šum, ki sem ga začul v daljavi, je bil podoben ritmičnemu ploskanju ob veje in debla. Hitro sem se osvobodil svojih smučí in na hipno odločitev skočil do pasu v sneg. Nato sem si počasi, potihem delal pot v smeri, od koder je prihajal šum . . . Šum pa se je stopnjeval. Slišati je bilo tako, kakor da korakajo možje s težkimi butarami natovorjeni, po hosti. Nepremično sem stal, vedel, da se mi šum bliža in previdno sem slekel rokavico z desnice. Strela, kako me zapeče mrzlo jeklo v roko! A moral sem ubijati, ker sem moral živeti . . . Glej, iz polteme se pojavijo ogromne, kosmate glave brez rogov, z velikimi ušesi in nosnicami, iz katerih se dviga v paro spremenjena sapa: trije velikanski losi — komaj petindvajset korakov od mene. Ker sem stal točno pred njimi, me s svojimi ob straneh stoječimi očmi niso mogli videti. Počasi sem dvignil puško, nameril jo srednjemu na čelo — ter izprožil. Moja žival je še stala — nepremično. Potem pa se je

ogromno telo streslo. Še nekaj nerodnih korakov naprej — en, dva, tri korake — kakor v pijanosti. Ta prizor je bil hkrati smešen in pretresljiv. V tretje ti obstoji, nato se zgrudi kakor od strele zadeta in obleži z gobcem med kopiti. Še enega bi bil mogel ustreliti, morda celo oba; a preveč mi je pri srcu priroda, premalo sem skvarjen, da bi ubijal zaradi ubijanja. Pustil sem ju.

Oškropljen s krvjo po licu sem se pozneje vrnil v kolibico, kajti napojil sem se ob vratni žili svoje žrtve, ki sem jo z enim mahom odprl — lepa, topla kri, ki je vrela z mehkim glugluglu — to vam je bilo čisto, toplo življenje, ki sem ga pil. Vsa losova življenjska sila se je tedaj pretakala vame. In plala mi je po žilah, bogata in čvrsta. Zanetil sem ogenjček, nato sem se počasi spravil nad losa. Skrbno sem izrezal srce, jetra in obisti — to bo za slavnostno večerjo — medtem ko sem istočasno žvečil košček sočnega surovega mesa s tako naslado, da sem se ob tem zgrozil. Nato sem si natovoril okrog petindvajset funtov na ramo — čedno v košček kože povitih — in sem jih odnesel v tabor.

Ko sva povečerjala, sem se, žrtev mraza, odpravil v bleščeči noči, v kateri je bilo slišati le zdaj pa zdaj pokanje dreves, s svojo pasjo vprego še enkrat k mrtvemu losu. Tam sem pustil pse, da so se dobro najedli, medtem ko me je grel skromen ogenjček po bedrih in po trebuhu... Volkovi so tulili naokoli, a moji psi so jim že tako odgovarjali, da se niso upali v bližino.

*

Zdi se mi, da je bilo naslednjega dne zelo mraz, a midva nisva pazila na to. Dobro, sveže meso naju je napravilo neobčutljiva zoper mraz in zbudilo je v nama zopet preprost nagon gozdnega človeka. Bila je za naju nepopisna radost, da sva smela zopet jesti kolikor se nama je ljubilo. Bila sva nenasitna! O, blaženo zdravo življenje! In kadar sem bil zares sit, sem se vlegel in zaspal, kajti Paulu Durandu je bilo že odločno boljše.

Ko sva se tako pitala cele štiri dni, sva imela le eno samo skrb — da se drživa južnozpadne smeri. Vodila je v civilizacijo. A do tja je bilo še daleč in morala sva biti vsak hip pripravljena, da naju doletijo najbolj sitna presenečenja — novi viharji ali — kar je skoraj prav tako bridko — južno vreme. Tako sva torej priganjala pse, ki so se dobro zredili, in sva držala prilično hiter tempo. Raztegnil sem vsakdanjo pot tako, da sva še pred jutranjim svitanjem odšla in se šele pozno v noči ustavila. Kajti prava pravcata dnevna svetloba je bila izredno kratka.

Zvečer pri ognju me je Paul rad zabaval z Madgo.

Tako je bila prenešena O'Molloyeva kmetija s pomočjo čara besede za stotine milj daleč na sever, v deželo, koder ne bo nikoli žitnih skladišč in mlekaren. Nevede so mi prihajale ob Paulovem pripovedovanju prijazne slike pestrobarvnih krav na um. Slišal sem cingljanje konj, in rdeče-belega pastirskega psa sem videl, ki jih je gnal v staje ... In Hannah, prav tako oblečena, kakor sem jo prvič videl, je hodila po dvorišču ter prenašala škafe z mlekom. Smešno je, če pomislim, da bi baš O' Molloyeva kmetija smela uživati predpravico večne pomladi. A vendar se nama je zdelo tako. Videla sva jo sredi strašne snežne puščave, kako je vzcvetela, brez brige za mrzlo severno svetlobo, v nespremenljivi, večno zeleni kratosi. O, kako mora biti zdaj lepo tam doli! ... Tako je Hannah poživiljala mojo samoto. Ona, in dobri dečko, ki je sanjaril o Madgi.

*

Tako so potekali dnevi, dokler ni prišla zla usoda nad naju.

Seve, lahko bi si bil mislil ... Paul se je vlekel že nekaj dni ter pokašljeval po malem, suho, a časih je le mukoma in hreščeče dihal ... A kolikokrat sem že izkusil, da je mraz pri 40 do 50 stopinjah ozdravil prehlajenje v prvem početku ... Kakšno prehlajenje

— za vruga — je to moglo neki biti, da ga še ta grobi, a zanesljivi zdravnik ni mogel odpraviti? ... Strela, to tiči v pljučih! No, ta je pa dobra! ... Pokazala se je kaplja krvi v snegu, ko je pljunil ...

Kaj je tu storiti? ... In najprej: ali se je svojega stanja zavedal?

Ko sem se ustavil, se je zgrudil kakor vreča in se je branil jesti. Nato se je zgodilo, da se mu je pri kašljanju — upadla lica so se mu pordečila — poredila ozka proga krvi iz ust. Obrisal se je z rokavom. Potlej se je nenadoma okrenil v stran in skrnil svoj obraz v dlani. Videl sem njegove rame, ki so se pregibale v brezglasnem ihtenju ... razumel je ...

*

Njegov obup ni trajal dolgo. Na videz se je celo pogumno smehljaj, ko sem se obrnil k njemu, ter dejal:

»Nihče ni tega kriv ... A poveš ji vsaj lahko, da sem mislil nanjo ...«

Poskusil sem se nasmehniti, a nisem se znal.

»Kdo bi mislil na smrt?«

Kakor da se hoče česa ubraniti, je dvignil ramena. A to je bil le povod drugemu izbruhu kašlja.

»Misliš li, da za svoj položaj ne vem? ... Preneumno, da nimava nikake priprave za pisanje, da bi naredil svojo oporoko ... Ne preostane nič drugega, ko da ji sporočiš ... a prosim te, stori to previdno ... počasi ... razloži ji, da utegne postati srečna tudi z drugim možem ... z drugim, ne le z menoj ... Kajne? ...« Spet ga je popadel kašel, in s tako silo, da sem ga moral podpirati. Nato je nadaljeval:

»Moja živina je njena, prav tako moj delež na kožah ... Zemljišče? Tu žal ni kaj storiti — formalnosti niso opravljene. Kože ji pa zagotovo daš, kajne?«

»Saj ne boš še umrl. Izbij si vendar to misel iz glave!«

Tedaj je postal nestrpen.

»Meniš, da jaz ne znam prav tako dobro umreti kakor kdo drugi?«

Ni lahka in prijetna naloga, bdeti poleg umirajočega človeka. Toda ta sestanek s smrtjo v snežni samoti je šel preko vsake mere. Upal sem, da mi bo laže ponoči, ko mi bo prihranjen pogled trpečega obličja in njega tragične borbe. A iz tega upanja ni bilo nič.

Ko se je spuščal mrak, sem mu moral obljubiti, da ne ostavim njegovega trupla tu, marveč da ga popeljem s seboj, da mu napravim pošten krščanski pogreb. Z ozirom na okoliščine je bila ta zahteva popolnoma blazna. A tolik je vpliv umirajočega človeka na živega, da sem kljub vsemu obljubil. To ga je pomirilo in molčal je.

Domnevam, da so bile duše njegovih sorodnikov, s katerimi se je nato polglasno pogovarjal. Mnogi med njimi so gotovo že bili tam, kamor se je odpravljaj tudi on. Zdelo se mi je, da slišim nekak pomenek z materjo, z babico in starim očetom, ki so bili vsi trije, kakor sem dobro vedel, že mrtvi. A med njimi so bili tudi živi. Razumel sem tako, kakor da ga oče še zdaj krega za neko budalost, ki jo je bil zagrešil pred davnim časom, ko je bil še nespameten in nerazsoden otrok. Misel na tisti greh in na kazen, ki jo je zanj pretrpel, ga je preganjala še zdaj, na tem zapuščnem in bridkem ležišču ob samotnem ognju, v mrazu in snegu. Tudi ona druga živa je stala ob njegovem vzhodu: Madge. Govoril ji je o stvareh, ki sem jih komaj napol razumel. A že to je zadostovalo, da me je do dna pretreslo. Najhujše pa je bilo, da sem moral na vsak način jesti, če sem hotel prenesti mraz in utrujenost. A čutil sem v sebi vse prej nagnjenje, da bi dajal čez.

Proti jutru, ob uri najgostejše teme, je začel hropeti. Zmetal sem naročje drv v žerjavico, da napravim malo svetlobe naokoli. Sklonil sem se nato čez njega, a nemara me ni več mogel prepoznati. Prisluškoval sem ob njegovih prsih: slišal sem hropenje raah! ... ra ... a ... ah! ...

Bilo je že skoraj tako, kakor da diši po mrliču, potem je negotovo, počasi začel tiho tuliti eden izmed psov. Slišati je bilo melanholično, svečano, preteče

— in kmalu je tudi ostalih sedem živali vpadlo v to mrtvaško tožbo... Bil bi jih zadavil!

Ali so vedeli, ko so začeli to svečano ritualno tuljenje, da so dali s tem prastaro znamenje za nabor, ki je klicalo vse vrstnike na požrtijo?... Če so psi na to že morda pozabili, meni ni šlo iz glave in najrajši bi jih bil vse po vrsti postrelil. A moje življenje je bilo breznadno navezano nanje... Tudi volkovi se nikakor niso motili glede pomena tega tuljenja. Kar je bila zame nesreča, to je bil zanje radosten dogodek. Meni bo Paul v nekaj minutah posvečen mrlič, čigar umrljivo telo mi bo zaupano. Njim — le krma. Zato je tudi eden v razdalji dveh milj v pravcu polarne zvezde povzel tuljenje psov ter ga dajal naprej. Kakor tiho roganje je trepetalo v njegovem zategnjem huhuhuhu... hu... u... uh... Drug mu je odgovarjal na jugu, potem sem jih naštel dva na vzhodu in ne vem koliko na zapadu.

Kmalu je donelo to grozotno vabilo za večerjo od vse povesod, bodisi v posameznem glasu, ki se je vrstil z drugim, bodisi zlito v zbor — in obroč nabrušenih čekanov je postajal ožji in ožji.

V.

Zvezde so nalahno ugašale. Druga za drugo. Potem se je odprla na vzhodu topla žametna odeja nebes v razpoko, okence v večnost... Še je bil sneg moder, mraz odet v globoko temo, ko je prodril zelenkasto zlat svit skozi odprtino: luč.

A dan, ki je napočil, nikakor ni končal, kakor navadno, neznosnega nabora volkov. Slišal sem jih v goščavi in v stepi, v lahni dolini ter na griču, od vseh strani sem čul njih vabljeni, renčeči in doneči poziv.

Sključen zraven mrliča, ki sem mu s trepetajočimi palci zatisnil veke, sem od minute do minute jasneje spoznaval, da se ga moram rešiti, da je skrajni čas, da se znajdem iz včerajšnjih sanj v današnjo resničnost. Vse dotlej, dokler bodo vohali volkovi mrliški vonj — pa če bi bil še tako slaboten, da

ga človeško čutilo ne bi več dojemalo — mi bodo v gruči sledili. Napadli me bodo, mene ali pa moje pse, in smrt mojih psov bi vzela tudi moji koži vsako vrednost. Preštel sem svoje naboje, preštel Paulove. Morda bodo zadostovali. A kako bi mogel oddati hkrati dvajset, petindvajset ali trideset strelav, da se obranim divje trope? Ne, vse to nima nobenega smisla... Ubogi Paul!... Toda kako naj to razložim Madgi?... Ah kaj! Zdaj mi je misliti na volkove! In samo nanje!

Nenadoma se mi je zasvetilo. Lahko bi zavil mrliča v odejo ter mu napravil krsto iz ledu... Treba bi bilo le raztopiti zadostno količino snega. Kako malo vode dá zvrhan lonec snega!... A čim se raztopi, lahko natreseš v segreto vodo novega. Ta opravek me je raztresel in še celó takó, da sem pozabil na mrliča... Vsakikrat, ko je bil lonec zvrhan vode, sem jo zlil na truplo. Šele proti večeru je bila ledena skorja tako debela, da je po mojem preudarku zadostovala, da zmoti vonj lačnih volkov. Kljub temu ni ponehalo tuljenje vso noč, medtem ko sem z velikim naporom tesal iz izruvanega brezovega debla primitivne sani. A zdelo se mi je, da slišim iz renčanja že neko negotovost, in nisem se motil... Štiriindvajset ur sem pazno poslušal glas volkov in zdaj sem se že dobro spoznal.

*

Počakal sem, da se je naredil dan, preden sem zapustil svoje pribežališče v gošči. Desno na zapadu je bila hosta, a tej sem se seveda izognil, dasi sem moral napraviti ovinek in kljub nevarnosti, da zaidem v puščavo, ki sem se je bal. A mrtvec je pritiskal z vso silo svoje volje na mojo dušo, da me niti življenska nevarnost ni ugnala, da bi ga zapustil in žrtvoval volkovom.

Vpregel sem se torej v nove sani, na katere sem položil mrtvo truplo, in za menoj sta — hvala Bogu — obe vpregi poslušno in stoično vlekli oba tovara. Križema čez prsi zvezana jermena sta mi jemala skoraj sapo. Mrtvec ni klečal le gosposko na moji volji, tiščal je tudi na moje prsi in rame, pritiskal proti bokom

in na kolena. Postal je moj tiran, kakor sem bil jaz tiran svojih psov.

V daljavi so tvorili volkovi naše spremstvo. Če bi prišli bliže, bi se ne mogel upreti izkušnjavi, da enega počim. Dejal sem si, da bi to morda ostale ustraševalo. A držali so se previdno v precejšnji razdalji, v negotovosti, da li je tu sploh kaj dobiti ali nič. Videl sem, kako so se križali v svojem lahnem diru, kako so se ustavljali, ozirali in obračali, videl sem jih sedeti na nekem griču kakor pse, tako da bi si človek mislil, da vidi njih ostru ušesa. Potem so izginili za sneženim nasipom, v katerega varstvu so se plazili, da so za miljo naprej zopet prilezli na dan. Eden je bil tako predrzen, da je mirno sedel, dokler se mu nismo približali na kakih šestdeset korakov. Ustavil sem se, vzela karabinko, ki sem jo bil privezal zraven mrliča. Ko sem baš hotel počiti, se je dvignil in počasi odšel — tako da ni bilo vredno napraviti naboja na tako negotovem cilju.

*

Tako sem taval naprej. Podnevi previdno, v vedni pripravljenosti... ponoči skoraj brez spanja. Mrtvec me je tesno držal v objemu, lakomen moje krvi. Čutil sem, da hujšam. Že na tem sem to videl, ker so se moje snežke manj pogrezale v sneg. S tem pa je trpela tudi gaz za sledeče sani, ker je bila premalo trdna. Najhujše je bilo, da so imeli psi že vnete noge. Ko smo zvečer taborili, sem moral prihranjevati masti od svojega lastnega dela. Raztopil sem jo med svojimi dlanmi, sklonjen čez siromašen ogenj, ob katerem mi je hrbet ledenel, ne da bi se vsaj spredaj mogel ogreti. Trudil sem se, potresavati z mišicami in udi kakor živali, da se ugrejem, a zaman. Ko je postala mast mehka, sem namazal ž njo hudim psom — ki so me v zahvalo skušali ugrizniti — nogé. Nato so se zvili v klobčič, lizali mast ter izlizavali ranjena mesta... Res sem se rešil volkov, a zato sem izgubil hosto. Skrbno sem gledal, da bi kje zapazil kako znamenje vegetacije. S trudom sem grebel sneg, da najdem vsaj toliko kuriva, kolikor ga potrebujem za čaj.

Moja zaloga svežega mesa se je vznemirljivo zmanjševala. Razdelil sem svoj pemmikan na posamezne porcije — jaz, ki sem bil dvojne porcije vaje! Posledica tega je bila, da sem se pri vsakem najmanjšem naporu spotil in da mi je bilo srce do vratu in da se mi je napravila trepetajoča koprena pred očmi. Še sem se zavedal svoje zdelanosti in izčrpanosti, a hkrati sem tudi vedel, da še nadalje uničujem svoje sile. Dokaz temu mi je bil moj sicer tako razsežni korak, ki je postajal krajši... Zapazil sem, da postajam čezdalje bolj razdražljiv, da se ob vsakem najmanjšem šumu zdrznem in da me obliva po hrbtu mrzla grozna zona. Časih se mi je zdelo, kakor da se mi ježijo imaginarni lasje na hrbtišču, kot so jih gotovo pred desetimi tisočletji imeli naši predniki, ki so prebivali v jamah. To vam je šlo gori do tilnika in je nabijalo moje lase na neznosen način z elektriko. V tistih dneh se me je polastila divja želja, da rešim za vsako ceno svoje življenje in žrtvujem mrtvo truplo. A tega ni maralo; vsako jutro je zahtevalo z neizprosno trdovratnostjo, da mu posvetim vso svojo pozornost. Prišel sem tako daleč, da sem ga začel sovražiti, tega neusmiljenega gospoda, ki me je tiral v smrt, da bi družbe ne pogrešal. Psoval sem ga na najsurevješi način, tako da so še moji psi potegnili rep med noge... Prijelo me je blazno poželenje, da bi ga tepel, da bi ga suval v njegove zledenele boke. Le z naporom sem se premagoval...

*

Prišel je dan, ko ni bilo ničesar za pod zob. Pre-metal sem prtljago mrtvega tovariša in sem skuhal nazadnje v svoji stiska stare »mokassine« (indijanska obutev), ki sem jih tam našel. Ta nečedna čorba mi je vendarle dala toliko moči, da sem prišel dvajset milj naprej.

Psi so se začeli meriti s pogledi. Če bi moj bič ne bil pozoren, bi se bili raztrgali med seboj. A vendar nisem mogel ubraniti, ko je drugi pes čelnika zahrbtno ugriznil v nogo. Morda se je nadejal, da bom dopustil ranjenca odreti in požreti. A jaz sem z bičem

švigal, izpregel psa čelnika, da mu dam poslednjo priložnost. Bil je žilav veteran — saj je samo z menoj napravil že tri potovanja — in če je sploh bila kaka možnost, da si reši življenje, sem vedel, da jo bo našel.

Oči so mu bile zalite s krvjo, besen je bil, da so se mu dlake ježile — in je taval poleg vprege. Za ostalo trojico je postal tovor le toliko težji.

Moral bi bil ostaviti polovico kož — seve, delež mrtvega tovariša. A mrtvec je gospodovalno tirjal, da peljem njegovo lastnino do določenega cilja ter jo oddam njegovemu dekletu. Od svojega deleža se pa jaz nisem hotel ločiti. Sedmorica pasjih okostnjakov je morala vlačiti — sedmorica in jaz.

Spati — v tem položaju — bi bilo isto kakor zagrešiti samoumor. Morda bi me bili celo psi raztrgali... Torej kaj? Marširati! Marširati! Marširati! Marširati — dokler ne pride kaj pred puško... »Če omahnem, ustrelim enega psa!... Prej ne!«

Tako sem se vlačil naprej, a v srcu srd in obup. Divja lakota me je trpinčila, želodec pa se mi je krčil kakor suho usnje... Neprestana tenčica pred očmi je izpreminjala svetli dan v mrak...

Šestdeset ur in čez sem bil neprestano na nogah... in sem prehodil komaj petnajst milj. Truden sem že bil od pozornega gledanja na levo in na desno — saj ni bilo nikjer česa, kar bi moglo služiti za hrano... Moji psi so ohromeli prej kot jaz in so se vrgli na tla. Tedaj sem pustil mrliča in odšel proti sneženemu nasipu, ki je bil nekaj sto metrov daleč. Gotovo sem porabil celo uro, da sem prišel tja. Od tam je bil razgled v veliko daljavo, čeprav je bil nasip le nekaj sežnjev visok. Tri milje daleč sem ugledal nekaj, kar utegne prinesiti rešitev: gozd! Tam bo divjačine, sem se pomiril — in kar vnaprej sem se predal temu užitku s tem, da sem si privoščil pet minut odmora. A le pet minut! Nič več! Ah! Kolik užitek odvezati smuči, iztegniti se po dolgem na proti vetru zavarovanem kraju. Ko sem se pa ozrl, sem zapazil na drugi strani nasipa volka, ki je popolnoma mirno in nič hudega sluteč šel mimo. Še me ni zapazil. Če bi

bil, kakor nisem bil, bi stavil, da ga ne zgrešim. Saj ni šel naglo — a danes je veljalo zadeti z gotovostjo. Pomočil sem ustnice z jezikom in sem lahko zažvižgal kakor glodavci. Glej, zares — volk se je ustavil in gledal. Napel sem vse svoje sile, da bi se ne tresel — in sem počil. Puškino kopito me je močno sunilo v ramo . . . O Bog, kako sem bil slab! Nazadnje moram vendar le nekaj jesti! A saj sem gotovo zgrešil — sem si mislil in si nisem upal pogledati tja, a tega si tudi nisem mislil, da bi oddal za bežečo živaljo še en strel. Naposled sem z novim naporom pogledal še enkrat tja in videl, da sem zadel. Z vso hitrico sem si zavezal snežke, vse utrujenosti je bilo konec, kakor da bi volkova življenska moč že bila prešla vame . . . Bil je mrtev, popolnoma . . . Željno sem pil njegovo kri, ki je curljala iz rane na vratu, pomešano z dlakami in drobci kosti, jedel s krvjo prepojeni sneg. Nato sem žival odprl in požrl vroča, puhteča jetra. Dišala so ostro in ob vsakem drugem času bi mi bila ogabna. V tistem hipu pa so mi teknila izvrstno.

Zdaj je veljalo prenesti žival do psov ter jih nasititi z močjo tistega, ki je padel. Trdo in naporno delo! Mož, ki so ga mraz, lakota in utrujenost do kraja izčrpali, ne more meni nič tebi nič nositi volka na hrbtu — čeprav je še tako suh. Le moja volja je delo dokončala — jaz ne.

Vprega in jaz — smo kar mahoma postali nova bitja, ki nam je bila lahka reč v dobrih dveh urah dospeti do gozdnega roba. Najprej sem zanetil pošten ogenj, da si zvarim čaja. In čim sem ga popil, me je že vnovič doletela sreča. Nedaleč sem začul šum severnega jelena, ki si je utiral gaz po goščavi. Potem je šum utihnil, iz česar sem sklepal, da se je žival ustavila, da se nakrmi. Uspelo mi je ustreliti severnega jelena. Privedel sem pse na mesto in nazadnje smo se utaborili okrog mrtve živali — vsakega psa sem posamič privezal k drevesu ter mu dal del mesa, ki mu je pripadal. Pekel sem in jedel, dokler se nisem zavil v odeje udobno zleknil v snežno posteljo, ki sem si jo izkopal, a zraven mene je gorelo nekaj

polen; vsakikrat, ko sem se prebudil, sem naložil poleno in ohranil ognju življenje.

Ko sem šel z roko čez svoje bradato lice, sem izmeril izgubo, ki sem jo utrpel. Čeprav mi je dal severni jelen mesa v izobilju, sem iz previdnosti naslednjega dne šel zopet na lov ter ustrelil še eno žival, od katere sem pobral najokusnejše dele. Spet sem dal ostanek svojim psom.

Bližnja bodočnost je bila rešena in sem sklenil ustaviti se nekaj dni, da pridem spet do moči.

Mrtvec pa ni nehal vtepvavati mi svojo voljo. A topot na ljubeznivejši način. »Svaka postaneva« — ta njegova beseda mi je hodila po glavi. Gnala me je Hanni v objem. Mešala se je s čudovitim veseljem do življenja, ki sem ga čutil v sebi. Še sem bil stolčen in svojih moči tako malo gospod, da sem si nehote iskal pomoči od zunaj. Hannah je postala moja zaveznica v borbi za življenje, podvojila je moje sile. Ona, plavolasna, me je prijela za roko, poklanjala mi je svojo ljubezen, a tudi kal sovraštva. Ni bilo dovolj, da sem jo ljubil — moral sem hkrati sovražiti Archerja, ki sem ga v mislih videl sedeti zraven nje na klopi, rdečelasega . . . Vse mi je postalo očito, kar so mi govorile njegove oči med tem, ko so usta ostala nema. A ona mi je pomogla speči severnega jelena, in ko sem se zleknil, je bila zraven, naslonila je svojo glavo na mojo roko, da se odpočije. Pripovedoval sem ji zgodbe, kakor pripovedujemo otrokom. Učil sem jo božati moje pse, ne da bi ugriznili. Ona pa me je prosila, naj si obrijem razmršeno brado, od katere so visele ledene sveče in zašila mi je zajčji kožuh na suknji. Kadar sem vrgel novo poleno na ogenj, sem to storil radi nje. Tako mi je Hannah pomagala v v borbi zoper utrujenost in mraz. Treba mi je bilo potipati le svoja rebra ter čutiti meso, ki je počasi na novo nastajalo, da izmerim, v kakšno pomoč mi je bila in koliko sem ji bil hvale dolžan. In mrličev duh je bil neprestano okrog naju . . .

Ko sem se tako nenadejano okrepčal, sem bil zopet sposoben za nadaljevanje svojega potovanja. A katero smer naj vzamem? Južnozapadno? Zapadno?

Proti zapadu je bilo videti, da se zemlja vzpenja kvišku. V vsakem primeru pa sem moral biti blizu Hudsonbaia. Koliko milj sem zašel proti vzhodu? Vsa krajina naokoli mi je bila docela neznana. Če bi šel proti jugu, bi gotovo naletel na ljudi — a jaz sem bil namenjen v Edmonton. Tam sem poznal kožni trg in imel sem najlepše izgleda za ugodno prodajo kož in vprege.

Kar pa je bilo glavno — nadaljevanje potovanja mi ni bilo več tako nadložno. Očesne robove sem skrbno očrnil z ogljem, ker si prav nič nisem želel še enkrat oslepeti — in tako zavarovan proti tej nevarnosti sem pomirjen užival nepopisno igro barev. Bila je dvojna. Ena v zraku kot posledica neskončno visoko krožečih neznatnih kristalov, druga tik nad snežno odejo, povzročena po spodaj ležečih majcenih heksaedrih. Kako se je izvrševala ta delitev zraka, sem približno vedel, a zdelo si mi je vse prej kot spodobno, v tistem hipu razmišljati o tem. Vrgel sem, nasprotno, vso učeno navlako raz sebe kakor obnošeno obleko in pustil sem svoji domišljiji, da mi zaigra čarobno pravljичno igro, posebno meni na čast prirejeno in meni samemu v veselje vprizorjeno... Odpustite! Nama v veselje! To je bil svatovski dar, ki sta nama ga solnce in sneg poklanjala. Popolnoma v redu se mi je zdelo, da bi se natura le radi mene samega nikoli ne bila toliko potrudila. Ponujala nama je darilo iz cizeliranega srebra, v katero so bile vpletene čarobne stvari iz rubinov, safirjev in ametistov — pa koliko biserov in slonove kosti po vrhu!... Noben knez iz tisoč in ene noči ni nagromadil toliko zakladov, kolikor jih je vzvišenost Severa za naju v nekaj minutah napravila. Njeno veličanstvo Zima in njegova visokost Solnce sta podpisovala moje poročno pismo...

Kri mladega, močnega moža se je spet pretakala po mojih žilah. Trije, štirje funti mesa, ki sem jih dnevno užival, ter nekaj čajnih listov, zoper skorbut, so mi vrnili vso prejšnjo žilavost in vztrajnost. Udje so se mi napeli in domišljija je dvigala srce in duha. Ali sem jaz vlečil mrtvéca? Ali je on mene porival

naprej? Še malo prej sem čutil njegovo neznosno težo — zdaj mi je postal nenadoma lahek, skoraj brez vsake telesne teže. A vse to zato, ker sem mu bil pokoren. Zato mi je zdaj olajšal povratek.

Občutje za smrt sem popolnoma izgubil — vsaj kar mene samega tiče. V meni prav za prav nikoli ni bilo posebno vkoreninjeno. Zdelo se mi je samo ob sebi umevno, da leže na neizmerni ravni okostnjaki drugih ljudi. A moj? Ne! Zdelo se mi je, da sem za zmago ustvarjen in največja zmaga je ohranitev svoje življenja. Kakor da sem nesmrten, se mi je zdelo.

Dasi sem vlačil mrtvo truplo za seboj, so se mi zdele besede, kot so: smrt, starost, razpadanje — brez vsakega globljega pomena. Neotipljive so plavale nad menoj, visoko in nedosežno kakor zvezde. Moja neugnana lakota po življenju me je privedla naposled do blazne uverjenosti, da sem dosegel nekaj novega na svetu: odrešenje, na katero je nesrečno človeštvo čakalo od nekdanj — to je zmago zoper uničenje telesa ... Res je, Paul je umrl. A to nisem bil ja z! ...

*

Spet sem ustrelil nekaj divjačine in ves dan praznoval s svojimi psi. Polet mojih misli je šel vedno više.

Zdelo se mi je tako, kakor da je bil Paul — ta obžalovanja vredna reč, ki se vleče za menoj — že od doma premagan. Ne le od smrti premagan, marveč tudi od ljubezni. Življenje in Madge sta se mu hkrati izgubila. Težko je reči, katera izguba je bila posledica druge. Je-li umrl, ker je prenapel svoje sile, da doseže ljubljeno ženo? Ali je izgubil ljubljeno ženo, ker je umrl? Jaz pa sem dobil igro s smrtjo in bom dobil tudi igro z ženo. Hannah mi postane žena, med tem ko bo Paul, Paul, ki je izgubil, zapal pozabljenju.

Moja na novo vznikla življenjska sila se je izražala tudi v drugo smer: v srdu na Archerja.

Če sem premagal smrt, ali ne bom premagal tudi rdečelasca?

*

V spomin se mi je zapisal mil dan. Koledar je v mojih možganih prišel v nered. A zdi se mi, da je bilo sredi meseca marca. Mlačna južna sapa je vztrajno pihala čez sneg in gladila površino kakor bliščečo kovino.

Kljub moči, ki sem jo čutil v sebi, sem imel dosti truda s sanmi, kajti sneg je postal rahel in se je lepil. Ko sem obrnil okoli nekega sneženega nasipa, sem ugledal ves presenečen pred seboj človeka. Hipoma sem se ustavil in sedel — na mrliča. Že sem imel svojo puško v roki. Srečanje v samotni pomeni vsikdar nevarnost. Od tod tudi navada dolgega molčanja pri pozdravljanju. To ni nobena nevljudnost, kot bi si človek mislil. Kaj mi hasnejo besede neznanca? A kar izdaja namene neznanca, to je njegovo lice, njegova oprava, tovor, ki ga ima s seboj, sled njegovih sani in način, kako gleda vate — poševno ali od spodaj gor.

Mož, ki sem ga srečal, ni imel nobenega orožja pri sebi. Niti sani niti psov ni imel, le nekaj lahke prtljage v culo čez ramo povezane. Njegove snežke so drčale v enakomernem tempu. Ni bilo videti, niti da mu je sila, niti da je previden. Torej ni bil trapper, ki je zgrešil pot, marveč mož, ki je napravil vtis, da se kreta na svoji lastni zemlji.

Bil je belec. Kljub temu me je pozdravil v indijanskem narečju. Prav v istem sem mu odzdravil. Brez obotavljanja je prisedel, vzel tobak in nož iz žepa ter mi oboje ponudil. Ko sem si polnil svojo pipo, se ni nadalje oziral po meni, ampak je motril z izkušnim očesom pse, ki so žejni lizali sneg. Nato si je ogledal najin sedež, a očitvidno si ni znal tolmačiti, kaj naj predstavlja. Kaj neki je moglo tičati v tem steklenem cilindru, ki je ležal na improviziranih saneh?

Meni je bila seveda vsa stvar spočetka čisto naravna. Šele zdaj mi je prišlo na um, da se ne spodobi tu sedeti. Vstal sem in dejal:

»Tu so zemski ostanki mojega popotnega tovariša, ki je postal žrtev mraza in naporov. Peljem ga nazaj.«

Mraz ga je pretresel, a le za trenutek. Mirno je vstal in snel kučmo s svojega visokega čela. Nena-
vadna globina je počivala v njegovih očeh.

Nato je napravil na široko znamenje križa in govoril na glas:

»De profundis clamavi ad te Domine!...«

Na moj »amen« in na znamenje križa, ki sem ga ponovil za njim, je vprašal v francoskem jeziku:

»Ste katolik?«

Potrdil sem.

»In mrtvec?«

»Da, častiti oče!«

Kaj drugega je neki mogel biti ta mož, ki je tako mirno hodil po tej puščavi in tako svečano znal govoriti psalm?

»Še več! Izrazil je željo, da bi bil krščansko pokopan... zato ga že nekaj tednov vozim po snegu za seboj.«

»Ubogo dete!...«

To je bilo vse. Pomislil je za kratek hip. Tudi on ni kazal biti prijatelj nepotrebne besedovanja, marveč eden tistih neupogljivih in radostnih misijonarjev, ki družijo v sebi v enaki meri čvrsto odločnost ter pobožnost. Vrgel je svojo culo na sprednje sani, vpregel se je pred mrliča in dejal veselo v svojem domačem narečju:

»Zdaj pa naprej! Naravnost proti severu, če nočeva zgrešiti.«

Napravil sem se, da se zopet polotim svojega tovara, a mi je branil:

»Pustite! Pustite! Zaslužili ste si že zadosti odpustkov!« Nasmehnil se je. »Predpostavljam, da vam je znano: tudi služba mrličev spada k delom usmiljenja in bo na sodnji dan zapisana kot dobro delo. Leta in leta očiščevanja vam bodo prizanešana! Zdaj pa privoščite malo deleža tudi duhovniku.«

Udal sem se. Edino, kar sem mogel s silo pri njem doseči, je bilo to, da mi je dovolil delati gaz. Vztrajno in z največjo točnostjo mi je medpotoma označeval smer, kakor da ima magnetsko iglo v glavi.

Kakor brez truda je vlačil svoje breme. Kot potomec francoskega zapada je pripadal tistemu lepemu kanadskemu tipu, v katerem polje normanska kri; z orjaškim mišičevjem in okostjem je združeval skladnost in tenko gibkost.

Domišljal sem si, da sem močnejši in odpornejši kot večina mož, a kaj sem bil poleg njega, ki je kljub svojemu tovoru vso pot živahno, z zanimanjem vodil duhovit pogovor? Iz najčistejše francoščine je preskakoval na narečje mešancev, ali da pomore dovtipu do veljave, na kako indijansko narečje: chippewaysko ali siouxško, prav kakor je zahtevala misel, ki jo je hotel izraziti.

Zdaj si pa predstavljajte na robu gozda dve leseni kolibi: cerkev in župnišče. Spredaj napol v snegu pogreznjena ograja: morda zelenjadni vrt. Potok z globoko strugo teče ob robu hoste, ki s svojimi trnjevim grmiči in bori zaključuje v črni in srebrnosivi barvi podobo. Pravim, da teče potok — a to sevé le poleti. Tistega popoldneva je spal pod modrikastimi sneženimi kupi zmrzel svoje dolgo zimsko spanje.

Psi v župnišču so začeli razsajati, moji so jim odgovarjali. Nato so se odprla vrata in puh toplega, vlažnega zraka je dahnil ven v mraz — in Jean-Baptiste, star strežaj, je mahal razburjen z rokama.

»Ah, oče! Ko bi le hoteli uvideti, da boste nekega dne na tak način zaigrali svoje življenje!... Mar je razsodno, da se celó mož kot ste vi, ki se more z vsakomer kosati, po dneve in dneve sam samcat sprehaja po puščavi?«

Župnišče je imelo en sam prostor. Pater Laro-yale je z Jeanom-Baptistom sam oskrboval gospodinjstvo. Medtem ko je sluga lupil in kuhal doma pridelani krompir, je mesil pater testo. Po večerji je začel dolgo molitev, v kateri je Jean-Baptiste odgovarjal po predpisu. Nato sta razgrnila moža svoje odeje in sta se vlegla na gola tla s toliko ponižnostjo, da je bleščalo njih ravnanje v nenavadni vzvišenosti.

Štiridnevna patrova odsotnost je bila posvečena Indijancem, ki so 24 milj daleč umirali na kozah. V službi svoje črede je šel duhovnik v največjem miru in pokoju po snežni puščavi, a na hrbtu je nosil le mošnjiček z zakramentom in borno zalogo živeža.

Slišal sem, da mu je preteklo zimo zmrznil palec na nogi. Jean-Baptiste mu ga je s pomočjo slabe britve odrezal, med tem ko je odmolil pacient s stisnjenimi zobmi, brez najmanjše tožbe, ves rožni venec. Pohabljena noga ga torej, kakor je bilo videti, nikakor ni ovirala, da bi ne šel na dolga potovanja peš.

V mali cerkvi je vladala ista temperatura kakor na prostem. Ni bilo torej nevarnosti, da bi se ovoj mrliča raztopil. Kljub temu in ne glede na utrujenost po dokončanem delu je vztrajal misijonar na tem, da bo sam bdel pri mrliču. Da je sam svoj gospod v svoji hiši, je menil, in nadaljeval z mladostnim nasmehom:

»Sicer pa je za vas zadosti samozatajevanja, ko morate spati na golih tleh.«

... Ko sem se po imenitnem spanju prebudil in užival nepopisno dober zajutrek iz kuhanega krompirja, divjačine in kruha — čigar okusa skoraj nisem več poznal — sem opazil, da je tudi Jean-Baptiste žrtvoval svoj nočni počitek. V zledeneli zemlji je mukoma izkopal grob, tako da je s sekiro odstranjeval kos za kosom trde grude.

Cerkvica, v kateri je krstni kamen stal na prostem lesenem štoru, se je bila med tem ogrela. Stari Jean-Baptiste je bil s svojimi črnimi lasmi in lesketajočim indijanskim licem, odet v zakajene kože severnega jelena, ki so visele ob rokah in ramenih v resicah, prav fantastičen ministrant. Misijonarjevo obličje pa se je svetilo v mistični bledoti iznad črnega talarja. Izraz njegovih oči je bil radi prečute noči še jačji, gorele so kakor v nadnaravnem ognju, med tem ko so donele po skromnem cerkvenem prostoru slovesne molitve rimskega obreda — razširjajoč ga v brezkrainost. Tako se je izpolnila Paulu Durandu

njegova poslednja želja, da je počival v posvečeni zemlji...

Šest ur hitrega hoda — in pod vodstvom Jeane-Baptista sem prišel do zgažene poti. Po tej poti bi v treh dneh moral dospeti v Athabaska-Landing.

In zopet sem postal samotni popotnik.

A od tedaj naprej je poteklo vse v redu, brez posebnih dogodkov. Zaman sem se skušal domisliti, ko sem hodil ob strugi Athabaske, na svoj odhod v tovariševi družbi. Mrlič se je začel braniti proti vsakemu poizkusu, da bi ga k življenju obudil... In še sem si skušal priklicati v spomin tisto potovanje na severnozpadno stran, kajti nekega večera nama je pri taboriščnem ognju pripovedoval star domorodec, da bi njegova žlahta prav rada trgovala z nama za kože. Da se je s hudsonbniško trgovsko družbo sporekla... In še sem mislil... na povratek...

*

V Athabaska-Landingu so na gričku iznad reke poleg velike misijonske hiše predrzno stale nekatere barake. Tam sem med drugim naletel na spekulanta z zemljišči, iz Zedinjenih držav doma, ki je imel oster nos in pogumne oči, ter je prišel, da nakupi tu nekaj zemljišč.

»Tukaj je petrolej,« je dejal, »povsodi ob reki pronica iz zemlje. Gotovo ste medpotoma tudi vi kdaj uporabili prirodno travo za kurivo. Pa kaj pravite k najdbam asfalta? Tu kupujem zemljišča in izdajam deleže. Ko pride železnica, bom prvi.«

S kodačkom v roki je brez prestanka fotografiral, da tako dokaže pristnost svojih zemljišč. Načelo takih trgovskih poslov mi je bilo znano.

Prav lahko sem si predstavljal Hughja S. Latimerja (tako je bilo špekulantu ime), kako preži za kakim stebrom za plakatiranje, in njegove oglase na 96., 42. in 15. strani dnevnih časopisov, iz katerih je nenadoma zablislila pred očmi občinstva možnost, da postane, kdor hoče, čez noč milijonar. V Winnipegu, Brandonu in Regini, v Moose-Yawu, Calgaryu bo razstavljena izložba z velikim situacijskim načrtom, na

katerem bodo z rdečimi točkami označene vse mogoče bodoče železniške proge, in kdor bo gledal, bo popolnoma izgubil z vida dejstvo, da zaenkrat ni mogoče popotovati po tej deželi drugače kot na saneh, na konju ali pa v čolnu. Drug načrt z modrimi črtami bo razkazoval lego posameznih zemljišč. Vsiljivi, nesramni fantalini bodo prijeli zijalo, ki mu bodo ti načrti imponirali, za rokave ter ga vlekli v pisarno. Tam sedi na stolu, ki se vrti, z vsemi žavbami namazan mož, ki z »dokumenti« v roki dokazuje na najbolj nazoren način izvrstnost »stvari«. Tako je kupčija sklenjena in zapečatená. Ni povsem izključeno, da je kupec zadel pri tem glavni dobiček. Kar je pa prav gotovo, je to, da pridejo Hugh S. Latimer in njegovi komisijonarji gotovo na svoj račun. Vrh vsega pa povečuje srečna prodaja podjetnost drugih kapitalistov in njih nastavljenecv.

V Edmontonu sem imel najprej nekoliko sitnosti s prodajo. Prepozno sem prišel — tako so vsaj trdili moji dotedanji kupci. Trdili so, da imajo že ogromno zalogo kož. Ni pač kaj storiti... Sicer pa, iz prijaznosti napram meni... toda nikakor ne za to ceno! Nikakor ne za to ceno!

Tako je govoril Josuah Briggs izza svojih roženih naočnikov; noge je imel na mizi in na glavi cilinder. Njegovo veselo, od alkohola rdeče lakirano obličje je zadobilo izraz pristne žalosti. Potem mi je ponudil naravnost smešno ceno. Vstopil je Mac Murray, njegov družabnik, suh, resen in važen. Potrdil je Briggsovo izjavo. Kdor bi ju bil poslušal, bi si moral misliti, da so se zarotile vse dame sveta, da iz usmiljenja do ubogih živali ne bodo nosile več kožuhovine.

»Ta moda izumira, gospod Monge, moda kožuhov izginja s površja. To je zares žalostno! Toda izvolite cigareto, gospod Monge. Kakor pravi Job: neslana stvar ne tekne.«

Pri teh besedah se je kakor zlomljen zgrudil v svoj naslanjač.

Priznati moram, da sem bil takih komedij že vajen. A to pot sta kar na debelo servirala. Skoraj

sem že mislil, da se je moda po svoji muhasti naravi izpremenila ter sem se poslovil, da premislim zadevo.

Na svojem promeniranju po ulicah sem ugledal orjaško postavo svojega prijatelja Angusa Shawna, krajevnega policaja. Njegova višina — šest sežnjev in šest palcev — je izgubila vse svoje dostojanstvo, čim me je ugledal. Cedil se je v prijaznih in uslužnih frazah. Njegovo spoštovanje do mene je bilo staro že nekaj let — od tedaj, ko sva se prvič srečala. Rešil me je nekega droga ulične svetilke, ki sem ga z vso močjo objemal. Tisti hip zares nisem več vedel, kdo je začel — drog svetilke ali jaz. Tak izraz naklonjenosti se mu ni zdel umesten. Zatorej je uradno posegel vmes. Ko sem mu imenoval naslov najboljšega hotela, je okamenel od spoštovanja. Seveda si je štel v veliko čast, da me je na saneh popeljal domov. Zaboje dobrih smotk, ki sem mu jih naslednjega dne poklonil, je zadostoval, da sem postal v njegovih očeh najzlahtnejši človek.

»Kako pa gredo v Edmontonu posli?« sem ga vprašal. »Očividno nič kaj dobro.«

»Ali prosim vas! Kaj pa še hočete? Še nikdar nisem imel toliko opravka s pijanci kot v poslednjih petnajstih ali dvajsetih nočeh. Vsakdo ima z denarjem natrpane žepe. Saj je tudi umljivo. Cena za kože je naravnost omotično visoka.«

Ko sem po štirih kozarcih whiskyja s sodo zapustil svojega prijatelja, sem si ogledal izložbe. Videl sem, da Briggsov in Mac Murrayev pesimizem nikakor ni bil opravičen. Kar je bilo kožuhovine na prodaj, je veljala naravnost bajne vsote, pri tem pa je bilo že zime konec ter se je že začela pomladna prodaja.

Vrnil sem se k Briggsu in Murrayu. Ko sem odprl duri, sta se najprej nasmehnila. A ko sta me spoznala, sta zopet začela bridko gledati. Zlasti Mac Murray je bil neprekosljiv v umetnosti pogledov. Človek bi si mogel misliti, da je pokopal vso svojo družino. Briggs ni znal tako dobro, kajti ni ga recepta, po katerem bi mahoma izginila z obraza rožasta glazura, ki sta jo ustvarila udobno življenje in preko-

merno uživanje alkohola. Začel sem takoj napad s tem, da sem izjavil, da sem prišel le po slovo, ker nameravam prodati svoj tovor kož v Winnipegu ali morda celo še v St. Louisu ... Takoj sta padli krinki. Mac Murray mi je nervozno ponudil cigare, medtem ko je raztegnil Brigg svoj obraz v prijazno kroglo edamskega sira. Dejal je:

»Počakajte malo, gospod Monge! Le hipček potrpite! Saj se dava pogovoriti. Vi ste nama ljub prijatelj. Ne bi vas rada izgubila. V takih primerih sva pripravljena če je treba tudi na žrtve, tudi se hočeva odreči vsakemu dobičku ... Da, odreči! V najhujšem slučaju celó vzameva izgubo nase! Kajne, Mac Murray? Predlagam torej lanskoletne cene.«

»Nemogoče.«

Ta moj odgovor je izvabil iz Mac Murraya citat iz svetega pisma, čigar smisla vse do danes nisem dodobra razumel, nato je prekladal cigaro v ustih iz kota v kot, poskušal dati obrazu dobrohoten izraz in je dejal, pošteno v skrbeh:

»Dragi gospod Monge, saj ste vendar čisto blazni! Koliko pa zahtevate za svoje kože?«

Povedal sem ceno. Bilo je, kakor da ju je vrglo nekaj kvišku. Dvoje rok je šinilo do nosov, da ju popraskata, družabnika sta strmela drug v drugega, Briggs je vstal, da še enkrat otipa kože, ki sem jih proti potrdilu pri njem vskladiščil. Ko se je vrnil, je smehljaje se izpisal ček ter mi ga izročil. Jaz sem napisal čeden račun, ki sta ga skrbno spravila v svojo blagajno. Njuna obraza sta se popolnoma zjasnila — očitno sta napravila izvrstno kupčijo.

*

Po navadi je pomenilo moje bivanje v Edmontonu popolen povratek k civilizaciji. Moje svidenje z alkoholom je trajalo vsakikrat le malo časa, a zato je bilo temeljito in surovo! Prepričeval sem se, da ga moram požirati kot zdravilo, kot dopolnitev moje prve kopeli, v kateri sem istočasno z nesnago in koščki kože puščal tudi svojo trappersko dušo. Naslednjega dne sem tako trpel na posledicah neobičaj-

nega uživanja strupa, da mesece in mesece nisem prenesel niti pogleda na steklenico z žganjem. In bilo je prav tako.

Topot sem se le malo napojil s prokletim strupom. V mislih sem si predstavljal, kakšen vtis bi na Hanno napravil pijan soprog. Če bi vzela metlo v roke, bi ji ne bilo niti zameriti. Medtem sem se pa domislil, da je bila vajena videti v takem stanju časih svojega očeta, ko je vse v sobi razmetaval in napolnjeval z alkoholnim smradom. Pri takih prilikah je imela suha gospa O'Molloyeva navado, klicati »Good Gracious« za pričo, da so vsi moški enaki, to se pravi, da niso vredni počenega groša. Nato se je seveda zavzemal Archer za hreščečega orjaka: »Tudi najboljši mož je samo — mož.«

Niti cenena gledališča, v katerih si srečal vsak čas prijazna, morda nekoliko preveč razposajena dekleta, me niso mikala. Prav nič me ni mikalo obnoviti starih poznanstev. Nič! Tópot sem se hotel odpovedati vsem tem in takim prepovedanim in dovoljenim, skrivnim in javnim zabavam. V Edmontonu, kjer sta tedaj civilizacija in barbarstvo mejila drugo ob drugem v ostrem nasprotju, so se take zabave pod krinko hinavstva v izobilju nudile. Prekanjena pokvarjenost in navidezna poštenost sta stopale v najlepši skladnosti z roko v roki. Vsa dekleta, ki sem jih poznal, Betsy, Patricia, Solveig, Gretchen in Julia — vse skupaj niso mogle zasenčiti podobe, ki sem si jo na visokem severu v srce zapisal in katere živo lice sem imel ugledati čez tri dni.

In domislil sem se krasnega Timejevega stavka: »In pred svojimi očmi nisem več videl podobe greha, marveč nedolžnega dekleta...«

VI.

Ko se je začel svitati dan, se je vlak ustavil in sem izstopil na zapuščenem peronu.

Pokrajina je bila taka, kakor jih vidimo na japonskih lesorezih. Hiše in gozd kakor s črnim tušem

narisane, vse obrobljeno s temnozelenimi črtami, zbrisano za stekleno, svetlo zelenkasto nebo, razpeto čez in čez. Na vzhodnem obzorju, med gozdom in nebom, čvrsta, tenka črta s čopičem v rumeni barvi citrone: prebujajoči se dan.

Naprtil sem si na ramo svojo lahko prtljago, zavito v odejo, vzel karabinko v roko ter se napotil proti svojemu domu. Kaj bi bilo koristilo obvestiti s pismom bretonsko družino, ki je oskrbovala Paulovo kočo in najino živino? Tedni bi bili pretekli, preden bi se bili ti ljudje spravili v vas, da povprašajo po pošti pri poštnem mojstru, ki sedi v sami srajci, s pipo v ustih in neizogibno melono na tilniku za ograjo v svoji prekomerno kurjeni sobi. Imel sem približno devet milj hoda pred seboj.

V treh urah bom na mestu. Sicer pa je bilo vreme imenitno. Pomlad je bila pri svojem delu. Bilo je skoraj, kakor da je vsa širina prirode pretesna, da bi objela vso njeno prekipevajočo silo... Premikajoča se geometrična podoba se je odražala na nebu: gosi selivke z juga, ki so ob nelepem kričanju venomer sledile neki večni pomladi... Brinovke z rdečim oprsjem so se prerekale v grmičju. Črno in belo progasti skunksov hrbet se je pojavil v kolovozu ter izginil... in bežno je s tremi velikimi skoki šel volk čez »Kraljevo pot«, kakor se je imenovala od nekdanj pot, po kateri sem hodil.

Kmetije so se dramile iz nočnega spanja. Psi so lajali. Krave so zvonile... telički so klicali svoje matere... Zelena barva neba se je umaknila sijajni modrini, v kateri so viseli kuštravi oblaki kakor labodje perje.

Ko sem šel mimo polj, v četverokote in kvadrate deljenih, da so bile videti kakor krpe na zorani zemlji, sem se domislil tudi imen posestnikov. Ta beli bungalow z verando, poslikano v okru, je bila Masonova kmetija, kmetija bogatega Masona, kakor so govorili ljudje. Priselil se je s precejšnjim premoženjem iz Ontarija in ni vzel pod plug le svojih lastnih 160 juter, marveč tudi še dve tretjini vsega sosednega zemljišča, ki ga je bil nakupil za svoje sinove. Jesen-

sko delo je pridno končal, kajti vsega v vsem je bilo okoli štiristo juter zemlje že pod brano ter se je v nasičeni rjavi barvi svetila pod rožnato srebrno jutranjo meglico. Na kraju njive je vstalo divje šumenje: jata prerijskih kokoši, ki je ležala na strnišču, se je dvignila — ka — ka — ka — ka — ka — in bilo je, kakor da same sebi s perotni navdušeno ploskajo hvalo za svojo čuječnost.

Košata lesena hiša tam-le, katere streha je v pomanjkanju skrbnega slikanja zadobila škrilasto sivo barvo, je last Kanadca Laflèchea. Na čednem, prostranem dvorišču sem prepoznal visoko postavo enega Laflèchejevih sinov pri črpalki, med tem, ko je njegov nič manj orjaški brat napajal štiri ogromne konje, ki so bili že okomatani. Ena izmed hčerâ je lahkotno preskakovala luže deževnice ter pri tem mahala s škafi za molžo, da so se v solncu lesketali...

Zdaj sem moral v pravem kotu kreniti proti vzhodu... Pot je postajala slabša. Oblasti niso imele dovolj sredstev, da bi vzdrževale vse poti v tem okraju. Kar na lepem stojim pred lužo, ki jo je obdajalo bičevje, tako da sem bil prisiljen plezati čez bodočo žico ob kraju Laflèchejevega zemljišča. Toliko, da si nisem raztrgal nove obleke, ki sem si jo kupil v Edmontonu. Dve raci sta prestrašeni zafrfotali, tik za njima še dve — z iztegnjenimi vratovi — in odjadrali nekaj sto metrov, do prihodnje luže... Nebesna modrina je imela spet drug, bolj nasičen ton.

V vrbah je bilo že polno mačic, ki so s svojim zelenkastim praškom poživiljale rdečerjave veje. Blede golobice so se gugale na mnogih grmih, drugi so nosili kobulice. Topoli so se krasili z nežnim puhastim zelenilom... Kako sem bil daleč od severne snežne puščave!... Koliko časa je že minilo od tedaj? Le osem dni? Nemogoče! Pa vendar je res!

Zavil sem v kraj, ki sem ga imenoval »škotsko srenjo«. Campbell, Grant in Mac Pherson so tam obdelovali tri sosedna zemljišča ter si vzajemno pomagali, a seveda ne popolnoma brez sebičnosti — če smemo verjeti zlobni Archerjevi opombi. Archer!

Njegova rdečelasa glava se je pojavila v mojem duhu in moje misli so se ločile — v dveh različnih smereh so se pomikale narazen. Hodil sem po škotskem posestvu in mislil pri tem na Irsko — ne! Danes še ne pojdem na O'Molloyevo kmetijo! Hannah! Da, Hannah! ... A kako naj povem Madgi pretresljivo vest? To vprašanje me je tako zeló prevzelo, da sem dvakrat zašel v lužo.

... Nadaljeval sem svojo pot po levi stranski stezi in pustil škotsko srenjo na jugu... Léščarka se je preplašena dvignila v vis, krvoločni hermelin mi je križal pot in za trenutek se mi je zdelo, da vidim bežečo srno v gošči. Z glasnim krakanjem si je dajala šoja duška radi motenja, med tem, ko je bilo slišati v kratkih presledkih tok-tok-tókanje žolne ob črvivo skorjo. Gotovo, v gozdu je mnogo več življenja kot v ravni, čeprav v nji prebivajo ljudje. Kako — za vruga — naj povem Madgi, kaj se je zgodilo? ...

*

Okrog desetih sem prišel do Paul Durandove koč. Tam sva dala prebivati bretonski rodbini, ki je nama čez zimo čuvala živino.

Gospa Le Floch je v svoji narodni frizuri in lesenih cokljah stala sredi svojih štirih paglavcev ter nosila s seboj že petega, ki bo menda kmalu prav tako zamazan kakor bratci. Zaslonila je čelo z roko in strmela vame.

Povedal sem, da sem jaz. Ni vedela reči nič drugega, kot:

»O milost božja! O ljubi Jezus! O milost božja! Torej Vi ste, prav zares! Kaj takega! No glej... Pa kje je drugi gospod? O milost božja! Jean Marie, ki se je vdninil pri Angležih, za setev, Masonovim, kakor pravimo, ne, kaj takega! ... A danes je sobota. Na večer pride domov. O milost božja! O ljubi Jezus! Ne, kaj takega-«

Razložil sem ji, da je Paul na severu umrl. Zagnala je glavo nazaj, da so ji plavi kodri kar švigali okrog ušes. Strmela je v grozi iz otožne lepote svojih umazano modrih otroških oči vame ter jecljala:

»O, milost božja! Torej je imel čisto prav Jean Marie, ko je dejal: ‚To se pravi izkušati Boga‘ — tako je rekel. ‚V deželo snega!... O milost božja! Prava sreča, da pride zvečer domov! Jaz bi ne mogla sama spati. Joj, gospod, ki je umrl — ljubi Jezus! — se mi zna še ponoči prikazati!«

Poskusil sem ji raztolmačiti, da je umrl pred dvema mesecema. Če se ji Paul do zdaj ni prikazal, se odsorej tudi ne bo posluževal te grde razvade.

»Moj Bog! Dragi gospod! Ne veste, kaj mi govorite. Morda je vendar le prišel z Vami semkaj. Mrliči se prikažejo, ko odbije ura dvanajst, ali... Moj pokojni stari oče se je mnogokrat prikazal ljudem v vresju... o, mnogokrat...«

Na dolgo mi je začela pripovedovati storije o strahovih, dokler je nisem trdo prekinil. Hipoma je speljala val besedi v drugo smer:

»Ali ste lačni? Jean-Marie me bo kregal... hočete mleka, kruha, jajec? Milost božja! Da nisem pomislila! Saj imam vse pri roki. Le pridite hitro, dragi gospod!«

Kako malo časa je vendar potrebovala Le Flochova družina, da je izpremenila čedno Durandovo hišico v tak svinjak! Pet mesecev in pol. Otroci so s svojimi umazanimi rokami popacali stene — na oknih in povsod je bilo videti odtise njih prstov. Miza je bila videti kakor zemljevid neznanega sveta. Po tleh je bilo toliko nesnage, da nisi znal kam stopiti. A najhujši pa je bil smrad. Da bi se česa podobnega domislil, sem se moral spominjati že na miroljubne Indijance iz rodu Chippewaya — in ti so edini zares umazani domorodci — ter na Eskime. Morda bi se dalo primerjati, kar se tega tiče, tudi kolibe islandskih ribičev ob winnipeškem jezeru. A ne! Tam ni tako hudo! Francija se je mogla zahvaliti svojim Bretoncem za nov rekord. Treba je bilo resničnega junaštva, le za kratek čas hliniti napram prisrčni gostoljubnosti Marije Janniks appetit. Z največjim samozatajevanjem sem požrl nekaj žlic prežganke, poskusil nekaj tega in nekaj onega... A rajši molčim o tem, kako sem se davil in mučil s tem... Prav rad sem pripravljen iz-

brisati iz svojega življenja pogum, ki sem ga moral zbrati, da pobožam otročaje. Vsakemu sem moral dati roko... in nepopisno doživetje je bil sveži zrak potem, ko sem stopil na prosto!

Preštel sem živino. Nobena glava ni manjkala. Marija Janniks mi je kazala teleta, ki so čez zimo zagledala luč sveta. Napravila je natančen obračun o Paul Durandovi perutnini, pri čemer sem seveda izvedel, da so trije kopuni poginili. Pokazala mi je mrtve živalce — in še enkrat sem moral tiščati svoj nos. Da bi pa ne bilo preobčutne škode, so bile na drugi strani spet koklje, ki so valile.

Hvala Bogu! Bretonska poštenost je postavila tu drug rekord!

*

Na poti k svoji kolibi sem srečal svojega konja, ki se je pasel. Ogromne luže naokoli, v katerih sta se modro in zeleno zrealila nebo in pokrajina, so bile poživiljene od tui-tui-tuija prib. Na svojih drobnih nožicah so se v gručah sprehajale... Prav nič niso bile plašne, nasprotno racam, ki so bežale, čim sem se pojavil ob vrbah. Požvižgal sem svojemu poniju. Priostril je ušesa. Pri drugem žvižgu, ki se mu je moral dozdevati nekako znan, je skočil na grozo prib v lužo ter skakal k meni. Povohal mi je roko, preden se je pustil pobožati. Potem pa, ko sem ga požgečkal za ušesi, je sladostrastno šinil z gobcem pod mojo pazduho...

Nisem imel vtisa, da koprni bogzna kako po preriji, po preriji, ki je bila mrtva... Zredil se je, močno se je bil zredil. Sklenil sem, da mu usločim trebuh.

... Človek si ne more predstavljati, kako prijeten zna postati naslanjač, kadar se vrneš domu. Zdelo se mi je skoraj tako, kakor da me je kot živo bitje prepoznal. Sedel sem za hip in premislil svojo nalogo, da obvestim Madge... Kakorkoli sem se pripravil, noben način se mi ni videl kaj spreten. Pogum mi je upal in nehote sem vzel knjigo v roko. Očitati! Tudi to je užitek po dolgih mesecih tavanja v puščavi!

Čitanje je nekako odrinilo od mene poglavitno, kar sem imel storiti: sporočiti Madgi, da ji je zarocenec umrl. Da bi se v ta namen zbral, sem se časih odrekel celo vesele misli na Hanno. Kako sem ji že bil blizu! Glej, misel nanjo je vedno prodrla, kadar sem tudi najmanj namerjal... Danes je sobota. Jutri popoldne pojdem tja... Ali ji bo ugajalo živeti v tej kolibici?... Odločno je bila premajhna zdaj ta hišica z malo kuhinjo in izbo, ki mi je rabila hkrati za spalnico in delavnico. Izbo izpremenim v kuhinjo... Zraven pa bo treba zgraditi drugo hišico, v dve nadstropji... Spodaj velika soba z usnjatimi stoli in z gugalnikom — vedel sem, da najrajši sedi v takem stolu — in miza... Seve bo treba povečati tudi knjižnico. Naročim si nekaj knjig iz Francije. Tudi iz angleškega slovstva kaj — saj je toliko dragocenih stvari... mnogo več, kot se nam Francozom sanja... Da, pa še nekaj — ne pozabiti na klavir. Gotovo si želi klavirja, čeprav ne zna igrati nanj... Zaradi mene tudi gramofon... E, njen okus bi se pač moral nekoliko izpremeniti!... Zgoraj bi pa bila najina spalnica ter toaletni prostor. Na kmetih je taka stvar razkošje, dočim ne najdeš niti v malih severno-ameriških in kanadskih mestecih hiše, kjer bi ne bilo kopalnice. Pa kaj še?... O da, ličen voziček z lahkimi bogato obuzdanimi konjički!... Spomnil sem se na svoja dva rjavca, ki sta si bila zelo podobna, katerih vsak je imel tri bele nogavice... »Balzanes trois, cheval de roi«... in videl sem naju že, oba plavolasa, tesno prižeta drug ob drugem, na vozu... Pozneje pa, mnogo pozneje, ko bova imela srebrne lase, še vedno prav tako skupaj... Še od daleč mi ni prišlo na um, da sem prišel hvalabogu v prav isti smešni položaj, ki se mi je zdel pri ubogem Paulu z njegovo Madge tako komičen.

... In Madge? Kaj naj storim? Ali bo izbruhnila v jok ter se vrgla brezmočna svoji sestri okrog vratu? Ali bo bežala nemo in nespravlljivo v samoto? Ali me bo preganjala s svojim sovraštvom, ker sem v Paulu zbudil veselje do tega nesrečnega potovanja?... Tem hujshe!... Videla me bo, da prihajam sam in z glo-

boko resnim obrazom — pa bo hipoma vse ugenila... Pogumno sem ponavljal sam pri sebi običajne besede: »Ubogo dete! Neizmerna je vaša bol. A v vaših letih lahko začne človek drugo življenje, zatoorej imejte pogum!« Tolažil jo bom... Vedel sem še predobro, da bo odklanjala vsako tolažilno besedo. A čas jo bo izlečil... Bogzna, če bo nosila žalno obleko?...

*

Naslednjega jutra sem začel pometati izbo. S tem opravilom sem svojčas začel svojo vojaško vežbo v kasarni v Toulu. Kot z enoletnikom so starejši letniki kaj zaničljivo ravnali z menoj. Pred očmi prebrisanih kmečkih fantov, ki so sedeli jahaje na svojih ležiščih, pušili pipo, žvečili jetrenico ter na dušek izpili merico rdečega, kislega vina, sem pral in pometal fla. Jasno sem imel to žalostno dobo pred svojimi očmi... Spomnil sem se starega sergeanta, čigar naloga je bila v tem, da je bral »branilcem domovine« kozje molitvice. To se pravi, opravljal je dolge litanije robotih psovk. Bilo je zelo važno, da sem znal dobro streljati, dobro korakati in da sem ob razvitju strelske linije koj našel svoje mesto... A najbolj važno je bilo, da sem znal očediti fla, da se je vse svetilo. To je sergiantu prineslo pohvalo narednika, naredniku poročnikovo, temu stotnikovo, stotniku... Vse to je bilo daleč za menoj. Vendarle sem se dobro naučil ravnati z metlo in cunjjo... A zdaj ni veljalo moje delo mojim predpostavljenim, marveč Hanni — in misel na Hanno je neizogibno vodila tudi k Madgi. Moje skrbi so naraščale.

...Že na štiristo korakov od O'Molloyeve domačije so mi udarili na uho zvoki violine ter vesel smeh. Torej — ples? No, baš o pravem času prihajam, sem si mislil. Že sem se hotel obrniti... A ne! Iz odprtih vrat se je usipal val veselosti. Otožnost me je obšla.

Ko sem prišel bliže, je glasba obmolknila. Archer in Hannah sta stopila istočasno vun ter se vsedla na lesene stopnice pred kuhinjo. Archer me je prvi ugledal. Napravil je negotovo kretnjo z roko ter se vrnil v hišo. Hannah pa mi je planila nasproti.

»Ah! Tu ste naposled! Tako pozno, da me je že bilo strah za Vas...«

»Da, Hannah! Kako naj povem Madgi, da je Paul umrl?... Pomozite mi!«

Ozrla se je vame — o kako očarljiva je bila — in je prestrašena vzdiknila:

»Paul Durand je umrl? Ali je res?«

»Strašno je. Ampak tako je!«

Nekaj hipov je zamišljena, z bolnim nasmeškom obstala.

»Kako se čudno vse ujema! je nazadnje dejala. Vi niste vedeli, kako bi sporočili Madgi... Madga ni vedela, kako bi rekla ubogemu Paulu... Madge se namreč moži... v nedeljo jo vzame za ženo Georges O'Connor, ki ima že nekaj mesecev trgovino na vasi. Zato je danes ples pri nas.

Zopet so se oglasile gosli. Ko sem hotel stopiti v hišo, me je Hannah prijela za roko.

»Postojte še za hip. Povejte mi še kaj... Ali ste trpeli hud mraz?«

»Da. Paul Durand mu je podlegel.«

»Da. On je mrtev.« Njen glasek je zvenel nekoliko nestrpno... A Vi! — Ali ste zelo trpeli? Vi grdún, Vi! Jaz sem mislila na Vas... Morda bi Vam tega ne smela niti povedati?«

»Tudi jaz sem mislil na Vas, celó zelo mislil. Vedel sem, da boste izrabili mojo odsotnost, da se z Archerjem naplešete.«

»Archer! Ta je pa dobra! Prosim Vas... seveda sem plesala z njim... Pa kaj še?... Ali ne morem plesati z njim in misliti na Vas?«

Pa kako ste mislili name? Mar sem Vam dvoril?«

Bila je užaljena.

»Ne vem... ne! Mislim, da ne... Toda... je nadaljevala razdraženo, »zakaj mi to pravite?«

Zadet sem obmolknil, med tem, ko je zraven začela violina škotsko pesem. Nato, odločno in nekoliko potán:

»Mislite si, da sem Vam nekaj rekel.«

»... rekli? kaj rekli?«

»Da ... da Vas ljubim, na primer.«
 »No — in?«
 »In?! Mar bi se hudovali?«
 Pomislila je. Nato je uprla vame oči.
 »Pustite me, da premislim,« je prosila, »vstopiva ...«

Prav! Toda sporočite Madgi mesto mene.«

»Bom.«

Čez čas je pristavila z grenkim nasmeškom:

»Bojim se, da ne bo treba posebne previdnosti. Pravijo, da radost ubija. Toda tudi to bo nemara le običajna laž.

Bila je irska družinska veselica. Razven Archerja so bili sami Irci navzoči ... blede, sovražne rdečelaščeve oči so mi nazorneje tolmačile Hannine besede, nego bi mi jih moglo deklé priznati pri dnevni luči. »Krinka noči« ter »zardevanje deklet« sta me prešinjala, ko sem razmišljal o očitnem sovraštvu svojega tekmeča ... Ni dvoma, da je igralo moje ime v zimskih pomenkih pomembno vlogo. Prav gotovo je napravil Archer Hanni marsikateri očitek iz ljubosumja. Prav gotovo mu je marsikaj na to odgovorila. Rad bi bil kaj dal za to, da bi izvedel, kaj.

Meni neznan Kelt je bil tu s kostanjevimi lasmi in pametnimi, mistično-zelenimi očmi. Tudi v njih je bila tista sanjava nemirnost, ki se že stoletja in stoletja izza Cezarjevih dni podeduje na Irskem od rodu do rodu ...

Kadar se mu je v razvoju četvorke Madge približala, jo je na skrivaj naglo pritisnil k sebi ... To je bil gotovo Georges O'Connor ... Archer je plesal z eno izmed treh Mac Murrayevih hčerâ ter si dajal videz, kakor da se bavi le s svojo plesalko ...

Orjaški gospod O'Molloy mi je pristrčno stisnil roko. Njegova žena je klečala, kakor je bilo možno videti skozi odprta kuhinjska vrata, pred ognjiščem ter jemala pravkar spečene kolače iz peči. Ko se je ozrla in me prepoznala, je pokazala uvel nasmeħ ... Vse, kakor da slavi ta moj povratek. Celó nema Archerjeva jeza se mi je zdela kakor ugodno znamenje.

Glasba je ponehala in plesalci so si otirali pot s čela. Georges O'Connor je ponudil Madgi, na to še trem Mac Murrayewim hčeram gumi za zvečenje. Medtem je šinila Hannah k Madgi ter ji nekaj pošepnila na uho. Ta je prebledela... Ali bo pala v nezavest, kakor sem pričakoval?

... A ne! Kmalu se je pojavil na njenih ustnicah zmagoslaven smehljaj in je pohitela k meni, da se še enkrat prepriča o resničnosti vesti. Nekaj se je v meni uprlo, ko sem jo slišal govoriti:

»Kaj? Ali je res? Vse se tako imenitno ujema, pravi Hannah... In mene je bilo strah njegovega povratka!«

Nisem spravil drugega iz sebe, kot da sem prikimaval z glavo. Ta zmaga ljubezni se mi je zdela vendarle nekoliko nesramno cinična. Ali naj ji povem, da ji prinašam Paulovo dediščino? ... To bi bil brez dvoma tragičen učinek... toda kako bridka ironija za pokojnika! ... Premagal sem v sebi željo, da ji stresem denar in svoje zaničevanje pod noge ter sem sklenil molčati ter zadevo premisliti... Vsaj to je še rekla:

»Ubogi Paul!«

Potem se je zasukala na peti in odhitela k svojemu plesalcu, kajti muzika je bila pravkar začela poslednji stavek četvorke... Tedaj se je tudi moja jeza v Hannini bližini polagoma razblinila.

Ta break-down četvorke, sestavljen v viži starih galskih popevk vzbuja hkrati tragična in vesela čustva. Dokler so gosli igrale to staro melodijo, ki je prav za prav prikladna za dudo, sem se neovirano udajal njenemu ritmu. Potem sem stal tik ob Hanni, moja rama se je dotikala njene, in veliko poželenje, ki je na ledenem severu le počasi, obotavlja se rastlo v meni, je zdaj dozorelo v nenadni vročini. In zadostvoval je en sam pogled v Hannine zmedene oči, da sem razbral odgovor, ki ga je prej odložila za kesneje.

Dnevi so potekali in večer za večerom sem bil pri O'Molloyevih gost. Nismo se še o ničemer menili, a bilo je, kakor da čuti vsa rodbina usodno neizogibnost stvari. Če je prišel zvečer O'Molloy iz hleva ter

naju v poslednjem žarku zahajajočega solnca ugledal — Hanno in mene — kako sva ob ograji sloné klepetala o resnih ničevostih, se nama je prav tako prizanesljivo nasmehnil kakor zaročencema, ki sta se imela vzeti tik za setvijo.

Oba para — to je bil sevé pri mizi poglavitni pogovor. Archer je bil popolnoma nem in O'Molloy ga je oprezoval s prikrito radovednostjo. Nekega večera je vstal Archer nepričakovano in trdo od mize, rdeč v obraz kakor kuhan rak . . . Nihče ni črhnil. Slišali smo, kako je stekel gori v čumnato, ki jo je delil z O'Molloyevimi sinovi — in strop je odmeval od predmetov, ki jih je lučal ob tla.

Kmalu po večerji, ko sva stala s Hanno molcé ob oknu, da užijeva škrlatni trak na zapadu, je zapustil Archer praznično oblečen, s klobukom na glavi hišo, in v vsaki roki je nosil kovčeg. Bradati orjak je skočil pokonci in jo ubral za njim. Slišali smo robato in nerazumljivo prerekanje obeh kričačev. Nato je okrenil Archer O'Molloyu hrbet, zaloputnil vrata ter urno odkorakal.

»Srečno pot!« se je rogala Hannah za njim in njen dolgi smeh je ugasnil v mraku kakor padajoča zvezda.

Kakor da je stvar že dogovorjena, smo se zbrali v tesnejši krog okoli gospodarja.

»Setev še ni v kraju,« je tarnal orjak, »in Archer me je pustil na cedilu! Da bi ga zlodej . . .«

»Prav imaš« mu je pritrdil Tim. »Prav imaš! Da bi ga zlodej! . . . Zadosti nam je plačanec ukazoval in gospodaril . . . Pasja noga, saj se nihče ni upal z mezinem pomigniti, preden je vprašal tega goflačal!«

Kar trdi smo postali vsi od začudenja, da smo slišali tako dolg govor iz Timovih ust. Pa še ni bil pri kraju. Pogledal je Hanno in mene ter pristavil šaljivo:

»Skoraj se bojim, da ga je ta ljubi par pozabil vprašati, če bi mu bilo všeč, da se vzameta.«

»Prav zares — tako je!« mu je vpadel s smehom O'Molloy v besedo.

Pogladil si je svojo dolgo valujočo brado, kot bi se hotel preveriti, da mu te dragocenosti ni kdo ukradel, in je nadaljeval medtem, ko se mu je obraz resnil:

»Ampak — še ni posejano... ne bomo gotovi!«

Pograbil sem lepo priložnost.

»Če ni hujšega — Archerja bom že jaz nadomestil... Tako-le voziti s štirimi konji sejalni stroj, še ni največja umetnija.«

Hannah je od veselja vzkliknila:

»Ha, ha, ha! Frenchy! (Tako me je rada klicala.)

Vi ste pa Janezek na vseh poteh! Predvčerajšnjim še cowboy, včeraj trapper, danes kmet... kaj še?«

Tim, ki me je imel rad, je prenehal polniti pipo, odpel si je ovratnik svoje črne srajce, kot bi se bal, da ga besede ne zaduše, in je vzkliknil:

»Kaj stavim, da bo Frenchy pri sejalnem stroju Archerja prekosil!« In z debelim smehom je pristavil:

»Vidi se, da ga je tudi na nekem drugem polju prekosil!«

O'Connor si je zapalil smotko in menil suho, ne da bi premikal ust:

»To je bila poštena borba, ali se ti ne zdi, Madge?«

»Mislim, da priredimo kar dve svatbi hkrati!«

»Pri svetem Patricku!« je vzkliknil gospodar, »to je pa dober domislek! Toda niti Hannah niti Frenchy nista do zdaj zinila nobene besedice.«

Hannah me je sunila v rebro.

»French naj govori.«

Zdaj so vprek začeli vpiti:

»Kaj pravi Frenchy? Kaj pravi Frenchy?«

Psi so lajali, krava je nekje mukala... Bil je tak hrup, da sem moral nekaj časa počakati, preden sem mogel izjaviti, da soglašam.

*

Zavzel sem Archerjevo mesto v neredni čumnati, na drugi postelji sta se stiskala oba brata O'Molloy s svojimi ogromnimi udi. Ob jutranjem svitu

naj bi zopet vstal ter se posvetil svojemu sejalnemu stroju. A hreščanje bratov mi je branilo spati. Vsaj krivdo sem nanje valil. A bila je tu tudi stena, ki me je ločila od spalnice deklet. Tam zadaj, sem mislil, koprne dekliško srce, da bi se s tvojim združilo.

... Zjutraj, ko sem osnažil vse štiri konje, nakrmil in okomatal, mi je prinesla Hannah za zajtrk juho, jajca in slanine s krompirjem.

*

... Med tem, ko se je usedal prah sejalnega stroja na moj obraz in na moje roke, sem moral razmišljati o Paul Durandovi dediščini in o izvršitvi, ki je visela nad menoj... Upiralo se mi je, izročiti Madgi denar. Na drugi strani bi pa bilo izdajstvo napram pokojniku, če bi tega ne storil...

Seveda! A on ni predvideval, da bo izrabila Madge njegovo odsotnost zato, da mu zvestobo prelomi!... Ni li bila moja dolžnost, vpoštevati ta nepričakovani preokret?

Tako sem premislil in dolgo sem tipal za tem in onim pomislekom. Prvega dne, ko je bilo deževno, sem se napotil v mesto. Tam sem dal v banki odpisati Paulov delež od mojega računa ter ga po čeku poslal njegovi sestri — edini sorodnici, o kateri sem zagotovo vedel, kje živi. Njen naslov sem našel med Paulovimi papirji... Če bi se bil potrudil tolmačiti Madgi zadevo na svoj način, bi se bila gotovo odpovedala vsemu, kar bi jo spominjalo na mrtvega zaročenca, a koj sem zavrgel ta nepotrebni machiavellizem ter končno veljavno pomiril svojo vest glede svojega ravnanja.

VII.

Vse naslednje se je razvilo samo od sebe. Po kratkem času, v katerem sem ostal še tam in sem moral prenesti od vseh strani marsikatero bedasto šalo, sem popeljal Hanno pred altar — istega dne kakor sta se vzela O'Connor in Madge.

Pri tej ceremoniji je bilo vse irsko — izvzemši mene in nekaterih gledalcev. Duhovnik, ki naju je poročil, se je klical reverend pater Mac Mahon. Ni se mogel braniti poudarka, da je nekdanj na zelenem otoku tekla francoska kri skupno z irsko krvjo. S posebnim veseljem je omenil — mislim, ne da bi se zavedal mojega lotarinškega porekla — da sta ženin in nevesta izšla iz enega in istega keltskega rodu. Tisti hip sem imel seveda druge skrbi, kot da bi protestiral. Ko smo prišli iz cerkvice, nam je nešteto ljudi stiskalo roke in vse naokoli lesene kapelice, ki je v svoji zeleni lakasti barvi spominjala na norimberške igrače, so stali lahki vozički z nestrpnimi konjički.

Poštenjakar Grant se je veselil priložnosti, da je mogel spraviti med ljudi spet nekaj svetopisemskih rékel. Šaljivo, s strašnim patosom, je navajal iz Salomonovih pregovorov:

»V svoji lastni besedi bodi odsorej ujet, pravi sveto pismo, a pristavlja: Čednostne žene srcé velja več od blaga in bogastva, kajti moževa ljubezen počiva v nji.«

Bil bi natresel vse 31. poglavje pregovorov, če bi mu ne bil Mac Pherson zatlačil ust s pestjó:

»Pojdi, pojdi, stari dedec! Vsaka stvar ob svojem času! Pater Mac Mahon je za danes zadostil verskim potrebam mladoporočenega para, dasi s papištičnim babjeverstvom pomešano. Zdaj si pa moramo vsi napolniti želodce. Mladcu bo zares potreba — čaka ga še poročna noč! Ha! Ha! In jaz moram skrbeti še za svoje konje... A potem — kako že pravi pesem: Še ostane kapljica, kapljica za jutri!«

*

Najin medeni mesec je potekel normalno. To se pravi: če sva se v času zaroke spoznala le z najboljšo plati, so že prvi dnevi po poroki odkrili, v čem ne soglašava. Kakor je že navada pri neizkušanih mladih ljudeh, sva bila dovolj nespametna, da se nisva zadovoljila z dobrotami, ki nama jih je ponujalo življenje. Namesto, da bi ga smatrala kot skromno kosilo

ter se trudila z vsemi močmi, da bi magari z nepotrebnimi primesmi napravila ta piknik življenja veselejšega, pestrejšega, sva kar v naprej tirjala stvari, ki jih pač ta svet ne more dati. Posledica tega je bila znano guganje med kujanjem in spravo.

*

Eden izmed povodov za prepir so bile moje knjige. Da utegne postati žena ljubosumna na kako knjižnico, mi vse dotlej ni prišlo niti na um. Razen nekega gospodinjskega in modnega lista ni čitala Hannah prav nič. Nimam pojma, kako je prišla do neomajnega prepričanja, da obstaja francosko slovstvo iz ene same vrste umazanih in pregrešnih slik.

»Spet čitaš svoje francoske svinjarije,« mi je predbacivala, »to te spravi še v pekel.«

In zategnila je svoja dražestna usteca v grdo spako — moj Bog, kako strašno je bila grda! — ter je z jezo in zaničevanjem pretila Pascalovim »Mislím«, ki sem jih baš čital.

Kar na slepo srečo sem ji prevedel neko mesto iz tiste knjige, a uspeh je bil ta, da mi je očitala, da si besede prosto izmišljam. Vsakdo vé, da se v Franciji tiskajo samó nemoralne knjige.

»Če bi bil tvoj Pascal zares spisal tako knjigo, kakor praviš, bi to ljudje vedeli! Toda v šoli ga nobeden ni omenil. Nasprotno, njegovi sodeželani...«

Upal sem ji v besedo in jo vprašal, če je že kdaj slišala kaj o Wycherlyu, van Brughu, Smolletu. Niti imen ni poznala.

»Da ji dokazem, česa so zmožni angleški klasiki, sem ji prečital Wycherly-jevo 'Kmečko ženo'. Tiščala si je ušesa in zatrjevala, da jo bo glava od tega bolela. Če je v vseh teh delih zares toliko grdega, kakor pravim — ona sevé tega ne more verjeti — kako grd človek neki moram biti jaz, v čigar knjižnici se vsa ta dela nahajajo... v škodo mojega zveličanja.«

»Ti govoriš kakor blazni reverend Jeremias Collier!«

»Glej ga!« je zmagovito vzkliknila ter visoko dvignila žlico za torte, »tudi ta duhovni, ki ga nisem niti poznala, je bil mojega mnenja.«

*

»Bil je fanatičen metodist.«

»Rajši fanatičen metodist kot on, kakor slab katolik kot ti... Jaz... jaz... jaz bom vprašala patra Mac Mahona, kaj misli o tem.«

A nikdar nisem izvedel njegovega mnenja.

Tako je prišlo, da so Pascalove »Misli«, »Angleško gledališče v času restavracije Stuartov« ter Smolletovi romani v najtesnejši zvezi z mojimi prvimi zakonskimi dramami — z najbolj tragičnim, kar sem doslej doživel. Ne radi neposrednega učinka, marveč radi načelnosti, ki je tičala za tem. Toliko sem umel, da sem si napravil o Hanni napačno predstavo. Prvo pred letom dni; bila je pobarvana z zlato jesenjo. Drugo kot izrodek ljubezni bolne domišljije, pod vtisom dolge ločitve in v barvni krasoti cvetočega snega. Hotel sem ujeti fantome, zdaj sem držal resničnost objeto.

*

Ni mi preostalo drugega, kot da se z modrostjo najdem v resničnost. Da se je izkazala že v začetku najina zveza kot neumnost z moje strani, je bila morda še sreča v nesreči. Moj neupogljivi duh me je varno vodil skozi najbolj divjo prirodo ter me usposobil za prenašanje lakote in mraza ter za kljubovanje sami smrti — pomogel mi bo do zmage tudi v tej borbi, ki mi jo je izdajalska Amorjeva krinka doslej zastirala. Vsaj prepričan sem bil o tem.

Gozd mi je postal tolažitelj. Toda tudi to razmerje je zbuvalo v Hanni zavist. Nič manj ni bila ljubosumna na gozd kot na moje knjige, kadar sem odšel olajšan in sproščen s puško v roki, da se pogreznem v čudovitem polmraku, ki se ji je morda dozdeval kakor past, dočim je meni dajal svobodo in širjavo.

Kadar sem po zajtrku vzel svojo puško, jo je vselej napadla nagla jeza. Predbacivala mi je, da jo ostavljam samo in da imam gozd rajši od nje. Saj je imela prav. Tako je bilo zares. Toda baš v tem se mi je zdelo, da tiči skrito eno poslednjih, načelnih nasprotij med možem in ženo. Mislim, da ga ni moža, ki bi ne imel želje po brezpogojni posesti nekaterih ur vsak dan za svoja razmišljanja. Na drugi strani pa je malo katera ženska, ki bi ne trpela v samoti; toda istočasno s tihim očitkom, ki sem si ga delal sam, da ji ne žrtvujem vse svoje svobode, me je zadevala ostrost njenega glasu. Zvenelo je kakor namerna žalitev. Jezilo me je.

»Prav zares,« sem rekel, »bežim pred tvojo slabo voljo. Dve uri samote bosta tebe pomirili, mene poživeli. Sicer bi te pa moralo pri tem lepem vremenu zamikati obiskati tvoje sorodnike ali kako prijateljico, saj veš, da ti ne kratim svobode. Velja te le eno besedico, in voziček ti bo na razpolago. Princ je pameten konjiček, z lahkoto ga kočiraš, pri tem pa hiter in vztrajen. Naprežem, če hočeš.«

*

Tako nama je prišlo kmalu v navado, da sva hodila popoldne vsak po svojih potih.

Utvarjal sem si, morda po krivem, da slediva v tem klicu najine krvi, da se dopolnjuje usoda dveh ras. Ali ni bilo nji kot Keltinji sojeno, da vnese v zakon tisti duh upornosti, ki je v zgodovini doslej kljuboval vsakemu tiranstvu in se rogala slehernemu poizkusu pomirjenja?

Ljubezen in otožnost sta se mi videla kot bistveni duševni potezi moje žene in zraven še tisto skrivnostno, podtalno hrepenenje po smrti — drugače ga ne morem imenovati. Časih je bilo tako močno, da je skušalo premagati še ona dva druga nagona. O ljubezni svoje žene nisem dvomil in to ljubezen sem ji tudi vroče vračal. A vedno bolj sem uvideval, da tvori otožnost bistven del te ljubezni, da je nerazdružno zvezana z njo. Še v njenih solzah je trepetala slast in če bi ne imela nobene žalosti, bi si bila ka-

tero napravila. Tako vsaj sem si tolmačil jaz njeno pretirano potrebo po nasprotju, njeno poželenje po bolesti, ki se je porodilo še v uri slasti. Zdelo se mi je, da ne more čutiti enega brez drugega, še celo njeni poljubi so imeli okus po razdoru. Opazil sem, kako je v pozabi name in nase, zapirala oči prevzeta rajši od nekega gona razdiranja kot od večjega občutja življenja. Globoko modrost, katere me je naučila priroda, ugotovitev, da je življenje vselej tesna in tragična zveza bolesti in naslade — radi mene tudi ljubezni in smrti — evo, sem našel tu spet potrjeno. Čudoma sem doumel, zakaj ni kljub tej smrtni borbi ljubezniva, okrutna in trpinčena keltska rasa že davno ugasla: Kakor je tudi močna njena želja po smrti, gon življenja je vendarle močnejši!

Če bi pa sebe skušal razčleniti, bi našel nekak prirojen smisel za disciplino in strasten gon k udeleževanju. Morda sem bil prav tak sanjač kakor Kelti, a moje sanje so bile sanje svobodnega naroda, sanje dejanj. Dejanje! Dejanje! Dejanje! Gibanje! Kje je nevarnost, da jo premagam? Razsipam in darujem, kar imam, ker čutim v sebi moč, da kaj novega ustvarim! Skratka, imam poželenje, da na katerikoli način dosežem občutje nebrzdanega življenja! Tako sem pojmoval svoj temperament. Znabiti, da je moj gon k udeleževanju bil usmerjen tudi k razdiranju. Če pa ne, pripisujem to dejstvu, da sta latinska kultura in pa krščanstvo vcepili neko spoštovanje do vsega v naše barbarske duše. Bila je neka ponižnost v spoštovanju, ki sem ga čutil do vsega lepega in dragocenega. Morda tudi kot posledica tega, ker sem bil nesposoben, sam ustvariti nekaj podobnega. To sem sam sebi zameril. Naši predniki so imeli manj pomislekov, ko so zažgali galskorimske čudotvore... In kadar sem pomislil na najino ljubezen, se mi je zdelo, da ji vsakokrat, kadar je prejela Hannah od mene to veselje do razdiranja samega sebe, na drugi strani brez navora in s pomočjo svoje življenjske sile poklonim nekaj novega, globokega in zelo osebnega.

... A take misli mi niso mnogo pomagale. Hannah jih ni mogla razumeti. Kako neki naj ji raztolmačim, da prejema od mene življenje, ki ga izpreminja v smrt? Če bi sama stala duševno na isti stopnji kakor jaz, bi bila razlika ras še vedno zadosti močna, da bi nama onemogočila medsebojno razumevanje. Kaj naj torej koristi skupna civilizacija? Tako je očitovale najino ubogo, tragično življenje prav tista nasprotstva, ki vladajo med različnimi narodi, in v meni zavestno, manj zavestno v Hanni — je rasel v nama neke vrste nacionalizem, ki je še povečal najino trpljenje.

*

... Da! Gozd je bil moj zaupnik.

Tudi tam sem naletel na ljubavne drame. Bile so celo ostrejšje, njih potek krajši. Vse žuželke, ki so po oploditvi ubijale samce, so ilustrirale borbo, v katero sem bil sam zapleten. Prav za prav sem moral biti vesel, da ni tudi Hannah taka! Tako recimo kakor samička ščuka, ki s posebnim veseljem požre svojega soproga — če je kaj manjši od nje. Nazorni nauk iz prirode je imel to prednost, da me je podpihoval v moji zakonski borbi. Ta se je namreč čezdalje bolj razvnela. Zdaj ni bila več sovražna vojna med rasama, marveč je zrastle v nekako zoperstavljanje nasprotnih načel...

Volčja družina, ki je prebivala na nekaj sto metrov oddaljenem peščenem vršiču, me je raztogotila. Razglašala je že kar od sile glasno svoje rodbinske radosti.

Vedel sem, kje sta v gostem grmičevju volk in volkulja napravila svoj dom v zavetju. Pod koreninami ogromnega bora je bil vhod v njun brlog... Ni bilo treba niti pobliže pogledati, da je človek vedel, s koliko spretnostjo je bil izkopan, v loku, da bi do voljkuljine postelje nobena voda ne prodrila. To ležišče je bilo skrbno postlano s suhim listjem in krpami kož, toplo in mehko... Več kot sto podobnih sem že izkopal! Tam je torej prišel na svet ves novi rod mladih volkov, za katere sta oče in mati zdaj hodila

vsako noč hrupno na lov... Slišal sem njuno prvo tuljenje, s katerim sta se sporazumela o svojih namerah. Nato je volkulja umolknila — že je torej prežala. Kmalu za tem je dal volk glas od sebe in je gnal preplašeno divjačino na spreten način v željeno smer... Kdor bi stal v bližini, ki kmalu za tem začul umirajoči ui!... i!... i! ubogega zajčka, ki mu je volkulja polomila rebra... To je šele večerja za oba stara. Volk pridirja z vso naglico. Z razkačeno volkuljo vlečeta žrtev vsak z enega konca, jo raztržeta... No, kaj pa to renčanje? Ni posebno ljubezniv ta parček! Za večji kos gre pravda!... Pa saj je še zajcev dovolj... Ko se do dobra nasitita, odideta oče in mati složno na lov za mladiče... Imenitno rodbinsko veselje!... In prav nič več krvavo kot v človeški družini, kjer tudi jemo mrtvo meso!...

A tisto grdo renčanje poprej!... Tudi v prelepi prirodi, se zdi, ni vse tako popolno — kar tiče zakonov...

*

Pa mi je vendar le dal volčji par dragocen človeški nauk. Če sta srečna — in to sta očitvidno — je njuna sreča posledica tega, da kmalu pozabita na neizogibne nesporazume v prid nežnosti, ki je potrebna, da v dvoje prenašata tovor življenja in smrti. Je li bilo morda že prepozno, slediti temu zgledu? Čeprav sva človeka, Hannah in jaz, ali naj se sramujeva, učiti se česa od živali?

Pripovedoval sem ji malo zgodbico. Ta ženska, ki ni čitala nobene knjige, je zelo rada videla, da sem zavoljo nje postal pripovednik. Danes mi je jasno, da si je priboril Archer njeno naklonjenost, ker je znal na izust vse irske legende. Česa bi ne mogel doseči pri irskem dekletu mladenič, ki pripoveduje usodo Deidrovo? Ali sem rekel »pripoveduje«? Saj to je vendar petje! Keltska rasa ni nikdar izgubila svojih bardov in jih tudi ne bo. Rdečelasec je bil eden izmed njih!

Ta premislek je obudil v meni naval ljubosumja. Prav brez potrebe sicer, saj je bil Archer daleč —

daleč dovolj, da ni bilo mogoče izvedeti, kje se je ustavil. Kljub temu je na novo obujeno ljubosumje pripomoglo mnogo k zbližanju med menoj in Hanno. Povedala mi je tragično pripovedko o Deirdru in iz njenega načina izražanja se mi je zdelo, da slišim tu pa tam zveneti poetični polet svojega nekdanjega tekmeča. To odkritje je vsebovalo zame skriven poziv na tajno tekmovanje, pri čemer sem bil seveda že radi njegove odsotnosti zavarovan pred porazom. Mojim pripovedkam je manjkala bolešno pretresljiva nota in kadar sem končal, se je skrila plavalasa glavica, ki me je pozorno poslušala, rahlo razočarana ob moji rami. Mislim si, zato, da si pripesni še nekaj okoliščin, ki bolj pretresejo srce nego brez ovinkov izpeljane besede moža dejanja.

»Ne vem, kako je to,« je čez nekaj časa pripoznala, »a pri tvojih pripovedkah mi ne gre na jok. Jaz bi pa rada in mislim, da je v njih marsikaj, kar bi me moglo pretresti. A ti pripoveduješ tudi najbolj žalostne stvari tako hladno kakor kak Anglež.«

*

Bal sem se, da jo tlači samota. Zares, kdor ne ljubi knjig, ne sanjavega razmišljanja, ne gozda, mora imeti strašno pusto življenje. Zatorej sem predlagal Hanni, da si najameva v kateremkoli mestu, na priliko v Winnipegu, sobico, kjer se kadarkoli lahko ustaviva. Tam bi lahko živela cele dneve in tedne, kakor in kadar bi se nama zljubilo. Kar more nuditi gledališče — po mojem mnenju ne posebno veliko — kako rad bi ji vse to poklonil!

V moje največje presenečenje je moj predlog odklonila. Dejala je, da je rojena na kmetiji in da ji je življenje na deželi všeč. Nikdar nikoli bi ne prepuščala svojih krav komu drugemu za molžo ... O ne! Znabiti da bi ne bile do kraja pomolzene, da bi se mleko strdilo ... in pa kuretina! ... Ali nima nemara namena, napraviti ograje in gojiti plemensko perutnino? V času njene odsotnosti bi prav gotovo pomešali različne vrste — lepa reč! ...

»Dete moje,« sem dejal, »saj nisem kmet kakor drugi. Moj bančni konto je hvalabogu ter konjski kupčiji in trgovini s kožami precej visok in živina, ki jo tu gojim, tudi nekaj prinese. Ali imaš potrebo, da se na drobne koščke raztrgaš? Ali se to sploh ujema s tvojim stanjem? Ti potrebuješ nege, da se pripraviš na porod...«

Pa nisem obdržal zadnje besede. Vztrajala je pri svojem kmetskem življenju; — ne bom ji predbacil, je jezno dejala, da je »ničvrednica in delomrznica, kot so Francozinje«, ki drugega ne delajo, kot ves ljubi božji dan čitajo rumeno vezane knjige! — Nobena stvar je ne bo zadrževala, da bi svojih dolžnosti ne izpolnila. Sicer pa, da je zelo nevljudno z moje strani, da tako nesramno podčrtavam njeno stanje. Gotovo sem izgubil čut sramežljivosti... Tako je šlo dalje, s precejšnjim krikom in vikom. Izvedel sem, da bi bilo bolje zame, če bi vzel plug v roke, ko da govorim o bančnem kontu, plug — kot to delajo hvalabogu vsi O'Molloyevi, kakor so to od nekdanj delali in bodo tudi v bodoče...

Kmetska žena! Bila je v tem svojstvu za moj okus nekoliko pretirana. Ne bi mi bilo nevšečno, če bi se bila obnašala nekoliko bolj koketno. Trpel sem radi njene nemarnosti v oblekah.

Pa je rekla:

»Čemu? Saj ne pridemo v stik z drugimi ljudmi kot z mojimi sorodniki. Kaj pa stori, če sem bolj ali slabše oblečena? Za naju dva sem videti dovolj čedna.«

»Ljubljena! Saj nisem ničemuren, da si te želim videti malce . . . malce elegantnejšo. Meni osebno bi bilo bolj všeč — saj imam tudi jaz oči v glavi kakor vsak drug človek!«

»Torej me ljubiš radi mojih oblek, ne pa radi mene same?« mi je odvrnila.

*

Preživela sva zlato jesen, srebrnobleščečo zimo, in Hannah se je še vedno branila, zapustiti kmetijo, da bi se podala radi bližnjega poroda v kako dobro

urejeno kliniko z zdravniki, babicami in strežnicami, kot sem si jaz želel. Tako sem moral nekega lepega dne napreči sani ter odhiteti po potrebno pomoč.

Iz previdnosti sem se spotoma naglo ustavil na vsaki kmetiji, tako da sem pozneje, ko sem se pripeljal nazaj z gospo O'Molloyevo in staro mešanko, ki so jo klicali za Juno Lucijo, našel vso hišo že polno postrežljivih žensk. Vse so prišle na pomoč in da vidijo trpljenje moje žene. Požrtvovalnost, pomešana s sadizmom. Žarkov jesihasti glas gospe Mac Phersonove je vladal za oktavo više nad resnim altom gospe Grantove, ki je bila natrpana po zaslugi svojega moža s stavki iz svetega pisma. Vedno se je spovračal grozni refren:

»V bolečinah boš rodila svoje otroke.«

»Čemu ji to trobite?« je vpila gospa Mac Phersonova. »To bo ubožica že sama zadosti občutila. Le pogum, moje dete, najhujše šele pride!«

Hannah me je v obupu pogledavala. Prosila me je pomoči. Porinil sem gospo Campbellovo, katere okostje mi je bilo na poti, nekoliko v stran. Ob ležišču svoje žene sem brez vsakega drugega povoda izbruhnul v jok ter jo poljubljal.

»Ne ostavi me!« je prosila.

Takoj — in prvič — so se postavile vse štiri gospe zoper mene in sklenile, da me spravijo ven. Tudi stara Gandryjeva se jim je pridružila. Stisnila je oči v svojem rjavem licu, ki je bilo vse razočarano, ter je dejala:

»Moški ne spadajo zraven pri takih poslih!... Pustite vendar svojo ženo na miru!... Kadar sem bila jaz v takem položaju, sem vedno poslala svojega pokojnega starega h kakemu prijatelju, naj pije na moje zdravje... Sicer pa — ali nimate nič pitnega pri hiši? Stare babe potrebujejo požirek gina pri delu... Še dolgo bo trajalo, preden pride otrok na svet... Še dobre štiri ure ali pet... Nobeno minuto prej ne...«

Nato si je v veliko grozo gospe Mac Phersonove zapalila pipo.

Nekaj ur pozneje, ko sem sedel v sosednem prostoru in nervozno grizel svojo cigaro, je bilo slišati krik, nato veselo mrmranje, stokanje — in durí so se odprle.

»Objemite svojo hčerko, gospod,« je strogo zapovedala gospa O'Molloyeva, kot bi me hotela kaznovati.

Stara Gandryevka je vzela pipo iz ust in je dejala:

»Dobro si jo oglejte, to malo kreaturo! Čisto Vaša podoba! Čez osem dni Vam bo še bolj podobna, in čez dvajset let bo spet prav taka kakor Vi. Taka je ta reč!... Dajte mi še požirek gina!... Goltanec se mi posuši, če slišim kričanje črvička!«

*

Tako se je naposled naselilo veselje v našem domu. Pomlad se mi je zdela krasnejša kot kdaj prej. Nikdar poprej še niso stale rdeče vrbove veje tako proti sivo zelenim listom... nikdar prej ni viselo toliko zvezdic na grmovju... Dobro sem vedel, da je to norost, a ko sem to ugotavljal, sem se še bolj radostno udajal svojim iluzijam. Tako sem opajal svoje bitje, ki je bilo polno življenja in veselja, ob življenju in veselju prirode.

Da, bili so čudovito lepi časi!

Krr... krr... krr... žerjavi so bučali v puščicah gručah čez hišo, z iztegnjenimi vratovi in nogami... gaga... gaga... gaga... tropi gosi in droplje... Izza robov mlakuž, po katerih sem korakal, so me klicale pribe, kot bi me hotele izzivati, da od dam nanje strel. Tui... tui... tui... sem se jim smejal. Obračale so glavice z dolgimi tenkimi kljuni in so me gledale. Race so v parih krožile tik nad hišo, kot bi bil prepovedan lov. A veliko večje kot kdaj prej je bilo moje spoštovanje do ljubezni — ustrelil sem le racmana, ki jo je sam samcat mahal... Tega vsaj ni pogrešala nobena samička.

A izostajal sem vselej le za kratek čas, kajti mudilo se mi je videti genljivo slabotno, brejajoče dete, ki mi je bilo po izreku stare Gandryjevke tako podobno.

Vezilo! A tudi povod za razdruženje! Vnelo se je tekmovanje v ljubezni med očetom in materjo. Kateri izmed naju je dete bolj ljubil? V tem tekmovanju sva si bila skoraj zaveznika. A kateremu je veljal otrokov nasmešek? V tem sva si bila sovražnika. Nežnost in ljubosumje sta se v nama prepirala. Za najinimi ljubezenskimi besedami je tičala pogojnost. A najini prepiri so se vselej končali v nežnostih. Nastal je povsem nov ritem, ki je prevzel najino življenje.

*

Marsikaj nama je dalo skupnega posla: baby Lucy je pokazala zanimanje za svetilko... ali je odkrila dve očesi in zasadila svoje prstke vanje. Potem pa sva imela oba isto skrb: kašljala je... Kljub temu sva bila slej ko prej ljubosumna... En sam nasmešek naju je lahko razdružil.

... Hipoma se je spet pojavilo vprašanje narodnosti, ne da bi bila mislila na to. Povsem prirodno je bilo, da sem se pomenkoval z detetom, ko je doraščalo, v francoščini, a njegova mati v angleščini, z irskim naglasom.

Moj jezik je dete hitreje dojemalo kot materinega. To je bil triumf zame, katastrofa za Hanno. Če je pri O'Molloyevih poskušala baby Lucy, igraje se z dedovo brado, ponoviti kako besedo, ki jo je Irec govoril, se je vsa družina veselila te zmage nad francoskim jezikom. Tako je napadla tudi te imenitne ljudi, katerih bi posamič nobeden ne bil odobral najine neumne borbe, čim so se čutili kot irska enota, neka vrsta sovražnega, šovinističnega razpoloženja. Tedaj sem se čutil, kakor da sem izgnanec.

*

To je bil nevšečen položaj, na katerega sem se pa počasi navadil. Hannah je bila zvesta zakonska žena in — razen kadar se je kaj kujala — strastne nežnosti. Od leta do leta sem čutil rasti moč navade, ki tako pogostoma nadomestuje odkrito ljubezen. Hannin dvojni način čustvovanja se je sicer začel lo-

tevati tudi mene. Malo je manjkalo, da sploh ne bi bil mogel več prestati slučajnih izbruhov brez močnih nasprotnih učinkov.

VIII.

Nekega pomladnega večera, kmalu potem, ko smo praznovali tretji rojstni dan naše Baby Lucy, sem prišel z lova na gosi in ugledal pred hišo čeden voziček z neznanim konjem.

... V hiši je govoril moški glas. Znan se mi je zdel... toda trenutno se nisem mogel domisliti, čigav da je... Kdo vendar govori tako?... Kdo ume vendar izvabiti iz Hanne glasen smeh?... (in ta smeh je zvenel tako nekam tuje)... In kdo zna pripraviti Baby Lucy, da tako radostno vzklika?... Sunkoma sem odpahnil duri.

Tak kakor je bil zmerom, s svojim rdečim čopom las, je vstal Archer ter mi vzradoščen iztegnil roko. Smejal se mi je prijazno kot nikdar prej. V njegovih svetlo modrih očeh so se prekopicavale hudomušne zlate lučke.

Živahno in spretno je začel pripovedovati in vpletal neštete podrobnosti, ki so podpirale njegovo povest kot pečat resničnosti. Potoval je bil po Združenih državah, mahnil jo je v Britsko Kolumbijo, kjer je kopal zlato, potem se je vrnil v Saskatschewan, da tam poravna nek stari dolg. Pri tisti priložnosti pa je odkril, da Paul Durandova koncesija sploh nikdar ni bila vpisana.

»Nihče ne bo oškodovan,« je dejal, »če jo dam razveljaviti. Tako sem si mislil. Dobil sem torej koncesijo in stopil na mesto pokojnega. Dobra tla so, poznam jih. Tako sem torej postal Vaš sosed in bodite prepričani, da Vam bom dober sosed.«

Ali je še ljubil Hanno? Trudil sem se, da bi ugenil. Iz neprodinosti njegovih veselih, vse preživahnih oči, ni bilo mogoče razbrati ničesar. Hannah, ki sem jo tudi opazoval, je očitovala veselje, a zanimanja ne. Nji je pomenil Archerjev povratek — tega

sem si bil v svesti — nepričakovano svidenje s starim prijateljem — drugega nič.

Pri večerji sem ves čas oprezoval Archerja. Brez ljubosumnosti. Kljub temu, še danes se spominjam, sem si želel, da bi bil mogel odeti Hanno s plaščem nežnosti.

Rdeči Archer je bil miroljuben sosed; skozi skupine dreves smo ga lahko opazovali, kako je potrpežljivo, z upognjenim gornjim životom — ker je imel prepasane vajeti — in z iztegnjenimi rokami vodil svoj plug. Če je veter ugodno pihal, je bilo slišati besede, ki jih je klical svojim konjem: »Damn you Polly! Get up!... you son of a gun!... Ha... a!... Ge... ee!... Back up Petel!... Damn your soul!... A oh! Jee... wees!... Stop! You dirty bitche!«

Časih je prišel zvečer k nam. Bil je vedno na novo in gladko obrit. Zrezal si je tobak, natlačil pipo in se igral z Baby Lucy. Da je klical Hanno po krstnem imenu, bi me bilo kot Francoza motilo, da ni bila na zapadu splošno taka navada. Nihče bi se temu ne čudil. Rad je vzel kako knjigo s police, česar Hannah nikoli ni storila, odprl na strani kakega razmotrivanja, recimo iz Pickwickijerjev, ter čital na glas kak stavek o snobih, ali pa Schakespearejeve sonete. Ob takih prilikah se je njegov ironični naglas zmerom izgubil. Presenečal me je radi poudarka, s katerim je čital. Zgodilo se je celo, da je Hannah vsa zavzeta prenehala sredi svojega dela — v eni roki je držala cunjo, v drugi posodo — ter globoko dirnjena prisluškovala besedam, ki jih je nekdaž iz mojih ust odklanjala. Bil sem prav tako iznenaden kakor vesel.

... Bili so dnevi, ko se mi je zdela Archerjeva družba kakor strup, ki se mi je priljubil. Bil je zame nepopisen užitek, kadar je čital začetek »Kraljevskih noči« ali šumeče ritme »Rešenih Benetk«. Ali je bila radi tega Hannah na tihem huda name? Zdelo se mi je, kakor da se ji zdi čudno, ker sem tako brez

ovinkov priznaval Archerju večjo spretnost v čitanju in prednašanju verzov. A odkod, šment, mu je ta dar? Ljubil in razumel je najsilnejša in najtežja mojstrska dela angleškega pesništva in znal jih je presenetljivo dobro prednašati. Le časih se mi je upiralo, kadar je čital Shakespeareja, Otwaya, Marlowea, Spencerja in Sidneya s pretiranim muzikalnim podarkom. Da, zoprno mi je bilo!... Pa sem mu vseeno sam dajal knjige v roke.

»Evo, Archer! To mesto mi je posebno všeč. Radoveden sem, kako ga boste Vi čitali!«... Vzel je knjigo, preletel z očmi označeno mesto in pričel je čitati s takim glasom, da je bil mahoma ves njegov izraz izpremenjen... Popolnoma smo podlegli njegovemu čaru... Kadar je nehal, je bilo, kakor da je padla tišina kakor nekaj temnega, težkega na nas in da je ubila nekaj zagonetnega, nepopisno mikavnega. Vselej sem se potem na novo začudil, ko sem ugledal Archerja, ki je sedel pred menoj v svojih umazanih, belo in modro progastih delovnih hlačah, v črni, pod pazduho nekoliko obledeli srajci ter z veliko rdečo in rumeno ruto okrog žilavega vratu... Bolestno sem se čudil tudi Hanni, ki je sedela v zamišljeni presunjenosti. Pred leti sem bil pri nogometu resno ranjen. Obvezali so me in dali injekcijo kokaina. Povratek bolečin po euforiji je bil podoben občutku, ki me je ob takih prilikah obšel. — Ti si nevaren čarovnik, Archer! sem si moral misliti.

*

Ali sem jaz vzel Hanno v Winnipeg s seboj, ali ona mene? Kdo bi znal to povedati? Ona, ki je vsikdar odklonila moje vabilo, naj gre z menoj, kadar sem imel kako opravilo v banki, je zdaj nenadoma radostno pristala. Baby Lucy je ostala ta čas v oskrbi babice in starega očeta (O'Molloy je imel že nekaj belih las ob plavih sencih!)... Hannah me je vlekla v velike prodajalnice, k Eatonu, čigar ogromni »Emporium« je tvoril slavo tedanjega Winnipega.

*

V modnih trgovinah je napravila veliko hrupa. Pred ogledalom je pomerjala tkanine, ki so se prilegale njeni koži in njenim lasem.

»To-le v mauve,« sem dejal, »ti izvrstno pristojta. Še boljše seveda to-le črno...«

A bilo je nemogoče dopovedati ji, kako sijajen okvir je tvorila njenemu telesu baš črna barva. Odločila se je za »mauve« in temno modro. Komaj da se je vzdržala rumene. Neki čedni, veliki, hudobni prodajalki je bilo posebno veselje, ponujati ji oranžasto in zlato blago. To bi bilo moglo pristojati brunetki, a pri njej se je ta barva »tepla« s plavimi lasmi in z nekoliko biedo, mestoma rdečo kožo.

»Ni važno, da pride obleka do veljave, marveč oseba,« sem ponavljal. »V tej stvari se smeš mirno zanašati na Francoza, mi se razumemo na te reči.«

Pozneje sva jedla v višjem nadstropju Hoppy thought ali Sweethearts choice; sladoled z jagodami in bananami je bil dober. Pri tem okrepčilu je šumelo okrog naju tisoč glasov prodajalcev, prodajalk in gnetečega se občinstva. Med njimi so bili bogati kmetje, ki so govorili na glas o poljedelskih strojih, o trpežnosti konjskih oprav in o luksuzu malih vozičkov. V drugih nadstropjih so preizkušale gospodinje dobroto darjeelinga, ki so ga trgale žene iz hinduskega rodu, ali pa japonski čaj, ki so ga posušila drobna, poševnooka bitja. Malo naprej so otipavali ljudje dragocena krzna. Elegantne dame, ki so bile na novo počesane in manikirane, so prihajale iz salonov za friziranje, zraven pa so vsiljevali mladi drožisti mogočnim možem s krasnimi obrazi svoja lepotilna sredstva. V drugem nadstropju je čakala neka žena z dežele pred vrati zobozdravnika. Nekje je zaljubljen ženin lastnoročno ogrinjal svoji nevesti pariški večerni plašč. Pozneje sem srečal isti par pri zlatarju ob dragem kamenju. Ko je Hannah nazadnje le nakupila vse, sem odšel za četrť ure v knjigarno, med tem ko si je moja žena ogledovala izložbe. Žal je bil uspeh tega njenega početja še preveč velik. Zvečer sem jo v sobi Palacea presenetil, kako je pred ogledalom skušala posnemati poze, v katere postavljajo

komiji pupe v izložbah. Vse je posnemala. Bedasto držanje prstov, neorganično kretnjo bokov in z eno nogo je stala na prstih...

»Meni je prirodna gracija všeč,« sem pripomnil.

Ne da bi izpremenila svoje poze, se je ozrla s svojim ljubkim obrazom proti meni in mi odvrnila:

»Sam si mi neštetokrat predbacival, da ne znam biti koketna.«

»Prav imaš! A v mislih sem imel vsikdar žlahtno koketerijo, preprosto in prirodno. Pregreškov v okusu ne trpim. Zdaj mi takih nizaš celo vrsto. Nosiš lakaste čevlje in svilene nogavice k popotnemu kostimu. Sam zase je vsak komad lep, a vse skupaj ne harmonira. Povrh vsega je tvoje držanje višek umetničenja. Pazi!...«

Ta očitek jo je spravil iz ravnotežja; sesedla se je in bila je vsa iz sebe od jeze.

»Odpusti mi, dragica! Hotel sem ti le pokazati, da je tvoje zadržanje neprirodno. Ni baš ljubko, če padeš vznak — zato se varuj takega držanja, in...«

Toda nevihta, ki je izbruhnila iz nje, mi je onemogočila nadaljnje govorjenje. Nazadnje sva legla, s hrbtom proti hrbtu ter tvorila raztrgan X...

Zjutraj sva se pobotala. Polnila je košare z novo pridobljenimi dragocenostmi.

*

Bil sem vesel, da jo vidim tako elegantno. Njena fina irska pamet se je znala okoristiti z mojimi opombami, čeprav so jo sprva spravile v strašno jezo, ki ni bila nič manj irska kakor njena pamet.

Ko je bila vožnja po železnici za nama, sva zajutrkovala zgoraj v O'Connorjevi prodajalnici in Hannah je s tiho radostjo uživala komplimente svojega svaka ter očitno Madgino zavist.

Razkazovala je in spet spravljala v košare, izginjala v Madgini sobi ter prihajala spet v novi toaleti.

»Krasno!« je odločila Madge. »A kaj poreče k temu Frenchyjev konto?«

O'Connor je strokovnjaško otipal blago ter se z vidnim veseljem trudil ugeniti pravo ceno. Med tem je pribežal od vseh zapuščeni Angus O'Connor, ki je bil iste starosti kot Baby Lucy, v moje okrilje. Splezal mi je na rame, izvlekel mojo uro iz žepa, da bi jo slišal tiktakati, in mi preiskal vse žepa, če sem prinesel zanj kakih sladkarij. Z bonboni si je zamazal obrazek in si brisal roke z groznimi vzkliki radosti ob novih prevlekah pohištv.

»Kaj pa Baby Lucy?« sem vprašal Hanno.

»Good gracious, popolnoma sem pozabila nanjo.« Žena, ki nikdar ni bila koketna, je mahoma postala tako koketna, da je pri tem pozabila na svoje dete. Podražil sem jo. Maščevala se mi je z neprijaznim odgovorom. Namesto da bi se prerekal, sem dejal:

»Obleke so lepe, toda poglobitno si pozabila.«

»Kaj pa?«

»Lepo perilo!«

»Oh, tega nihče ne vidi!«

Tedaj sem le skomizgnil z rameni in odšel v hlev, da naprežem ponija.

*

Toda tudi moj poslednji nasvet ni ostal brez učinka. Prosila me je, naj priložim ček v pismo, naslovljeno na Th. Eaton & C., s katerim je naročila nekaj garnitur finega perila. Prej me je še natančno izprašala, in ko sem se izjavil za belo perilo, je barvaste postavke črtala iz seznama. Francoski okus je zmagal.

Lepa sprava je vladala doma. Še več! Postal sem predmet njene posebne pozornosti. Še celó moj rojstni dan ni šel neopažen mimo — in prejel sem v svoje presenečenje krasno izdajo Tristrama Shandya. Izbero je oskrbel seveda Archer. V ljubki zadregi mi je to priznala. Nihče mi ni več očital mojega pohajanja po hosti in ko sem se vračal, sem našel s cvetjem okrašeno mizo, nekaj, česar pri vsem trudu prej nisem mogel doseči. Vse to sem občutil kot nekak izraz hvaležnosti za nakupe v Winnipegu in to me je nepopisno ganilo.

... Zopet jesen, zopet ljubljena simfonija v zlatu in bakru, petju ptic selivk in kratki solo zahajajočega solnca... potem je nastopila nedolžna krasota zime.

Bilo je v prvih zimskih dneh, baš ko je zapadel nov sneg, v katerega so živali zapisale zelo neprevidno premnoge skrivnosti, sem nekega rdečkasto sojnega jutra zapustil svojo hišo, da ustrelim srnjaka.

Komaj sem imel četrť milje za seboj, ko sem zavil okrog skupine dreves in stal z očesom proti očesu z Archerjem. Rdečelasec je držal svojo 30 × 30 karabinko v roki, ki sem jo poznal. Prišel je v gozd z istim namenom kakor jaz ter mi je predlagal, da greva skupaj na lov.

Hočem se spominjati, kako je bilo natančno...

Sledila sva sledu močnega srnjaka. Vodil naju je vzdolž ob robu malega močvirja, čigar pas iz bičevja se je v svetlobi lesketal kakor zastava orientalskih žezel... Opozoril sem Archerja, da mora biti žival čvrst srnjak, ker je bila sled v obliki srca globoka in spredaj točno zaznamovana. Med močvirjem in šumo sva tako hodila po ozki progi nizdol, vedno v isti smeri. Imela sva še lep kos poti pred seboj, preden bo potreba napraviti načrt za lov. Spominjam se, da sem dejal Archerju, da bo pri sedanji usmerjenosti vetra in prijetni temperaturi stala živalca nekje zadaj za peščenimi sipinami na kaki solnčni jasi... Pihal je nežen, skoraj mlačen vzhodni veter in kljub najinim lahkim oblekam nama je začelo postajati vroče.

Sledila sva torej sledu, pušila brezskrbno pipe in se polglasno pomenkovala, ne da bi naju zmotila prerijska kokoš, ki je visoko letela. Pripovedoval sem svojemu spremljevalcu o življenju gozda in o skrivnostih njegovega živalskega sveta, pojasnjeval sem mu »zakaj« je marsikatera stvar taka in taka, o pomenu, ki ga ima strah pri ohranjevanju ras ter o globljem vzroku vzporednosti in pomešanosti med krasnim in groznim, med slastjo in okrutnostjo, med življenjem in smrtjo, ki vlada v prirodi. Govoril sem mu o tistem velikem dihajočem ritmu, v katerem se življenje in smrt v neprestanem spovračanju držita

tesno v objemu ter se medsebojno izmenjujeta v prečudoviti menjavi radosti in bolesti, v sijajnem ravnotežju sil. Taka je priroda, da te hkrati navduši in strahuje. Čim smo ušli samovoljno izumetničenim življenjskim oblikam civilizacije, stopimo v svet, ki pozna le zakone uboja in ljubezni, postave, o katerih ni mogoče reči, katera izmed obeh je usodnejša. Z napeto pozornostjo je Archer sledil mojim izvajanjem, v katera bi morda človek sploh ne smel preveč globoko siliti.

Tako sva prišla do kraja, kjer se je bil srnjak pasel. Prorokoval sem, da zdaj ne more biti daleč. Višina, v kateri so bili odgriznjeni lanski, kljub mrazu še nežni poganjki, nama je potrjevala, da imava opravka z močno živaljo... Naletela sva tudi na sveže odpadke v okroglih kupčkih... To je spet govorilo, da sva na sledu srnjaka, ker leže pri srni bolj raztreseno... Nekoliko dalje je žival poskušala s tekanjem križem kražem zabrisati svojo sled oziroma zapeljati zasledovalca v napačno smer. Svetoval sem Archerju, naj mirno popuši svojo pipo do kraja, a jaz bom med tem napravil lovski načrt po indijanskem načinu.

»Poglejte! Veter piha od zapada. Zatorej se morava držati kolikor mogoče vzhodno od srnjaka. Verjetno je, da je žival tu prav v bližini. Najprej napraviva torej velik lok. Če ne pelje sled nikoder iz kroga, se nahaja žival še notri. Potem nama ni treba drugega, ko da se približava pod okriljem vetra.«

Preden je potekla ena ura, sva imela srnjaka v razmeroma tesnem prostoru. Tedaj sem se izročil popolnoma svojemu nagonu in oprezoval v zapadno smer, skozi vrsto malih jas, v katerih sem domneval zaslediti srnjaka. Archer je korakal na moji levici, nekaj korakov za menoj. Komaj sva napravila kakih dvesto korakov, ko sva ugledala za neko vrbo srnjaka, ki je kmalu udaril v beg. Hitro sem nastavil puško, in med četrtem skokom, ko je dosegel najvišjo točko, sem nameril med stisnjene sprednje noge in sprožil. Kroglja ga je zadela, kakor sem predvideval, v glavo, in videl sem, kako se je dvignila zadnja noga;

nato je padel, prekopicnivši se kakor zajec, težko na svoje rogovje. Desno in levo od rjavega madeža je brizgal sneg. Ne da bi se brigal za Archerja, sem šel naprej, da se lotim srnjaka, kakor je pač lovska navada. V hipu, ko sem sklonjen čezenj z naglim urezom odprl srnjaku vrat, je švignila kroglja kakor razkačena čebela zraven moje glave.

Hipoma sem stal pokonci in se ozrl. Petnajst korakov od mene je stal Archer s potrjim obrazom in si dajal opravka s svojo karabinko. Takoj sem nameril nanj. Tedaj je izpustil orožje.

»Pojdite deset korakov nazaj!« sem ukazal.

Šel je.

»Stoj!« Čutil sem mrzel pot pot pazduho. Zona me je spreletela po hrbtu. Moral sem si delati silo, da ga nisem upihnil.

Mračen in počasi sem korakal naprej. Ko sem prišel do karabinke, sem skušal razbrati iz sledov v snegu, kaj se je bilo zgodilo. Ni bilo nobene veje, ki bi bila utegnila po nesreči sprožiti puško. Povrh tega sta stali Archerjevi nogi pri streljanju v predpisanem kotu. Nazadnje tudi njegov preplašeni obraz ni dopuščal nobenega dvoma. — Baraba je streljal name. Skoraj gotovo se mu je nenadoma zmešalo.

»Archer!« sem zavpil nanj. »Ne genite se z mesta! Prepustite meni skrb za karabinko... Tako! In zdaj se vrnite po isti poti, po kateri sva prišla. Napravili mi boste veselje, da boste hodili pred menoj... Toda za božjo voljo, povejte, zakaj neki ste me hoteli ubiti?«

Ni dal odgovora. Niti toliko, da bi zatajil, da me je nameraval umoriti. Nobene besede o kesanju. — Toda s tem vprašanje nikakor ni bilo rešeno. Zakaj me je Archer poskušal ubiti? En sam odgovor je bil na to: nenadoma se mu je moralo zmešati.

Razmotrival sem in ga pri tem pozorno opazoval. Na mestu, kjer sta se najina pota ločila, sem mu ukazal, naj gre domov. Krenil sem proti svojemu domu in v levi roki sem nosil njegovo orožje, karabinko, ki bi me bila pred nekaj minutami skoraj spravila ob življenje.

Da sta mi bila roka in rokav krvava od srnjaka, skoraj nisem opazil.

Ne vem zakaj, a čim bliže sem bil svoji hiši, tem bolj sem izgubljal svoje ravnodušje, ki se je bilo v mojem neštetim nevarnostim izpostavljenem življenju udomačilo ter mi pomagalo tudi preko tega strašnega dogodka. Moji živci so mi odpovedali in začel sem se tresti po vsem životu. Z vso silo sem se obvladoval... Potem sem si skušal predstavljati, kaj bi bilo, če bi me bil Archer zadel... Saj mnogo ni manjkalo. Le majhna majcena nespretnost ali razburjenje, ali celo le kak nepreviden moj vzgib pri rezanju srnjaka... Če bi bil zadel, bi bil padel prav čez žival... Le malenkosten poznejši aranžma v snegu bi bil potreben, da bi se komisiji nudil prizor lovske nesreče... Archer bi bil prisegel na sveto pismo, da sem stal v črti še živeče živali, ne da bi me bil videl... Zadostovalo bi bilo, da bi napravil lok, da bi prevaril ogledovalca, češ, da se je približal z druge strani, pa da bi prenesel moje truplo za nekaj korakov v stran... Spet bi imeli časopisi priliko razpravljati o priljubljenem predmetu: o nevarnosti lova, če sta dva udeleženca. Že sem v duhu videl naslov: »Smrtna nezgoda francoskega farmerja na lovu« in podnaslov bi se glasil v zavestni ironiji: »Nosil je rjavo lovsko opravo in tovariš ga je zamenjal z jelenom.« Na to sem moral misliti, ko sem odpahnil dveri.

*

»Archer je streljal name!« sem zaklical, ko sem vstopil. »Evo njegove karabinke.«

S to besedo sem zalučil orožje s svojo okrvavljeno roko v kot. Hannah se je zastrmela v mojo roko, ki je bila omadeževana s strjeno krvjo. Oči so se ji razširile, pobledela je, opotekla se, tiho zaječala in se težko zgrudila. Obležala je na mestu. Treba ji je bilo pomagati. Baby Lucy je bruhnila z žalostno tuljenje. Kje je voda? Kis? Konjak?...

Prišla je k sebi in rekla z ugašajočim glasom: »Ubil si ga, sovražim te.«

To mi je za hip vzelo besedo, nekaj me je davilo v grlu. Da pridem do sape, sem si z nervoznimi prsti odtrgal gumbé od svoje srajce in vrgel ovratno ruto raz sebe. Potem sem skušal — dolgi lasje so mi viseli čez čelo in oči — tolmačiti:

»Toda... lju... lju... ljuba...«

»Ne kliči me več tako...«

»Archer je vendar streljal name...«

»... Lažeš!« Iz njenega glasu je kipelo sovraštvo in njen kazalec me je obtoževal. »Ubil si edinega moža, ki sem ga kdaj ljubila, edinega, ki ga ljubim.«

Da! To mi je zalučila v obraz. Zdaj zdaj sem mislil, se bo zemlja odprla in me požrla. Obmolknil sem kakor obtoženec, kateremu je dokazana krivda. Nisem našel odgovora na ta očitek, dasi bi se bil mogel otresti z eno samo besedo. Vse to mi je postalo brezpomembno spricho strašnega priznanja, ki ji ga je izvabila pravkar njena obupna bol. Archer! Naj bo! Toda jaz, jaz! Vse moje življenje se je razrušilo in ob ušesa mi je udarjalo njeno ihteče jecljanje:

»Tako je bil dober z menoj... on... vrnil... vse to... trpela sem... mrtev! Ti si ga ubil!... Nikdar... niti ene nežne besedice... Pekel... življenje s teboj... on me je tolažil... bil dober... ti si ga ubil... zaradi mene... sovražim te!«

Komaj da sem opazil, da so se ji spet začele obračati oči in da jo je spet obšla nezavest... Baby Lucy je zaslutila, da se nad njeno glavo odigrava drama. Sesala je svoj prstek in ni vedela, za katero stran bi se zavzela. Nazadnje je jokaje našla zavetje ob mojih nogah.

Tedaj je spravil nov napad srda Hanno pokonci. Strastno mi je ugrabila dete.

»Ne dotikaj se ga, morilca!« je zarohnela nad njo. »Ubil te bo, mene bo ubil, kakor je ubil moža, ki je bil boljši od njega.«

Bodeča bolečina v srcu ni hotela prenehati. A počasi sem dobil spet oblast nad seboj in sem dejal:

»Lasu mu nisem skrivel, temu... temu... človeku... Pustil sem ga živeti, le orožje sem mu vzel iz rok, potem, ko me je hotel umoriti... Pojdita skupaj, radi mene, kamor hočeta...« Odšel sem in zaloputnil vrata za seboj.

*

Zunaj sem trezno premislil položaj. Torej me Archer in Hanna varata!... Od kedaj neki se to dogaja?... Od časa velikih nakupov v Winnipegu!... Zame zanemarjena, za onega pa koketna in elegantna!... In jaz, norec, sem ji še nasvete dajal — presneto spačen mi je zvenel moj grohot v ušesih. Potem je sledil čas nepričakovane pozornosti z njene strani, ki sem jo tolmačil kot hvaležnost...! Stara pesem!... Da, stara, prastara pesem... večna prevara, z večno istimi, preprostimi sredstvi... O Bog, kako smo moški včasih neumni!

Da! Prevaran! Toda noben srd ni vstajal v meni. Opazoval sem se z radovednostjo, kakor opazujemo zanimiv predmet... Prevaran!... Zakaj se nisem razljutil?... So ljudje, ki v takih primerih ubijajo ali izvršijo samoumor... Toda ostra bolečina, ki me je bodla v srcu, ni hotela prenehati.

... Čudno, ko sem bil v smrtni nevarnosti, sem bil vedno mož dejanja... Zdaj sem bil negotov!... Kaj mi je storiti?... Eno samo mi je bilo docela jasno: da je ta položaj nevzdržen.

Oj tužno življenje!... Da!... Toda zdaj velja postaviti se v boj... Ali mi ni do zdaj nečesa manjkalo — čuvstva izrazitega boja?... Mar sem do danes vedel, kdo je zmagovalec, kdo premaganec?... Danes vem... Prej se je izogibala odkritemu boju. A kako je vendar vse to prišlo?

... Najprej... hočem se vsega natančno domisliti... Njena podoba v sijaju zahajajočega solnca... Čedno, oh, čedno!... A že tedaj je sedela poleg Archerja! Tedaj je vzplamtel v meni srd. Potem povratek s severa. Čutil sem se kot zmagovalec, a v resnici sem bil premaganec! Jaz, jaz! Premagan od mrtvega in premagan od žive! Bolje bi bilo, da sem

se v Edmontonu nekaj dni udal razvratnosti. Z gnušom bi se bil odvrnil od nje, očiščen kakor vsa lepa prejšnja leta. Tedaj, ko je še bila prerija... Premagan! Toda premagan od tako prekanjene nežnosti, da se sploh nisem zavedel... Tako podobno se mora počutiti tiček, ki je zletel na litanice...

Pa zdaj? Kaj naj storim? Ni nobenega navodila, kako naj se zadrži prevaran zakonski mož! ... V tem je naša civilizacija pomanjkljiva...

So ljudje, ki odpuščajo, drugi spet kaznujejo v navalu srda ali plemenitosti. To zavisi nemara od prebave. Zato so ljudje prizanesljivi napram zakonskim možem, ki izgube razsodnost... To je neumno... Treba je vse natančno premisliti...

*

Vrnil sem se domov ter se preoblekel. Ona je še vedno visela brezmočno na stolu... Besede nisva izgovorila nobene.

Ko sem bil oblečen in moj kovčeg pripravljen, sem napisal na listek: »Potujem v Winnipeg. Čez osem dni se vrnem.« Nato sem napregel svojega ponija pred male sani in se peljal v vas.

Pot je vodila mimo Archerjeve kočje. Skoraj gotovo je slišal zvončke, kajti videl sem, da je napol odprl dveri, ker skozi zamrzla okna ni bilo mogoče videti ničesar.

Nisem se mogel vzdržati, da bi mu ne zaklical:

»Izvolite izkoristiti mojo odsotnost in svoje delo dovršiti... Ona je sama.«

V Winnipegu sem blodil brez cilja po ulicah, bil sem eden tistih, ki ovirajo s svojim postopanjem promet, med tem ko drevijo urni, zaposleni in gumi žvečeči ljudje, možje in ženske, kakor prikazni iz sanj mimo človeka... Pripadniki drugega sveta...

Lotil sem se kupčije.

Po trdem prerokanju, ki me je za nekaj časa odvrnilo od moje usode, mi je prodal zemljiški senzal v novem okraju ležeče zemljišče. Beli in modri situacijski načrti, priporočilna pisma mestnih in okrajnih

oblasti so mi plesala pred očmi, kot bi me hotela raztresti. Gospod Hickett, prekanjen business-mož z zlatim ščipalnikom, se je trmasto držal zelo visoke cene, jaz prav tako zelo nizke. Razgovor se je stopnjeval do strašne ogorčenosti. Potreba, da se stavim v bran, je v meni zbudila vse borbene nagone. Prešel sem celo v napad. Gospod Hickett se je z vso vnemo lotil svojega posla in metal z najsilnejšimi argumenti okrog mojih ušes, dokler se mu ni zdelo, da me je omamil, ali bolje rečeno, dokler mu ni sapa pošla. Tedaj sem začel drobiti vsak njegov dokaz. Nazadnje sva se zedinila na sredi poti, nobeden izmed naju ni ostal zmagovalec. Toda že razvedrilo, ki mi ga je nudila debata, je bilo svojega denarja vredno.

Po vseh barih sem srečaval znance ... A glej ga, šmenta, kje neki sem že videl tega možakarja, ki se guga v rožicah, z melono na levem ušesu in s smotko v ustih?

Poklical me je v francoščini, s kanadskim podarkom. Kaj to je bil David? ... Vsa prerija se je mahoma razživela v meni!

Precej naložen z whiskijem, mi je na kratko opisal svoje sedanje življenje.

»Da, prijatelj moj! Kakor sem dejal, tako sem storil: bajto sem zažgal. Vse je zgorelo ... tudi moja sedla ... Toda imel sem tukaj« — trkal se je po žepu — »čeden kupček drobiža ... Zbogom, konjički! Pa hajd v drugo kupčijo ... Nekaj sem iztaknil tam ob jezerih ... Dobra zadeva ... v Saint Hormidasi, ob jezeru Manitoba ... stvar je v teku. Dobri kmetovalci, skoraj sami Kanadci! ... Garači, to ti rečem! ... Ljudje, ki vedo, kaj se pravi prijeti za delo! In po zimi me ribarstvo nič koliko ne redi ... O, sami možje, ki ga radi zvrnejo kak kozarček ... Če sem kupil hotel? Če sem dobil licenco? Jasno, človek! ... Lepo, mirno življenje hotelirja, ob strani čedno ženko iz Quebeca ... Prav porabna so ta stvorenja, pridna kot čebelice ... Hiša v najlepšem redu. Pridi vendar! Pa si oglej, čez mesec dni, da ti pokažem hrup ribarstva na jezeru! Ti si mi gost, seveda ... Nikar me ne

žali! Nikar se ne izmotavaj mojemu vabilu!« — Zares, kaj bi bil mogel boljšega storiti, kot sprejeti?

*

»Ti se mi sušiš,« je dejal David ter me pozorno premotril, kakor sem sedel s svojim whiskijem pred seboj... »Tako nekam si videti — toda nič te nočem izpraševati,« je takoj pristavil s tisto prirojeno mu rahločutnostjo, ki sem jo najbolj cenil pri njem.

Zares, kaj bi bil mogel boljšega početi? Kaj mi je koristil kak skandal? Edino, kar me je prav močno bolelo — to mi je dejal razum, a nerazsodnost je kmalu ugovarjala — je bil problem: Baby Lucy. Vse ostalo je bila stvar Archerja in Hanne. Preudarjal sem, da se ločim od Hanne, da ji dam vsak mesec nekaj denarja, a glede otroka da se domenim z gospo O'Molloyevo... A tu, tu je tičala rana.

Hannah se je po kratki stranpoti povrnila k možu, ki je bil istega plemena kakor ona... To je bilo nekaj človeškega — žalostno, toda človeško!

*

Ko sem sedel po osmih dneh odsotnosti v vlaku ter se vozil domov, se mi je zdelo, da sem našel nekak modus vivendi. Ločitev se mi je zdela radi kanadskih postav izključena. Prav, naj opravita torej Archer in Hannah s svojo vestjo, kakor moreta. Zahteval sem le, da odloži ona moje ime. Skrb za Baby Lucy prevzamem jaz, to se pravi, da bi jo dal gospe O'Molloyevi v oskrbo proti plačilu.

Potem sem sklenil, da obiščem Davida in pogledam, če bi ne našel tam kakega opravila zase. Če bi mi tam postalo preveč dolgočasno, mi je bila še vedno svobodna pot do kupčije s kožami.

Dobro sem vedel — prisegel sem, da sem šel zadnjikrat na sever. Toda kako bi se mogel človek držati tako nerazsodne odločitve?

Taka je bila stvar: eno življenje je končalo in treba je bilo začeti novo. Zelo sem se mučil. Tem bolje... Celo te strašne, zahrbtnne srčne bolečine naj mi bodo v korist. Silile so me prestati in premagati

položaj. A vedel sem, da bo treba mnogo moči, da začnem spet znova živeti in se bojevati...

Boj? Naj živi!

Ali bom imel toliko moči, izmotati se iz strašne mreže ljubezni, kakor sem jo imel takrat, ko sem se trudil, pridobiti Hanno zase? Ali ni bila zdaj ista igrica, le z obratnim smotrom? Torej ni bilo povoda, da bi obupal. Četudi izgubiš v takem boju marsikateri las, — ali ne izideš iz njega krepkejši? Iz boja? Pozabiti na Hanno — to je pač treba veliko pozabiti! In mnogo moči je potreba za to! Med tiste sence in mene mora pasti toliko svetlobe, da oslepé od nje moje človeške oči.

Nisem dvomil o tem, da bi se mi posrečilo.

V remizi je stal Jim Cowan s svojimi debelimi škornji v gnoju ter me je sprejel z nepriljudnim nasmehom.

»Ali je poni nakrmljen?« sem vprašal.

Jim je počasi izpljunil tobak, ki ga je žvečil, potem je prišel njegov odgovor — usta so mu pri govorjenju ostala nepremična, tako da ga je bilo le s težavo razumeti:

»To je stvar njegovega novega gospodarja.«

Potreboval sem minuto časa, da sem razumel.

»Za božjo voljo, njegov novi gospodar? Pa ga menda vendar nisi prodal?«

»Ne, tega nisem storil... Kaj pa mislite, da sem? Jaz prodajam, kar je moja last, če se vidi kupčija dobra... Tujega blaga pa ne... Saj imamo policijo v Kanadi.«

Nato je pomežiknil:

»Morda... morda imate vzrok, da ničesar ne veste?«

Zgrabil sem možakarja za ovratnik! Stopil je za korak nazaj in rekel mirno:

»O, Vi ste močnejši od mene, in povrh tega govorijo, da radi streljate na ljudi... A mene ni strah. Saj imamo policijo v Kanadi. To mi lahko verjamete.«

Kletvica mi je bila na ustih, pa sem dejal:

»Kaj me briga! Zdaj mi daj mojega ponija.«

Jim je stresal glasen grohot:

»Kako? Ti si drzneš tako govoriti meni v obraz?«

»Pri sveti knjigi, da! Če mi drugače nočete verjeti.«

»Jim! Zdaj pa jaz tebi rečem: imamo v Kanadi tudi policijo.«

Jim je momljal:

»Torej sva istega mnenja, gospod! Točno istega mnenja. Imamo justico v Kanadi, in justica spoštuje starega Jima, ker spoštuje stari Jim postave. Stari Jim ni tat, kakor ste trdili... Stari Jim bi Vas lahko tožil za odškodnino radi razžaljenja časti... To bi se Vam prav prileglo. Če bi bili rajši starega Jima poslušali, bi zdaj že davno vedeli, zakaj stari Jim ne nosi nobene odgovornosti več za Vašega ponija... A saj ne marate poslušati... Zatorej drži stari Jim jezik za zobmi.«

Spačil je obraz in se okrenil, da bi šel stran. V srcu pa je umiral od želje, da bi ga poklical nazaj.

»Tak govori vendar, človek božji!«

»Saj sem že govoril, gospod!...«

»Govoril, da — a povedal nisi ničesar!«

»Če mi pa neprestano v besedo vpadate.«

»Prav! Molčim!«

»To je beseda!« Stisnil mi je roko, kakor da sva sklenila kupčijo. »Torej na kratko: Tistega dne, ko ste pobegnili, ker ste streljali na Archerja...«

»Saj nisem jaz streljal na Archerja! Saj sploh nisem nikamor pobegnil...«

»To meni lahko rečete, kakor se Vam zdi... Toda ne morem Vam pripovedovati, če mi venomer v besedo vpadate... Tistega dne, ko ste odšli, je prišla Vaša »žena« in je odpeljala ponija. Plačala je oves in seno — torej nisem imel nobenega ugovora. Prodala ga je skupaj z vso ostalo živino Tomu Ridellu iz Prince Alberta, ki je nedavno tukaj nakupoval. Z njeno živino je natrpal svoje vagone... Za ceno ne vem... A Tom Ridell gotovo ni plačal več, kot je bilo blago vredno... Ne, gospod, to ni njegova navada. Če bi bila Vaša žena hotela, bi bil dosegel za živino

gotovo višjo ceno... A kaj hočemo — tako je življenje. Tom Ridell je prekanjen — vse stvari dobi za stonj... Ali je prav tako, gospod? ...»

Meni se je vrtelo v glavi. Ničesar več nisem slišal — kar hitro sem moral h O'Connoru. Madge mi bo povedala, kaj se je primerilo.

*

O'Connor je bil v prodajalnici, ko sem drevel po stopnicah gori v Madgino sobo.

Moral me je opaziti, kajti prihitel je za menoj in mi zastavil pot.

»Ne!« je vzkliknil. »Sem gori pa ne. Mož, ki je poskušal izvršiti umor, nima tu ničesar iskati.«

»Toda Georges! Bodite vendar pametni! To je vendar bedasto, kar govorite... Nasprotno, Archer je bil tisti, ki...«

O'Connor se mi je zarežal v obraz. Njegovo koščato, grobo obličje se mi je približalo in se pretvorilo v spako:

»Seveda! Jagnje je bilo krivo...«

Čutil sem, da me jeza grabi in stresa.

»Če ste mož, Georges, pridite na ulico, pa ponovite, kar ste rekli...«

»Hvala lepa! To me nič ne mika! Zdaj Vas že dobro poznamo. Še eno besedo, še en korak, pa Vas pustim aretirati radi kaljenja hišnega miru...«

Iz tega spačenega, bedastega obraza bi bil najrajši napravil beefsteak!

*

Doma — radi visokega snega sem prišel le počasi naprej in se jezil, da nisem mislil na to, da bi si od Jima izposodil sani — sem našel popolen nered. Ljudje govoré o nepopisnem neredu. Ta pa je še preveč lahko opisen: vrata, ki se jih zapreti nikomur ni zdelo vredno, so bila na stežaj odprta in sneg je zametel noter. Pohišstvo je zijalo kakor razparano. Vse miznice prazne. Hanninega perila nikjer več, moje stvari pa so ležale po tleh. Prav tako moje dragocene knjige, povsodi raztresene, raztrgane, poteptane.

Brez dvoma jih je dobila Baby Lucy za igračo, med tem, ko je bilo treba pospravljati kovčege. Tudi moji lastni kovčegi so izginili, ognjišče je bilo porušeno, zaloga živil umazana. Nobene rjuhe, nobene odeje več na postelji. Hlevi so bili prazni, tudi oprave ni bilo nobene več nikjer. Podoba hiše, ki so jo razdejali barbari in zapustili. Človek bi se vprašal: zakaj neki ni bila upepeljena, požgana? ... Edino to so pozabili storiti in moral sem si delati silo, da nisem podlegel demonu, ki me je hotel prisiliti, da zdaj izvršim, kar je bilo pozabljeno ...

Napotil sem se k O'Molloyevim.

*

Bradati orjak me je pogledal globoko užaloščen.

»Ni bilo lepo, moj sin«, je dejal, »da si streljal na Archerja.«

»Ta pripovedka me spravi še v obup ... Saj nisem jaz streljal na Archerja! Ampak on name ...«
Oče O'Molloy je zmajal z glavo.

»Saj bi ti rad verjel, toda Hanna trdi nasprotno.«

»In Archer se upa to potrditi?« sem poizvedoval.

»Archerja nisem videl — to moram reči,« je tiho priznal oče O'Molloy.

Hotel je baš nadaljevati, ko je vstopil Tim in me hudobno pogledal:

»Evo, tu je Frenchy,« se je hudoval. »Prihaja k nam z lepimi besedami in z mislijo na umor ...«

»Tiho bodi, Tim,« sem dejal. »Ne vem, kaj vam je pripovedala Hannah ...«

»... Ne obtožujte nedolžne ženske!« je ostro zavpila gospa O'Molloyeva vmes.

»... Ne vem, kaj vam je pripovedovala Hannah,« sem ponovil, »niti tega, kar ji je Archer natvezil. Toda poslušajte me zdaj mirno in ne motite me. Potem boste govorili vi. Nazadnje moram vendarle vedeti, pri čem da sem.«

Povsem stvarno sem poročal, kar se je bilo pripetilo. Med mojim pripovedovanjem je majal O'Molloy z glavo. Tim pa je sočutno godrnjal: »Mogoče ... mo-

goče... to bi bilo mogoče...« Starka je pa obdržala svoj sovražen in zaničljiv izraz. Ko sem končal, je pljunila z žalečo preprostostjo in zaloputnila kuhinjske dveri za seboj. Orjak je obrnil oči v tla in skušal v svoji brezmoči raztolmačiti zveze. Tim me je pogledal in vzkliknil:

»Frenchy, ali moreš priseči? Tvoja prisega mi velja več kot vse iznajdbe, s katerimi je morda nakrmil Archer Hannine kurje možgane.«

»Tako mi Bog pomagaj!« sem dejal ter dvignil roko za prisego.

»Si slišal, oče?« je zavpil Tim.

On je bil že na moji strani — kdor bi ne bil soudeležen pri stvari, temu bi se moglo zdeti vse to strašno smešno. Tim je ponovil:

»Si slišal, oče! Vse to je le nova Archerjeva svinjarija. Ni je laži v Frenchyu!«... Še pred dvema minutama je govoril o mojih »lepih besedah« in proti svoji volji sem se moral nasmehniti... »Ne, Frenchy ni lažnik in Archer je pripovedoval storijo po svojem kopitu.«

»No, kaj pa je pripovedoval?« sem vprašal. »Zdaj je pa res že skrajni čas, da izvem.«

»No, misli si, da je bil Archer na Tvojem mestu in Ti na njegovem,« je odvrnil Tim. Archer te dolži prav tistega, kar je sam storil.«

»Da,« je vpadel stari v besedo. »Toda vse to je prineslo sramoto nad našo hišo. Ona je z njim pobegnila.«

Zdelo se mi je, da se hiša obrača kakor pri groznem potresu.

Moral sem zbrati vse svoje moči, da sem spravil iz sebe vprašanje:

»Pa Baby Lucy.«

»Bog jo varuj,« je ječal O'Molloy, »vzela sta jo s seboj...«

»Še eno besedo,« sem dejal hladno, »ta ni tako važna. Mojo živino — kdo je prodal?«

»Hannah! Mislila je, da si pobegnil in da te ne bo več nazaj...«

»Vrag vzemi, kar je mislila!... Jaz hočem imeti Baby Lucy!... Kam so šli?«

»Proč...«

Truden in star je sklonil O'Molloy glavo...

»Proč! Da, proč! Izginili brez sledu...«

*

Ko sem šel mimo Grantovih, me je ogovoril stari Škot:

»He, Frenchy! He! Kakšne govorce krožijo... Ne verujem nobene besede. Ta rdečelasi falot kar diši po tem, da bi si izmišljal take storije, da more ukrasti ženo svojemu sosedu. Toda sveto Pismo pravi: Tisti, ki te sovražijo, bodo osramočeni in pribežališče zlega bo razpadlo v prah.«

To so bile prve prisrčne besede, ki sem jih slišal in njih učinek je bil nepričakovan. Moje oko, ki je doslej ostalo suho, se je orosilo in solza mi je zdrknila do konca nosu. Ko je Grant to videl, je vzkliknil:

»Da, da! Tudi pravičnik zapade tugi, toda zapisano stoji: Gospod Bog ne bo pahnil pravičnika od sebe in zločincu ne ponuja svoje roke! — Pogum, pogum, sosed! Gospodinja ima gotovo skodelico čaja za naju. To ni prida, broditu do kolen v snegu, pa še s kovčegom v roki!«

In vso svojo sovražnost škotskega protestanta razgaljajoč, je nadaljeval:

»Ne, ne! Pustite me kar pri miru s tem Ircem! Saj poznamo storijo prenačljene prodaje živine Riddellu. Če vzamemo, da se nista odpeljala z istim vlakom, se bosta že kmalu našla. Nihče ne dvomi o tem...«

»Kje...«

»Sam Bog vé, in morda vé tudi policija... Pridite! Pridite! Posrebala bova čašo čaja. Mislite na besede svetega Pisma: Dokler bo svet stal, bo zmaga hudobca le kratka in hinavčeva radost bo kratka. Vsemogočni Bog, kaj bi bili na tem svetu, če bi Ti ne bil pravičen!... Pridite! Pridite! Dobra ženka

ima vselej pripravljeno vodo za čaj... Potem bova videla, če moreta dva dobra škotska konja voziti prijatelja do železnice...«

IX.

V Winnipegu me je sprejel odvetnik Stopwell v svoji pisarni — za pisarno mu je služila cela vrsta sob — v petem nadstropju nekega velikega poslopja v Main Streetu. S fantastično hitrostjo so švigala dvigala gori in doli. Službo pri dvigalih so opravljali mladi ljudje, ki so med vožnjami v hitrici vtikali nosove v kake učene bukve. Tako so si služili, da so mogli živeti ter se hkrati mukoma pripravljali na izpite. Morda bodo čez nekoliko let baš v tem poslopu imeli svoje razkošno opremljene pisarne ter bodo konkurirali advokatu Stopwellu, doktorju Mac Manusu, zobozdravniku Lindsayu, katerih imena so se blestela na vratih North American Buildinga.

Gospod Stopwell, advokat, pravdnik in notar, je z resnim in lesenim obrazom poslušal mojo zakonsko tragedijo. Njegove male oči so se nahajale na varnem za oklepom ogromnih roženih naočnikov. Brez prestanda je majal s svojo plemenito plešo in podčrtaval konec vsakega mojega stavka z dvojnim: »Vidim! Vidim!«

Ko sem bil s svojim pripovedovanjem pri kraju, me je začel izpraševati z ledeno strogostjo preiskovalnega sodnika. Če imam kaka pisma, ki sta si jih krivca pisala? Ne? Vidim! Vidim!... Imam li kak povod za domnevo, da sta zdaj zaljubljenca skupaj? Nobenega? Vidim! Vidim! Hm... hm... Najprej bi bilo treba — hm, hm... da — ...tukaj je pač taka navada... — da plačam najprej nekaj na račun. Oh, le kako malenkost! Samo malenkost!... Ali bi mogel vplačati na primer dvajset dolarjev za prve stroške radi tega potrebne korespondence?... Da, lahko?... Zeló lepó! Vidim! Vidim!... Da... hm, hm!... Najbolje bi bilo, če bi se privaten detektiv polotil te zadeve. Da bi mi lahko imenoval enega, ki je mož na mestu v tem poslu... Oh, povsem diskreten — hm,

hm!... da mi preskrbi neprikoren dokaz o razmerju obeh krivcev... »Orožarna postav,... hm, hm!... Kanadske postave, to morate vedeti, gospod, so namreč najboljše na svetu — hm, hm! Pa vendar — moram priznati — hm, hm! — tudi te postave so le človeško delo. Homo mendax, moj gospod! To se pravi... ah! Vi znate latinski? Vidim! Vidim! Hm, hm... Orožarna postav nam daje v tem primeru sledeča orožja na razpolago...«

Gospod Stopwell mi je svetoval, naj preskrbim povelje za aretacijo dvojice —, če bi pa mogel detektiv dokazati, da... hm, hm... njuno zločinstvo — o čemer on, gospod Stopwell, niti zdaleka ne dvomi... zares? Tega da nečem? Vidim! Vidim!... Ločitev zakona je pač strašno težavna zadeva... vendar: pričevanje zapriseženega detektiva... O, brez vsakega odlašanja hoče vložiti tožbo v soglasju s pristojnim paragrafom...

*

Gospod Richard O. Snooby, privaten detektiv, je bil hladen, redkobeseden mož in neznosno samozavesten. Zahteval je, da mu opišem oba ubežnika in mi je zatrdil, da ju bo v nekaj dneh že imel — vseeno, kje se skrivata. Nezaupljivost se me je nekoliko prijel, ko je zahteval tudi on predplačilo.

*

Vsaka stvar ima svoj čas, sem si mislil. Solze in bolečine nikakor niso kaj zlega, če jih človek zna pravočasno premagati. Dokler je človek mlad, se mu nudi neusahljiv vir za tak primer: delo. Že kmalu se delo s smehom maščuje solzam.

... Kmalu me je že kupčija držala z nešetimi rokami. Moja zdrava narava, ki je v šoli gozda spoznala resnico »primum vivere«, je prevladala in moja bolečina je zvenela le še »con sordino«. »Leitmotiv« mojega srca je prešel v bol, srd in vsa druga potrebna čuvstva ter se pomešal ž njimi v strahovito simfonijo. Ko sem dospel ob določenem času v St. Hormidas ter stopil v »Hotel Imperial«, kakor se je Davidov hotel

pompozno imenoval, sem bil spet tak kakor poprej, kipeč od življenjske sile. Kaj pa me je brigalo, da je detektiv gospod Richard Snooby razočaral moja pričakovanja, ker ni našel nobenega sledu za Hanno in Archerjem? Vse to še od daleč ni bilo tako važno, kakor prizori na jezeru Manitoba, kjer so se ljudje borili zoper zimo.

David pa jaz bi gotovo ne mogla veljati za izkušene, udejstvovanja željne može z zapada, če bi se kmalu že ne začela udeleževati te borbe. Stara, zmagoslavna metoda napredka: edinost, se nama je nazorno pokazala na tem kraju, kjer sta civilizacija in divjost neposredno trčila vkup. Čeprav ni David imel nobenega pojma o kakih srednjeveških stanovskih društvih, je vendar umel kakor vsak Belgijec besedo o edinosti, ki krepí, in jaz sem bil že dolgo izven Evrope, kjer se voditelji borijo prav za prav le za postranske stvari, mnogokrat celó za umišljene, da bi bil mogel razbiti vrednostne table svoje mladosti. Priroda mi je razodela: Kdor ni z menoj, je zoper mene. Nisem več veroval v nevtralnost na tem svetu. Problem je: prijatelj ali sovrag. Mimo tega sem še umel, da je ni lepše stvari od dela, da je dvojni napor dvakrat tako lep kakor napor poedinca in da je napor dvajsetorice tudi dvajsetkrat lepši. David in jaz sva vedela, kaj se pravi »zaslužiti življenje«. Obadva sva si ga že nekajkrat »zaslužila«, celó zoper smrt. Tu ne gre za kako »evropsko igráčo«, da bi se bilo treba po v naprej določenih pravilih boriti za boljši socialni izgled: igre brez formata, kjer gre za ničemurnost. Mi smo bili brez predsodkov, prilično se nismo ustrašili niti kake prevare — in smo vedeli, da gre pri igri, ki smo jo od nekđaj igrali, koncem koncev za življenje.

Zatorej sva sklenila družabniško pogodbo z namenom, da se posvetiva nakupovanju in prodajanju rib. Skupno sva nabavila potrebne konje in sani. David, ki je bil radi svojega hotela navezan na St. Hormidas, je skrbel za nakup, prodaja pa je bila moja skrb. V tem namenu sem se peljal v Winnipeg, da si pridobim odjemalcev, kakor Hotel Imperial, Hotel

Ribolov je bil sijajno izpričevalo za moč človeške volje. Jezero, s katerega je bil veter pomedel sneg, je ležalo v mračnem blesku, kakor oksidirano srebro, pod bledim, brezoblačnim nebom. Okrog solnca so visela kakor šaljiva čarovnija v obliki križa blede stranska solnca — dokaz, da je vladal precejšen mraz. V zraku so morale krožiti neštete prizme, ob katerih se je lomila svetloba v vseh mavričnih barvah. V čarobni igri so se barve zdaj hitreje zdaj počasi vrtinčile, združevale, kadar so zadevale ob ledeno skorjo, odsevale, obstale za hip tiho združene, da so se nazadnje brez vsake težave razpuščale v žarkem blesku bele svetlobe . . . Prav po sredi te pravljичne igre, ob nenehajočem rožljanju mraza, ki nenadoma nagrbanči ledeno ravan, da začne pokati, se je vozila dolga vrsta naših sani s cingljajočimi zvončki. Vedno dalje po jezeru, proti obzorju, ki je padalo s povsodi enako nedotaknjenostjo neposredno na led, dokler nismo dospeli do kraja, kjer so ribiči — bili so Kanadci, Islandci in Mestici — po našem nalogu ropali jezero.

Nad tri čevlje velikimi odprtini v ledu so se dvigale lesene kolibe, štiri metre v kvadratu velike; tam so kurili peči, da odprtine ne bi zamrznile. V odprtinah je skrivnostno pljuskala temna voda. Skozi te odprtine spuščajo ribiči mreže ter jih vlečejo spet ven. Taka mreža vam je kakih sto čevljev dolga. Kadar spuščajo mrežo, morajo razširiti odprtine za kakih sedem čevljev. Mož poriva nato z dolgo palico mrežo pod ledom dalje do pomožne odprtine. Tam stoji mož, ki jo ujame ter vleče dalje na isti način do tretjega . . . in tako dalje do poslednje odprtine, odkoder vlečejo vrv nazaj do izhodne odprtine, katera je med tem že do mala zmrznila.

Présneto bridek kruh si tako služijo ljudje. Kljub blaznemu mrazu morajo možje prijemat i z rokami do ramen globoko v vodo. Čim jo potegnejo iz vode, je roka že prevlečena z ledeno skorjo, ostro kot nož. Toda čemu bi se zadrževali tako dolgo pri teh težavah in bridkosti h? Pride trenotek, ko potegnejo mreže iz vode, ko prijemajo ribe za škrge, da za hip zacepetajo in poslednjikrat zablestijo v zlatem in sre-

brnem razkošju, ter jih vržejo, sproščene iz mrež, s sirovim sunkom na led. Mraz jim je milosten. Vrže se nanje ter naglo zaključi njih tragično in groteskno cepetanje. Potem jih zlože po vrsti na kupe in naš mož jih naklada na sani, da vse to veliko umiranje zamenjamo v dolarje, v dobrobit in prospeh naše firme! . . .

*

Z bridko ironijo se je trudila usoda vso to zimo, da bi mi dokazala pravilnost rëkla: »Nesreča v ljubezni — sreča v igri.« Vse, česar sem se dotaknil — ribe in zemljišča — vse se je srečno izteklo ter mi prinašalo denarja.

*

Manj sreče sem imel z ozirom na gospoda Richarda O. Snoobyja, privatnega detektiva, čigar bistroumnost je očitno napovedala konkurz.

Polagoma sem postajal že sit, dajati mu vedno predujme, ki so izginjali, ne da bi prejel sploh kake vesti o Hanni, Archerju in Baby Lucy.

Poskusil sem angažirati še tri njegove kolege. Uspeh je bil isti. Potem sem, vsaj zaenkrat, pustil stvar pri miru. Izgubil sem zaupanje do teh ljudi.

*

Analiza lastnih čuvstev je močno zamotana stvar. Če poskušam, da bi se sklonil nad to zasovraženo svojo preteklost, zasledim najprej, po prvi otrplosti: ljubosumnost. Kaj? Rdeči nemarné mi je ugrabil Hanno? Njemu naj zdaj pripade njena plavolasa sladkost? Ta ljubosumnost je budila v meni prirodno občutje človeka, kateremu so ukradli najdražje. A potem je rastel srd. Razmišljal sem o strašnem maščevanju, in te želje še danes nisem docela zamoril . . . Postala je sicer zeló slabotna, a še vedno straši na skrivnem v meni: morda kot brezimni povzročitelj marsikatero bedarije, ki jo počnem . . . Nenavadni, dotlej neznani pohlep po denarju! . . . In gnus, ki sem ga ob istem času čutil do denarja! . . . Če sem le dve minuti sklonjen nad to preteklostjo, se že ozrem v stran. Ne prenesem, ker od tam tako diši po mrliču. Mrtva ljubezen

pod rožami, ki so zvene. Počasi se ozrem v stran od teh ruševin... A kako lahko bi mi to bilo, če bi med vsem tem mrtvim ne bil ostal spomin na Baby Lucy tako živ!...

Ljubezen do otroka je bila vedno nekako pomešana z nekim ostankom ljubosumja, srda in zaničevanja. Močnejša od vsega drugega je bila želja, da dobim zopet svojo Baby Lucy, a neločljive in od nje nerazdružne so bile ostale tri želje. Kakor ladja, ki plove skozi plitko umazano vodo in rije po plesnivem dnu pod seboj...

Popolnega pozabljenja in miru nisem nikoli več postal deležen.

Pomlad je napravila kratkočasju ribolova konec. Že nekaj dni brezdelja je zadostovalo, da sem postal silno deprimiran. Sedanja in pretekla pomlad — kakšna razlika! Ne, nisem bil več jaz tisti, ki se sklana nad svojo preteklost, marveč moja preteklost se je preteče dvigala pred menoj. Premagati sem jo mogel le, če sem ji mogel s sijajno sedanjostjo vzeti vso moč. Slehernna minuta sedanjosti je morala biti izpolnjena, niti za trenotek si nisem smel privoščiti počitka. V vsakdanjem boju sem moral zoperstaviti sleherni minuti preteklosti — tudi najlepši! — zmagoslavno minuto sedanjosti.

Spet sem se pognal v vrtinec trgovanja. Kupčije — 72 ur sem se neprestano vozil po železnici, da si ogledam zemljišče v nekem mestu na zapadu, ki je bujno rastlo. Na potovanju sem pozorno pregledoval overilne listine, zemljevide in kalkuliral šanse bodočih gradenj železnic. Ali je imelo mesto kaj izgleda, da postane središče večje pokrajine? Ali se bodo tam naselili veliki denarni zavodi in trgovine, da bi oskrbovale širšo okolico? Ali bi bilo možno, da se druga, doslej še neopažena, 300 milj od tega oddaljena naselbina nenadoma razvije kot zmagoslaven rival? Ali bi bilo dobro zasigurati se tu in tam? In v kakšnem razmerju?

Taka razmišljanja me niso zadrževala, da ne bi opazoval skozi okno razvoja zemlje. Ali pšenični

posevki dobro obetajo? Ali so hiše videti imovite? Ali je odstotek bogatih in izkušenih Amerikancev zrastel med kolonisti? Prisluškoval sem razgovorom domačinov, ki so vstopali in izstopali na postajah, ter sem delal svoje zaključke.

Kako je vendar bogato tako življenje! Pred mojim očmi se je razprostiral razvoj velike zemlje, ki je zrla v svojo bodočnost. Zmagoslavna pesem Kanade mi je zvenela v ušesih, pesem volje, ki se pripravlja, da podjarmi prirodo, vriskanje duha, ki obuja nerodno, lenobno snov k življenju, ki se loti celo izpreminjati podnebje.

Prvič se mi je razodelo veliko delo Kanade, kateri sem tudi jaz pripadal kot neznaten drobec, v vsem njegovem veličastvu.

Zelo sem se moral truditi, ko sem si hotel predstavljati, kakšna je bila ta zemlja, preden je Canadian Pacific iztegnila svoje požrešne dvojne roke od oceana do oceana.

Peščica ljudi, nadarjenih vodnikov, je izpremenila v roku tridesetih let veliko puščino v bogato zemljo. Da se je to izvršilo, je moralo plačati celo pleme ceno s svojim življenjem: od Siouxov, črnonogih Indijancev in vseh drugih nekdanjih gospodarjev so ostali le drobci, ki bodo pod pritiskom vedno novih belih naseljencev prav kmalu docela izginili...

A zato so našli ljudje iz Evrope odrešenje iz bede londonskih delavskih četrti in iz siromaštva Bretagne!... Veličastna dobrodelnost za evropsko uboštvo! Združeno delo pogumnih osvojiteljev ter zaupnih kapitalistov.

Začetkom jeseni me je povedel David s seboj v provinco Quebec, kjer je hotel obiskati tam živeče svoje sorodnike. Preživela sva nekaj dni v neki vasici ob Saint Laurentu. Od tam se mi je nudil krasen razgled. Bilo je ob spodnjem Quebecu, kjer se reka ogromno razširja. Silni otoki ležé tam. Za njimi

se dvigajo v meglici visoke gore severnega obrežja. Voda mrgoli od parnih ladij.

*

Kakor je bila pokrajina lepa, ji vendar nisem posvečal posebne pozornosti, ker so se mi razmotavale zveze naše kanadske preteklosti.

Prebivalci naselbine so se klicali: Ledoux in Leblanc, Lesperance in Laflamme, Lafleche in Lajeunesse, Belhumeur in Lajoie — bilo je, kakor da je magičen boben klical na sestanek. Kakor da vstajajo iz grobov veterani starega regimenta Carignanovega ter da marširajo mimo. Imenovali so se: Le Clere in Lechasseur, Lepache in Lemarchand, Sansregret in Sanssouci, Casgrain, Pelletier. Nekdanji izseljenci so se pojavili pred mojimi očmi, trdi možje dejanja, ki so to zemljo osvojili. Zgodovina treh stoletij v nekaj tucatih imen! Živi so pričali o sili mrtvih očetov.

Zgodovinska misija Kanade mi je postala dostopna. Počasi in brez pre nagljenja, brez nepotrebne razsipanja svojih sil in z močno ter vztrajno roko je tu prevzemala naloge osrednje matice, poslanstvo civilizacije.

Laurierovi, Adelard Turgeon, Bonkrasori in Lemieux, vzpostavljajo povsodi, v politiki in v gospodarstvu, duha reda in jasnosti, svobode in stanovitosti...

Jezno sem zavrgel pre nagljeno in plitko sodbo, ki jo moji sorodnjaki kaj radi izrekajo ob prihodu na ta kontinent in pri kateri tako dolgo vztrajajo. Preveč udobno bi bilo, če bi se kdo hotel držati takih predsodkov!

Kadar mislim na Kanado, mi od tedaj zvenijo v silnem ritmu francoska imena na ušesa: Montmagny in Champlain, Maisonneuse in Talon, Vandreuil in Léois, Morquette in La Salle...

*

V trenutku, ko sem doživel francosko Kanado v njeni zgodovinski veličini, deželo v njenih gospodarskih razvojnih možnostih, se mi je odprlo novo polje udejstvovanja.

Neki Davidov nečak, ki sem se ž njim seznanil pri kozarcu šumečega piva, je napeljal razgovor na trgovino s kožami. Baval se je s to kupčijo in ne brez sreče. V stari francoski city Quebeca, kjer si čital njegovo ime na čednem poslopju, je bil pri bankah njegov podpis visoko čislan. Predlagal mi je, naj za njegov račun prepotujem pokrajino ob severnem Ontariju, kjer je nameraval napraviti naselbine. Ker me je spraval ta predlog spet v zvezo z mojim starim, dragim poslom, sem brez obotavljanja pristal.

Moja zemljiška podjetja na zapadu so se razvijala na daljše termine. Naša kupčija z ribami se je sama od sebe razvijala, ker smo imeli dolgoročne pogodbe s kupci. Razen tega sem imel skrivnostno predstavo o severnem Ontariju. Le površno sem bil na potovanju po železnici med gornjim jezerom in severnim zalivom videl tiste kraje. Dražilo me je veselje do pustolovščin in potreba, da spet enkrat premaknem svoje noge... A pokrajina Athabaske, kjer je Paul Durand pred mojimi očmi tako klavrno poginil... ne! Ne! Nikoli več tja!... Ontarijo! To je bil zame povsem nov svet! Tam me nobena stvar ne bo silila razmišljati o preteklih stvareh. Tam ne!

*

... Spet se je začela borba z mrazom. Bil je manj bridek, seveda, kot v Athabaski, če si pogledal le na toplomer. Le počasi se živo srebro pomika navzdol, ne skriva se plaho v stekleni kroglici kakor tam. A zrak je nasičen z vlažnostjo. Imaš občutek, kakor da se hoče naseliti vsa megla, ki jo veter podi s Hudsonbaia, v tvojih oblekah, na tvoji koži. Kakor je tudi nepremočljiva tvoja obleka, vlažnost vendar prodre skozi njo. Pod obleko se razleze in ti jemlje dragoceno toploto. Prsi, hrbet in pazduha ti postajajo mrzli. Megla ti leze na ramena, po rokah do komolcev in doli do členkov, ter ti premoči celo rokavice od znotraj. Do kosti jo čutiš. Odira ti kožo s prstov ter lomi sklepe... Zjutraj si kakor ubit. Le s težavo zavozlaš vlažno jermenje na pasji opravi in vso prvo uro mar-

širanja se trudiš v molčanju, mrazu in megli najti svojo lastno toploto...

Potem se ti zdi, da postaja tenčica med teboj in gozdom prozornejša. Sivi trn, temnomodra cedra ti razkazujeta vso svojo krasoto. Sklepi začenjajo spet spodobno funkcionirati, smuči drčijo v taktu, snežna odeja se praši kakor puh...

Tam zadaj, na jugu, je že solnce razbilo meglo s čarobno palčico... Sneg nima več rumenkaste barve. Njegovi kristali se svetijo v vseh barvah... če za hip postaneš, da se psi oddahnejo in da si zapališ pipo, ugledaš vsako barvo na svojem mestu: rdečo nasproti zeleni, modro nasproti oranžasti, vijoličasto nasproti rumeni... Kakor da si spoznal glumačeve prevare.

Če ne gledaš z ostrim očesom, vidiš le drevesa v razkošni lepoti, migljajoča, pestro svetlikajoča se in zabrisane barve... Kdo bi je ne ljubil, te krasne zime, ki je tako lahko osvojiti ne moreš?

*
...Pridejo dnevi, ko sneži. Neslišno žuborenje, ki pokopuje grmovje... Neslišno drčijo smuči po puhastem snegu, da obstaneš nenadoma pred krdelom severnih jelenov, ki neslišno pobegnejo v oblaku snega.

...Mraz se stopnjuje, sneg škriplje pod sanišči in snežkami. Dih se ti ustavi na bradi, ledene sveče visijo od ustnic. Prodiranje postaja težje... Toda proviant se zmanjšuje, polagoma začneš hujšati. K sreči je tu goščava in divjačine najdeš dovolj, pa kje kak brlog, kjer se spočiješ v družbi psov ob toplem taboriščnem ognju, ki te greje, pa ješ in še ješ, dokler te ne ogrne ljuba noč v svoj plašč.

*
Tu so naselbine gostejše nego na severozapadu. Večkrat sem naletel na sledove smuči ali pa sem ugledal v zraku huškniti kako pošast mimo — kakega v pestro obleko napravljenega Indijanca, ki je oprezoval kako sled.

Bili so možje iz rodu Chippewaya, najodličnejši lovci in najspretnjši vozači na kanú... Zdaj seveda so imeli kanú, obešeni na veje z dnom proti nebu svoje zimsko spanje. Vrtinci, ki jih znajo Indijanci preskočiti z kanúji vred, so se brezmočni upirali lednemu oklepu, ki jih je držal v jetništvu.

Tod so delali možje za stare firme, za Hudsonbai-Company in za Revillon Frères. S tem, da so se pri njih zadolžili, so za vekomaj postali od njih odvisni in nemara ga ni primera, da kateri Chippewaya-Indijanec ne bi bil pošteno plačal s svojimi kožami tobaka, moke, lanu in smodnika, ki ga je prejšnje poletje prejel kot predujem. Ta zveza zožuje trg zelo občutno. Pa so vendar še tu in tam manjša tržišča, kjer lahko nakupiš dobrih kož.

Imel sem srečanja z domorodci, ki so pomenila hudo preizkušnjo za moje diplomatične sposobnosti. Saj sem dobro vedel, kaj počenja Indijanec, ki sem ga imel pred seboj, a on je glede mojih namenov tipal popolnoma v temi ter me smatral najprej kot vsiljenca v njegov revir. Treba je bilo, da si napravi jasno sodbo, preden mi je poklonil svoje zaupanje.

Po kratkem, trdem »b'jou! b'jou!« se je domorodec vsedel na drugi konec štora, na katerem sem jaz že sedel. Ponudil sem mu tobaka v znak prijateljstva. Dokler si je polnil pipo, sem vljudno gledal v tla. Takisto on, ko je z bliskovitim pogledom premeril smer mojega sledu, moje pse, moj tovor, obleko, kroj mokasinov in obliko mojih snežk. V dolgem svečanem molku je puhnil debel oblak dima od sebe, med tem ko je okamenel njegov obraz v neprodarno masko, iz katere nisi znal razbrati ničesar, prav ničesar. Prestrašil me je z nenadnim vprašanjem:

»Odkod prihajati?«

Kadar sem povedal odkod in kam, se je mož spet pogreznil v molk ter razmišljal, kakšen namen bi neki mogel imeti moj prihod. A ni si upal staviti vprašanja.

Previdno sem jaz sam napeljal pogovor tako, izkušal izvedeti, koliko plačujejo konkurenčna podjetja za kožo. Mimogrede sem spustil opazko, da se morda obeta nova konkurenca pri nakupovanju in kakšne koristi utegne od tega imeti glavlar večje družine, ne da bi rekel kaj naravnost neugodnega o velikih firmah. Prav počasi se je Indijanec odtajal, začel se je zanimati. Moje srce je bilo veselejše v upanju, da se mi je posrečil nov korak v igri, ki sem jo igral proti velikim firmam, ki so gospodarile gozdovom.

*

Konec meseca marca. Prišel sem do kraja, kjer se pod ledeno skorjo iščejo mnogi potoki k združitvi, da se skupno iztečejo v Hudsonbai. Topel dež omehčuje sneg — ves je že umazano rumen — in pod izpodjedenim obokom žubori, teče nizdol v dolino. Vode razbijajo okove, naraščajo, tvorijo nove vrtince, rujejo drevesa, ki so jih jesenski viharji omajali, izpirajo skale. Pomlad se javlja v vsej razposajenosti.

... V kolibi iz količev, drevesnih skorij in mahu uživam gostoljubnost starega Indijanca, tako dolgo, da bom mogel zamenjati svoje pse za kanú, da nastopim svoj povratek domov. Postala sva že dobra prijatelja. On pripoveduje:

»Proti severozapadu od tu živi tudi belokožec. Ta je spreten kakor ti... Drugo zimo je že v gozdu... Polagoma se je priučil... Lani smo se mu morali kar smejati — prav nobenega pojma ni imel o kožah. Pa je vendar treba priznati: niso vsi belokožci butci. Ne, tega ni moči trditi... Kmalu se je naučil. Ta ti bo prav presneto konkuriral! To ti povem, ker si moj gost in ker si mi všeč.«

»Oni drugi ti morda ni všeč?«

»O, pač. Ni hudoben človek. Ni varalica. A ti si mi bolj všeč!... Ti poznaš tudi gozd!... Pa tudi oni ni slab. Možje mojega rodu ga imajo radi.«

»Kakšen pa je ta človek?«

Moj prijatelj Indijanec je iztegnil roko in hitro sem mu ponudil tobaka. Namesto da bi se zahvalil, stisne roko in dé:

»Mož z ognjenimi lasmi in nebeškimi očmi... Pripada tistim Angležem, ki jim pravijo Irish. Pri sebi ima svojo ženo in dva otroka. Mlajši se je rodil v gozdu v začetku zime...«

Gotovo je Ircev dovolj na svetu. Kljub temu me je nekaj zbadlo v srcu. Vprašal sem:

»Njegovo ime? Kako se kliče?«

»Imenujemo ga »Rdeči rog«, radi njegovih las... Belokožci ga imenujejo drugače. Nekateri pravijo O'Donaghüe — jaz sem se oddahnil — »a njegova žena ga kliče A... a... chié ali podobno.«

»In on, kako jo kliče?«

»Čakaj, on ji pravi: Da... a... ling.«

»Saj to ni ime, to je nežna beseda.«

»Nikdar ga nisem slišal imenovati jo drugače. Čakaj! Pač, enkrat v jezi jo je klical Ha... a... annah...«

»Pa veš za gotovo, da se imenuje O'Donaghüe?«

Indijanec me je premotril.

»Odkod naj vem? Tu se imenuje vsakdo, kakor hoče. Jaz — kolikor se spominjam in dolgo je že tega — sem štirikrat menjal svoje ime. Imena, vidiš, so kakor mokasins; ko jih obnosiš, potrebuješ druge. Ne morem pojmiti, zakaj ste vi belokožci tako divji na svoja imena. Odkar je tukaj, se imenuje O'Donaghüe, to je vse, kar vem... A lahko ti povem še nekaj, če hočeš. Deklica, starejše dete, ne vem, kako ji je ime, gotovo ni njegov otrok.«

»Odkod to veš?«

»Kako bi naj bila njegova? Mož in žena imata oči take barve, kakor so nebesa, in prav take ima najmlajše, ki je prišlo začetkom zime na svet. A starejše ima oči, čakaj, katere barve? Kako bi že dejal? Take barve, kakor je drevesna skorja. Čakaj! Take oči ima kakor ti.«

... Zemlja se ni stresla. Kljub temu se je pred mojimi očmi vse zavrtelo: Indijanec, ogenj, kože na deskah, vse stvari, kot bi jih bila pognala eksplozija v zrak. Ko sem dobil od zaprepaščenega Indijanca še nekaj odgovorov na svoja vprašanja, sem vedel:

slučaj je bil spretnejši od gospoda Snoobya in njegovih tovarišev. Odkril sem sled za Hanno in Archerjem.

X.

Celo tistega, ki pozna hitrost Indijancev na popotovanju, vsakikrat na novo preseneča, s kakšno naglico se širijo novice v kraju, kjer ni prav nobenih prometnih sredstev.

Kakor sem se trudil, da bi čim hitreje prevalil milje med seboj in svojim ciljem, prišel čez drveče reke, spolzel skozi gozdove, premagal s snegom pokrite vrhove, kjer sem se včasih pogrezal do pasu — ko sem dospel, je bila kočja že zapuščena. Sto malenkosti je izdajalo grozno naglico, s katero je bil izvršen prvi korak na begu. Tako je ostal tudi glavnik z dvema tremi plavimi lasmi, ki sem jih nekdam tako rad božal. Ta pogled je obudil v meni čuvstvo, o katerem sem mislil, da je že davno zadušeno.

Dogodki so me preveč surovo presenetili. Prehitro sem bil odšel na pot, da bi bil imel kaj časa premisliti, kaj naj sedaj storim. Kaj naj bi storil, če bi nenadoma stal pred ženo, ki je zapustila moj dom, in pred njenim zapeljivcem? Nenadoma sem videl jasno. Bogve kateri praded iz predzgodovinskih časov mi je narekoval svojo nasilno modrost. Da, spustim se z Archerjem v boj na življenje in smrt in ko ga ubijem — da, ubijem — ponavljal sem to besedo sam pri sebi z barbarskim veseljem — odpeljem žensko kot bojni plen s seboj, kot sužnjo, ki se mi ima pokoriti. Strašna okrutnost je bila v teh in takih predstavah, podobna tisti, ko se od lakote izčrpan vržeš na ubito žival, da ji izpiješ toplo kri. Misel, da se Archerju in Hanni osvetim na tak način, da njega ubijem, je bila prav tako osrečujoča kakor ta, da se zopet polastim one žene. Nisem dvomil, da bi še v mojih dlaneh iskala za sledovi krvi tistega moža, ki ga je tako ljubila, da je radi njega vse razbila... Brez dvoma, te predstave so bile bolne... A tudi jaz, sem menil,

imam pravico do sreče na tem svetu, ali ne? Tem hujše zanjo, ki me je silila, da si jo na tak način pripravim.

*

Na tej šumeči, brbotajoči reki, pod kronami previsnih dreves, so pobegnili. Natančno je bilo videti v pesku sledove kanúja, na mestu, kjer je bil spuščen v vodo. Tudi jaz sem potreboval kanú.

Lahko bi si ga bil kupil pri Indijancih, ki so prebivali nekaj milj odtod. A to se mi ni zdelo pripravno. Vse je kazalo, da uživa Archer naklonjenost domorodcev, sicer bi mojega prihoda ne bil tako hitro izvedel. Običajno se namreč Indijanci prav nič ne brigajo za stvari, ki zadevajo izključno le belokožce. Opazujejo jih brez vsakega zanimanja, k večjemu opaziš, da izdaja komaj viden nasmešek v gubicah njih poševno ležečih oči tih porog. A bil sem si v svesti, da bom z lahkoto sam zgradil kanú in sem se takoj polotil dela. Kmalu sem izkopal z motiko potrebne korenike rdečega trna, ki ga imenujejo Indijanci tamarak, upognil nad ognjem ter spletel. Čim je bilo ogrodje napravljeno, sem si moral preskrbeti svežih kož. Ni bilo težko najti srnjaka — saj je bila pokrajina bogata divjačine. Urezal sem kože, kakor je treba, jih sešil ter pritrnil na ogrodje čolna kot gostilo. Šive sem namazal izdatno z lojem, potem sem prevlekel vse še od zunaj in od znotraj z brezovo skorjo. Javor mi je dal le za veslo. Petnajst ur je trajalo delo — in kanú je bil gotov. Kajpada ni bil tako dobro uravnovešen kakor so indijanski, vendar pa povsem sposoben, da me prepelje po najhujši strugi. Saj sem se vozil sam v njem, dočim je imel Archer še ženo in dva otroka v čolnu. Bil sem torej na boljšem.

Prav ceneno je bilo plačilo. Zažgal sem Archerjevo kočo. A maščevalnost, ki je iznenada planila iz mene, mi je to narekovala. Ko so plameni bušnili skozi streho, se mi je izvilo huronsko tuljenje iz prsi in divje

veselje me je obšlo, da bi uprizoril barbarski ples. A ne!... Ne! Tega res ni bilo treba. Premagoval sem se. Ne!... Ne!... Tega pa ne!

*

Struga je bila skalovita. Nisi se mogel voziti tri milje v nagli vožnji, ne da bi prišel do brzice. Domo-rodci jih s čolnom vred preskočijo. Toda niti Archer niti jaz nisva tega umela, nisva imela niti zadosti moči za to. Ob vsaki brzici sem zato tudi našel njegovo sled. Vsakikrat me je znova pretreslo!... V obrežnem pesku sem spoznal sledove Archerjevih stopinj, Hanninih, nekoliko globljih radi teže otroka, ki ga je nosila — pa zraven še prav majhnih, ki so bile gotovo od petletne Baby Lucy... Oh!...

A nisem imel časa, da bi se zadrževal. Vsakikrat, ko sem ob brzici šel na kopno, sem pridobival na času. Če je bil Archer potreboval dvajset minut, sem uporabil jaz deset. Proti koncu tretjega dne sem prišel že precej blizu do njih... Upanje, srd in poželje-nje so se v meni mešali in uprizarjali ples radosti.

*

Proti poldnevu četrtega dne sem moral ugotoviti, da sem izgubil sled za njimi. Zastonj sem jo iskal pri sledeči brzici. Spomnil sem se, da se je nekaj milj više iztekal v reko širok potok. Vse je kazalo, da so uporabili tisto pot.

Brezumna jeza me je prevzela... Moral sem tri, štiri milje po reki navzgor. Z dvema palicama sem se moral prerivati vso pot nazaj. Ni bila, zares, lahka naloga! Razjarjen sem si odsekal torej dve palici od jesena, stisnil zobe ter se spravil k delu.

Tako je bilo, kakor sem domneval. Dvesto korakov više od izliva je bila brzica, katere rumeno šumeča pena je škropila od daleč proti meni. Ob robu sem zopet našel sledove.

Zapravil sem pol dneva.

Potok, dasi je bil skoraj reki podoben, je bil plitkejši. Skočil sem v vodo, do pasu, ter sem porival

čoln pred seboj. A voda je bila ledena in ko sem zvečer zanetil ogenj, sem bil ves drugačen: večja skrb mi je bila, da bi se ogrel, nego da bi mislil na maščevanje.

Slišal sem glasove v gozdu. Bili so Indijanci in ni se mi zdelo vredno, da bi prekinil svoje opravilo: pekel sem na ražnju okusne kose mesa... Družina domorodcev se je pojavila ter napravila sto korakov od mene svoj šator, ne da bi mi privoščila enega samega pogleda.

Videl sem, kako so potegnili svoje kanúje na kopno, nato sta se pojavili dve v pestre rute zaviti ženski, ki sta zanetili ogenj. Oba moža sta si ta čas zapalila pipi.

Nazadnje se je eden vendar le odločil ter prišel bliže. Pozdravil me je z običajnim:

»B'jou! B'jou!«

Nato je obmolknil. Njegove oči so se ozirale po mojih oblačilih, ki so se od sopare kadila, in po mojem kanúju. Nemo sem mu ponudil tobaka. Vzel je in pušil. Ko je popušil svojo pipo, je vstal, pozdravil z nemim poklonom ter odšel.

Razen pozdrava nisva izpregovorila dveh besed. Ni mu bilo treba izpraševati — vse, kar bi bil rad izvedel, je sam videl. Moja neznatna prtljaga je pričala, da se mi na potu zelo mudi. Prepričan sem bil, da so v tem kraju vsi ljudje že vedeli, da zasleduje belokožec rdečega Irca. Predobro sem poznal navade te dežele, da bi brez potrebe stavljaj vprašanja — saj sem vedel, da bi prejel k večjemu laž za odgovor.

*

Noč se je spustila nad ljubavni duet dveh volkov in nad melanholičnim Boa puri! boa puri! kozodoja. Tudi to je utihnilo in živelo je le še enakomerno, skrivnostno šumenje reke in obeh taboriščnih ognjev, belokožčevega in onega obeh rdečekožcev — grozne sence so se bliskoma pojavljale in izginjale.

Zaspal sem tako trdno, da mi je ogenj ugasnil. Mraz me je predramil. Potihem sem vstal ter se splazil do peščenega nasipa, kjer sem skrtil svoj kanú.

Med temno vodo in temnim obrežnim grmovjem je ležal kakor svetloben pas. Da se ugrejem in počakam dneva, sem začel po tihem hoditi gor in dol.

To skoraj nezavedno korakanje sem ter tja me je privedlo do indijanskega taborišča, kjer je žerjavica še slabotno žarela. Nenadoma sem zaslišal šelest in prasketanje ter pokanje vej, nato se je plamen dvignil visoko, iskre so pršile v črno noč. Na drugem bregu se je moja orjaška senca zazibala. Eden se je prebudil. Nekaj hipov nato sem opazil premikanje v šatoru in nejevoljen glas je zagodrnjal v chippeway-skem jeziku:

»Si ti, moj fant?«

»Ha! Ha! Jaz sem, oče. Podnetil sem žerjavico. Ogenj belokožca je ugasnil...«

»Belokožec ima dolgo pot za seboj. Utrujen je... Uah! Njegove noge bodo otrple, ko odide za rdečim.«

»Prav tako! Rdeči je naš prijatelj. Ko je bila moja žena bolna, je prišla bela žena k nji ter ji pregnala zlega duha...«

»Kljub vsemu: ne vmešavaj se v zadeve belcev, fant. Naj se raztrgajo! Saj jih je več kot preveč!«

»Uah! Moj oče je moder. Toda opomin bi ga znal rešiti. »Rdeča vrba« (spomnil sem se, da so nekateri imenovali Archerja tudi tako) »Rdeča vrba« ne ve, da mu je sovražnik že tik za petami.«

»Uah! uah! beži, pa zelo hitro.«

»Za ženo in deco vse prehitro...«

»...Da. Ona je že hotela, da bi se radi otrok ustavili. A on je dvignil bič, kakor da ima opravka s psico, ter ukazal: Naprej!«

»A udaril bi je gotovo ne bil...«

»Uah! Bori se za svoje življenje — tako se mi zdi. Oni drugi se mu hoče osvetiti. Bogzna, zakaj...«

»To nas nič ne briga.«

»Nič. A kdor se maščuje, je dvakrat močnejši...«

»Rdeča vrba pravi, da zna oni drugi skočiti svojo višino...«

»Poznal sem vojščaka, ki je to znal, ko so imeli Chippewayci še može... Ta belokožec ni velik, a njegove prsi so medvedje.«

»Zato ga bomo klicali Masquah (medved). Masquah dobro strelja, pravi Rdeča vrba. Vozil je hitreje, nego bi smeli od belokožca pričakovati.«

»Da! A zdaj ima otrple noge. Sam si dejal.«

»Mogoče. A on je močan... Če najde sled...«

»Da. A Rdeča vrba ima dober prehitok. Zdaj ima indijanski kol gotovo že za seboj. Na drugem bregu bo našel moj kanú ter bo mogel naprej po reki. Masquah pa mora sam nositi svoj kanú...«

»To pomeni, da je Rdeča vrba za dva dni na boljšem.«

»Prav! Pa zakaj se ne zateče k straži Hudsonbaiske kompanije ali k policiji belokožcev?«

»Znabiti da policija Rdeče vrbe nima rada. Pa kdo izmed nas je kdaj še razumel ‚zakaj‘ belokožca?«

»A mala hčerka je bolna, hočemo jo...«

...Kako bi bil mogel poslušati dalje?... Bolna? Bolna!... Baby Lucy!...

*

Vsa maščevalnost v meni je mahoma odumrla. En o samo čuvstvo še!... Čutil sem svoje živce, kakor da hočejo počiti, kakor strune na violini... e n a želja: dohiteti! Vsemu se odreči! Zaklicati Archerju: »Ne! Ne! Ne bežita dalje! Ni se vama ničesar bati! A za božjo voljo mi ne pustita umreti otroka, mojega otroka!...«

Upanje in obup sta se v meni vojskovala in zdaj je prevladovalo eno, zdaj drugo — kakor je pač uspevalo zasledovanje. Po indijanski stezi, ki jo v gozdu spoznaš, sem še precej dobro napredoval. A ko sem prišel spet do reke, se je moj kanú zadel ob strmo skalo in napravila se je velika luknja...

Moral sem iskati ljubja, brezove skorje, šivati, vezati, mazati z lojem — in moja duša vendar ni bila pri stvari. Zveza med njo in med telesom se je na kak način pretrgala. Prožnosti ni bilo več nikjer!... Spet sem zapravil pol dneva... Spet je bil Archer tri dni pred menoj... tri dni! Kaj se utegne ta čas vse pripetiti!...

*

Pod večer tretjega dne, odkar sem zakrpal svoj kanú ter osvajal neprestano miljo za miljo po kipeči strugi, sem prišel do kraja, kjer so taborili... Kaj me je brigal nered sledov, iz katerega je bilo moči razbrati neskončno tragično zgodbo? Kakor za pokoro sem si celo zabranil iskati za znamenji materine boli, ki je bila gotovo prav tako pretresljiva kakor moja lastna, morda celo s pekočo vestjo stopnjevana. Eno samo sem videl: vrh sveže gomile tisto borovo deščico, na kateri je bil vtisnjen z žarečim železom križ in spodaj ime:

Lucy Monge.

...Človek se je sklonil čez svojo preteklost...

Stanes M. Constantin-Weyerja se je razširil kmalu po vsem svetu, sajaj njegovih del so bila prevedena v mnoge jezike. — Pisatelj sam pa slovi tudi kot prevajalec iz angleškega jezika.

S. S.

Maurice Constantin-Weyer zavzema med sodobnimi francoskimi pisatelji posebno mesto. Kot izseljenec si je v Kanadi po dolgi borbi za obstanek napravil lepo posestvo, na katerem je redil veliko živine in prideloval žito. Ko je Francija klicala l. 1914. svoje podanike pod orožje, je Constantin-Weyer z navdušenjem sledil klicu domovine ter se boril na fronti ves čas svetovne vojne. Med tem se mu je pa bogato posestvo v Kanadi razteplelo in ko se je po vojni vrnil, ni našel ničesar več. Sklenil je živeti v stari domovini Franciji in je nastopil v provinci mesto urednika skromnega tednika, v katerem je začel objavljati svoje kulturno zgodovinske, hkrati pa pustolovsko napete romane iz severnoameriškega življenja. Polagoma je postala Francija pozorna na tega svojstvenega pisatelja, ki združuje v sebi talent Jacka Londona in francosko uglajenost. Ko je l. 1928. Goncourtova akademija izbirala kandidata za nagrado, ki pomeni francoskemu pisatelju morda najvišje odlikovanje, se je odločila za M. Constantin-Weyerja, in sicer je nagradila njegovo delo »Un homme se penche sur son passé« (Človek se sklanja čez svojo preteklost — to je prav za prav naslov knjige, ki jo tu podajamo v slovenskem prevodu pod naslovom »Usodna preteklost«).

Sloves M. Constantin-Weyerja se je razširil kmalu po vsem svetu, zakaj njegova dela so bila prevedena v mnoge jezike. — Pisatelj sam pa slovi tudi kot prevajalec iz angleškega jezika.

S. Š.

REZAN, VOLCH, FOX, GARDNER, J. O. Kavalirski roman
 Dln 18—, v platno Dln 30—

KNJIGA GORA. About Edmund. Povest iz francoskega
 — predstavlja Kristina Balazs. Ljubljana, 1924. 231 str.
 Dln 18—, v platno Dln 30—

MUTRANA ZVEZDA. Margaret H. E. Povest iz angleškega
 — prevod P. M. Grigorij. Ljubljana, 1925. 27 str.
 Dln 30—, v platno Dln 45—

Maurice Constantin-Weyer zavzema med najboljšimi francoskimi pisatelji posebnost mesta. Kot izsledenec si je v Kannah po dolgi borbi za ob- stanek napravil lepo posestvo, na katerem je vedil veliko živino in vrhlobov. Ko je Francija klicala v 1914. svojo vojsko, je Constantin-Weyer z nosilcem svojih posesti ter se boril na fronti. Med tem se mu je na polju boja pridružil njegov provinski mesto v stari domovini. Zvezek 38. Polgodna njegova svoj- stvena pisava iz svetovne vojne. Ko je l. 1928 Gon- courtova akademija izbrala kandidata za nagrado, ki pomeni francoskemu pisatelju morda najvišje odliko- vanje, se je odločila za M. Constantin-Weyerja, in sicer je nagradila njegovo delo „Un homme et un pays“ (Človek se sklanja čez svojo preteklost — to je prvi za prvo naslov knjige, ki jo tu podajamo v slovenskem prevodu pod naslo- vom „Usodna preteklost“).

LJUDSKA KNJIŽNICA

IZHAJA ŠESTKRAT NA LETO

UREJA DR. ANTON VODNIK

NAROČNINA ZA V PLATNO VEZANE KNJIGE DIN 144—

ALI DIN 12— NA MESEC

ZVEZEK 38

MAURICE CONSTANTIN-WEYER

USODNA PRETEKLOST

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
LJUDSKA KNJIŽNICA

- ZNAMENJE ŠTIRIH.** Doyle A. Conan. Londonska povest. Ljubljana, 1906, 144 str. Din 12.—, vez. v platno z II. zvezkom Din 32.—.
- DAROVANA.** Dostal Alojzij. Zgodovinska povest. Ljubljana, 1906, 149 str. Din 12.—, vezano v platno s I. zvezkom Din 32.—.
- JERNAČ ZMAGOVAČ.** Sienkiewicz Henrik. Povest. Iz poljskega preložil Fr. Virant. — **MED PLAZOVI.** Povest tirolskega gorskega župnika. Nemški spisal Arthur Achleitner. Ljubljana, 1906. 123 str. Din 12.—, vez. v platno s VI. zvezkom Din 32.—.
- ZADNJA KMEČKA VOJSKA.** Šenoa. Zgodovinska povest iz l. 1573. Ljubljana, 1907. 378 str. Din 28.—, vez. v platno Din 42.—.
- GOZDARJEV SIN.** Fr. S. Finžgar. Povest. Ljubljana, 1907. 56 str. Din 6.—, vez. s III. zvezkom Din 32.—.
- PRIHAJAČ.** Detela dr. Fr., Povest. Ljubljana, 1908. 157 str. Din 20.—.
- KAKO SEM SE JAZ LIKAL.** Alešovec Jakob, Zbrani spisi. Priredil Jožef Volc. I. zvezek. Ljubljana, 1911. 154 str. Din 16.—.
- KAKO SEM SE JAZ LIKAL.** Alešovec Jakob, Zbrani spisi. Priredil Jožef Volc. III. zvezek. Ljubljana, 1910. 114 str. Din 16.—.
- LJUBLJANSKE SLIKE.** Alešovec Jakob, Zbrani spisi. Priredil Jožef Volc. IV. in V. zvezek. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom. Ljubljana, 1911. 263 str. Din 24.—.
- JUAN MISERIA.** Coloma. Povest. Ljubljana, 1911. 170 str. Din 20.—.
- KAZAN, VOLČJI PES.** Curwood J. O. Kanadski roman. Din 18.—, v platno Din 30.—.
- KRALJ GORA.** About Edmund. Povest. Iz francoščine prestavila Kristina Hafner. Ljubljana, 1924. 254 str. Din 18.—, v platno Din 30.—.
- JUTRANJA ZVEZDA.** Haggard H. R. Povest. Iz angleščine prevel P. M. Črnigoj. Ljubljana, 1925. 307 str. Din 30.—, v platno Din 40.—.

- OTROKA KAPITANA GRANTA.** Verne Jules. Popotovanje okoli sveta. Roman v treh delih. Ljubljana, 1926. 607 str. Din 48.—, v platno Din 58.—.
- NODLAG.** Sheehan Patrik A. Povest irskega dekleta. Ljubljana, 1926. 231 str. Din 24.—, v platno Din 32.—.
- HANKA.** Lužiškosrbska povest. **ATALA. ČUDEŽ V BOLZENI.** Ljubljana, 1926. Din 22.—, v platno Din 30.—.
- HČI CESARJA MONTEZUME.** Haggard H. R. Zgodovinska povest. Iz angleščine prevel Jos. Poljanec. 1927. 384 str. Din 30.—, v platno Din 42.—.
- STORŽEK IN NJEGOVO BURKASTO ŽIVLJENJE.** Lorenzini C.-Joža Lovrenčič. 1926. 160 str. Din 14.—, v platno Din 22.—.
- OTROCI SOLNCA.** Pregelj Ivan. Novela. 1927. 109 str. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- KLEOPATRA, EGIPTOVSKA KRALJICA.** Haggard H. R. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- IZPOD GOLICE.** Savinšek Slavko. Tihotapska povest z gorenjskih planin. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- NA POLJU SLAVE.** Sienkiewicz Henrik. Povest iz časa kralja Jana Sobieskega. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- IZGUBLJENI SVET.** Sir Arthur Conan Doyle. (The lost world.) Roman. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- ZAGORSKI ZVONOVI.** Reimmichl. Povest. Prevela Vera Pirčeva. — **NA SINAJ.** Dr. M. Slavič. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- NA POMOČ.** Bridges. Din 30.—, vezano Din 42.—. — **NOVELE.** Grazia Daledda. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- IZ VSE SVOJE DUŠE.** René Bazin. Roman. Poslovenil N. Kuret. Ljubljana, 1930. Din 28.—, vez. Din 40.—.
- CIRKUŠKI OTROK.** Baronica Brackel. Roman. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- DEKLICA Z ODPRTIMI OČMI.** Pierre L'Ermitte. Ljubljana, 1931. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- LETO STRAHOTE 1793.** Victor Hugo. Prevedel Fr. Terseglav. Ljubljana, 1931. Broš. Din 30.—, vez. Din 40.—.
- Naročniki »Ljudske knjižnice«, ki redno plačujejo vsak mesec po Din 12.— naročnine (za šest knjig na leto) imajo pravico do 25% popusta na cene vseh drugih knjig, ki izidejo v založbi Jugoslovanske knjigarne, zlasti pa jim priporočamo, da si dopolnijo zbirko »Ljudske knjižnice« z zgoraj navedenimi, že izišlimi zvezki.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

CIBISS

00000076375

